

tapasztalatátadás
tanulási motiváció
társadalmi innováció
nonformális tanulás informális tanulás
társadalomfejlesztés **kelet-közép-európai**
tanuló közösségek felzárkóztatás
partnerség társadalmi átalakulás
felnőttkori tanulás
közösségi tanulás
jó gyakorlatok

TANULÁS FELNÖTTKORBAN

Az élethosszig tartó tanulás esetei
a hazai és nemzetközi gyakorlatban

Márkus Edina – Máté-Szabó Barbara (szerk.)

TANULÁS FELNŐTTKORBAN

**Az élethosszig tartó tanulás esetei
a hazai és nemzetközi gyakorlatban**

Debrecen, 2019

Kiadói adatok

Felelős kiadó: Nullpont Kulturális Egyesület

Projektnév: Tanuló közösségek és társadalmi átalakulás

Projektszám: EFOP-5.2.2-17-2017-00066

Műszaki szerkesztő, tipográfus: Pete Balázs

Borító tervezője: Pete Balázs

Nyomdai munkák: Kapitális nyomda

Könyv formátuma: A5 méret

Könyv terjedelme: 220

Betűtípus: Arial

Tanulás felnőttkorban

Szerkesztette: Márkus Edina – Máté-Szabó Barbara

Lektorálta: Kozma Tamás – Benkei-Kovács Balázs

ISBN szám: 978-615-00-5229-8

Tartalomjegyzék

I. Előszó	7
II. Településszintű elemzések, jó gyakorlatok	11
Tóth Dorina Anna: A közösségi felsőoktatási képzési központ, mint kitörési pont – Sátoraljaújhely esete	13
Hegedűs Anita: A kulturális és a közösségi tanulás szerepe a Makói járás fejlesztésében. Kulturális és közösségi tanulás Földeákon	22
Rábai Dávid: Községi tanulás és társadalmi innováció – Hajdúhadház esete	49
Máté-Szabó Barbara: Fejlődés – fejlesztés a sport által – Hajdúnánás esete	59
III. Szervezeti szintű kezdeményezések, hazai és nemzetközi jó gyakorlatok	75
III/1. Községi tanulás a középpontban.....	77
Barabási Tünde PhD: Erdei kincsek feldolgozása	79
Barabási Tünde PhD: Gyógynövény gyűjtés és –feldolgozás, mint hátrányos helyzetű fiatalok kapaszkodója	83
Éles Eszter: Községi tanulás, önkéntesség fiataloknak.....	88
Szarvas Nóra: „Lendületet adunk - Községfejlesztő tevékenységek bővítése Balmazújvároson”	91
Dósa Zoltán PhD: Az anyaságban az erő.....	93
Barabási Tünde PhD: Városi kaláka Székelyudvarhelyen	97
Barabási Tünde PhD: Templommentés és községi tanulás Abránfalván	101
Barabási Tünde PhD: Testvérgyülekezeti együttműködés: Fényeslitke – Ócfalva.....	106
Dósa Zoltán PhD: A mozgás összeköt – Székelyudvarhelyen.....	110
Gabri Lóránt: A sport, mint nevelő és községépítő eszköz.....	114
Dósa Zoltán PhD: Bringázni jó! Székelyföldön ez kiváltság	119

III/2. Nemformális tanulás, továbbképzés és foglalkoztatás a középpontban	123
Bordás István: Községi animátor képzés a Bodroghözben.....	125
Csatlósné Komáromi Katalin: Falusi és borturizmus képzés a sárospataki járás területén	132
Gabóda Béla – Gabóda Éva: Civil és állami felnőttképzési szervezetek együttműködése a pedagógus-továbbképzésben Kárpátalján	137
Gabóda Béla – Gabóda Éva: Magyar nyelvtanfolyamok a többségi nemzet (ukrán) tagjai számára Kárpátalján	142
Gabóda Béla – Gabóda Éva: Mezőgazdaság és felnőttképzés Kárpátalján:	148
Márkus Edina PhD: Népfőiskolák együttműködése Európában	154
Viola Tamasova PhD – Silvia Barnova PhD: Kézműves vállalkozás	157
Viola Tamasova PhD – Silvia Barnova PhD: ENVIROeducation.....	162
Lakatos Denisza: Felnőttképzés Nagykapos és vidékén.....	166
Balázs Andrea: Alternatív munkaerőpiaci reintegrációs projekt a jövő munkavállalóiért	172
Berényi Zsófia: Tanulás és tudományos ismeretterjesztés. TED X Magyarországon	176
Tamás Csilla Erika: „Felnőtté képzés”, avagy egy felelős generáció nevelése	179
Gabóda Béla – Gabóda Éva: BLS (Basic Life Support) CPR (Cardio Pulmunalis Resusitatio) AED (Automated External Defibrillator) tanfolyam – alapszintű újraélesztési tanfolyam –.....	184
III/3. Kulturális tanulás, kulturális szakemberek tanulása a középpontban	189
Bordás István: Erdélyi és magyarországi kultúraközvetítő szakemberek tapasztalatszerző cserelátogatása	191
Csatlósné Komáromi Katalin: Az erdélyi közművelődés múltja és jelene	197
Szénási Boglárka Luca: A Freedom Községi Ház indulása	202
Körtvély Ivett: Sufni - Kreatív turkáló és művészeti óvóhely	207
Kenéz Brigitta: Tanulás a festés által.....	211
Helmeczi Zsófia: Tanulás és közösség a zene által	214

I. ELŐSZÓ

A tudásalapú, versenyképes gazdaság képzett, a társadalmi változásokhoz és a munkaerőpiac új kihívásaihoz alkalmazkodni képes munkaerőt igényel. Alacsony foglalkoztatási szint, illetve csekély mértékű társadalmi kohézió jellemző Magyarországra, a munkaerő-piaci részvétel európai összehasonlításban alacsony, kulcsfontosságú ezért az egész életen át tartó tanulás programjaiban való részvétel erősítése.

Az egész életen át tartó tanulásra fókuszáló kutatások, de a területre vonatkozó szakpolitikai elemzések is felhívják a figyelmet arra a tényre, hogy az iskolai végzettségnek, képzettségnek meghatározó szerepe van a társadalmi felemelkedésben, az esélyek kiegyenlítésében. Mindennapi életünkben rendszeresen megjelennek olyan változások, amelyek szükségessé teszik a folyamatos tanulást az egyén számára, ezért különösen fontos, hogy a tanulási lehetőségek kínálata lépést tartson a tanulási szükségletek növekedésével. A formális tanulási célból szervezett tevékenység mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a nem formális, illetve a hétköznapi tevékenységekhez kapcsolódó informális tanulási helyzetekben zajló tanulás. Elengedhetetlen tehát a nem formális tanulás területére való fókuszálás, ez az ismeretszerzési forma is jelentősen hozzájárul ugyanis ahhoz, hogy a felnőttek eredményesen tudjanak bekapcsolódni a munka világába, sikeresek legyenek életük során, életvitel minőségük javuljon.

A nem formális tanulás különböző jellegű felnőtt tanulási tevékenységeket jelent, pl. akár a különböző szakképzettséget nyújtó, de az általános célú képzéseket is. Ezek munkahelyen, felnőttképzési intézményekben, de kulturális intézményekben is lehetnek. De ide tartozhat a kulturális területen történő tanulás, beleértve a művészet, a zene, a média, a sport általi tanulást. Valamint a közösségi tanulás, a civil szervezetek és hálózataik, partnerségeik, intézményi-civil együttműködések révén történő tanulási tevékenység.

A tanulásához való jog alapjogként jelenik meg a hazai és nemzetközi jogszabályi környezetben is. A projekt ahhoz kívánt hozzájárulni, hogy a nemzetközi jó gyakorlatok megismerésével, összehasonlításával, áttekintésével olyan sikeres példákat mutasson be, amelyek a tanulásához

való hozzáférést biztosítják a társadalom különböző csoportjai számára. Olyan tanulásközpontú, a felnőtt tanulásra, munkaerő-piaci integrációra, településfejlesztésre, közösségfejlesztésre irányuló projekteket igyekeztünk feltárni, amelyek a társadalmi felzárkózást segítik.

A projektünk egyik kiemelt célja volt, hogy a bevont partnerek közreműködésével olyan módszereket, eljárásokat és jó gyakorlatokat tárjunk fel, tanulmányozzunk és rendszerezzünk, amelyek a felnőttképzés, a felnőtt tanulás társadalmi felzárkózást elősegítő szerepét illusztrálják. Számba vettük azokat az eljárásokat, módszereket, amelyek általánosan, az egyes földrajzi területektől függetlenül használhatók. Kialakítottunk egy viszonylag egységes szempontrendszert, amellyel igyekeztünk áttekinteni, jellemezni a sikeresen működő programokat. Ezek a szempontok a következők voltak:

- Milyen területen - területeken hat fejlesztésként a jó gyakorlat. Hozzájárul egy településrész, település, térség fejlesztéséhez, felzárkóztatásához; kisebb-nagyobb közösség átalakulását tudja segíteni. megjelenik benne az egymástól tanulás, tudásátadás (tanuló közösségek). Meg jelenik benne valami közösségi alapú, együttműködésen alapuló újdonság, társadalmi újítás (társadalmi innováció: olyan új társadalmi tevékenység, amely egy probléma megoldását célozza, miközben új társadalmi magatartásokat, attitűdöket alakít ki - kulcsszavai: újdonság; együttműködés, amely megváltoztatja az egyént; társadalmi hasznosság).
- A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat.
- A jó gyakorlat érdekeltjei, azok a résztvevői, együttműködő partnerei, haszonélvezői, támogatói, döntéshozói a projektnek, akiknek szerepük van a folyamatban.
- A jó gyakorlat célja, tevékenységei.
- A jó gyakorlat által érintett terület/ek. A formális terep, elsősorban a közoktatás, a felsőoktatás. A nem formális tanulási színterek: különböző jellegű felnőttképzési tevékenységek, pl. a különböző szakképzettséget nyújtó vagy általános célú képzések. Ezek akár munkahelyen, felnőttképzési intézményekben, de kulturális intézményekben is lehetnek. A kulturális tanulás: széles értelemezve,

beleértve a művészet, a zene, a média, a sport területét. A közösségi tanulás: a civil szervezetek és hálózataik, partnerségek.

- A jó gyakorlat területi hatóköre. Milyen földrajzi területre hat a jó gyakorlat, településrészi, települési, településegységes, járási, megyei, regionális, országos.
- A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi).
- A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása.
- A jó gyakorlat fenntarthatósága.
- A jó gyakorlat adaptálhatósága.

Ez a kötet a feltárt jó gyakorlatokat foglalja össze. Tematikusan próbáltuk csoportosítani a feltárt programokat. A kötet első egységében olyan településszintű elemzések vannak, amelyek egy komplexebb megközelítés keretében egy-egy településre ható fejlesztő kezdeményezéseket mutatnak be. A második részben egy-egy szervezethez, szervezeti körhöz kapcsolódó kezdeményezést bemutató eseteleírások találhatók.

Számos célcsoportnak előnyös lehet ezeknek az eseteknek a megismerése. Hasznosítható lehet egyrészt a felnőttek tanulásával foglalkozó, felzárkóztatást, képességfejlesztést képzés révén elősegítő szervezetek szakemberei számára. Mivel ezeknek a programoknak a színterei sokfélék, munkahelyeken, felnőttképzési intézményekben, de kulturális (közművelődési, közgyűjteményi és egyéb), szociális intézményekben vagy ezek hálózataiban is végeznek ilyen tevékenységet, így az ilyen területeken működő szervezetek szakembereinek. Másrészt olyan településfejlesztő szakemberek, döntéshozók számára, akik a térségük humán fejlesztésével foglalkoznak. Akik tanulmányozva a projekt által feltárt jó gyakorlatokat hatással lehetnek a térségükben ilyen projektek generálására, támogatására. Harmadrészt a közösségfejlesztéssel, felnőtt tanúlással foglalkozó különböző szintű szakemberképzéseken részt vevők számára. Negyedrészt olyan érdeklődő kutatók számára is, akik kifejezetten a nem formális, informális tanulás kutatásával foglalkoznak.

Alapvetően elmondható, hogy minden olyan szakember számára, akik a felnőttek felzárkóztatása, térségük humán fejlesztése és közösségi tevékenységek végzése iránt elkötelezettek.

II. TELEPÜLÉSSZINTŰ ELEMZÉSEK, JÓ GYAKORLATOK

Tóth Dorina Anna

A közösségi felsőoktatási képzési központ, mint kitörési pont – Sátoraljaújhely esete

1. Bevezetés

A közösségi felsőoktatási képzési központ (a továbbiakban: KFKK) mind a felsőoktatási stratégia, mind a magyar nemzeti felsőoktatásról szóló törvényben foglaltak alapján arra hivatott, hogy - a hátrányos helyzetű, leszakadó régiók versenyképességének javításán túl - a régióban élő, hátrányos helyzetű embereket bevonzzák a felsőoktatásba (Fokozatváltás a felsőoktatásban 2014). Ezzel megteremthetik számukra az esélyt a felsőoktatásban való részvételre, s megalapozzák „helyüket és szerepüket” a munkaerő-piacon. Magyarországon a vidéki felsőoktatási intézmények (így a KFKK is) az elmaradott régiókban vállalhatnak nagy szerepet: diákokat, tanárokat, kutatókat vonzanak a térségbe (Hrubos 2011). Az oktatók tudást termelnek, ami a diplomával rendelkező diákok által direkt módon bekerül a gazdaságba is – a KFKK esetében a képzések specializációjának köszönhetően vélhetően a lokális gazdaság, munkaerő-piac (cégek, vállalatok, helyi érdekek) igényei formálják a képzés profilját, a „hallgatók tudását”. Összegezve: a KFKK új intézménytípus, melynek célja a régió versenyképességének fokozása, a képzés helyi munkaerő-piaci igényekhez való igazítása által. A KFKK szerződésben áll valamelyik felsőoktatási intézménnyel és ez a gesztor egyetem akkreditált képzéseket indíthat a KFKK-ban. Bizonyos képzések esetén (pl. mérnökképzés) egy harmadik fél (cég, szervezet, vállalat, stb.) biztosítja a képzésekhez szükséges gyakorlóhelyeket.

2. A sátoraljaújhelyi járás társadalmi, gazdasági háttere

A sátoraljaújhelyi járás északkelet-Magyarország peremén helyezkedik el, közvetlenül a szlovák határ mellett. A járáshoz 21 település tartozik, köztük két város van: Sátoraljaújhely és Pálháza. A járás lakónépessége folyamatosan és nagy ütemben, drasztikusan csökken. Az élve születések sem haladják meg a halálozások számát, így a természetes szaporodás/fogyás is negatív tendenciákat mutat a járásban. A járásba bevándorlók száma nem haladja meg az onnan elvándorlókét, így a vándorlási különbözet negatív (HCSO). Ezek a trendek előrevetítik a járás elöregedését, kiüresedését. Ezt a folyamatot gyorsítja a járás határközelsége: a szlovák határ blokként funkcionál.

A sátoraljaújhelyi járás a magyarországi átlag feletti munkanálküliségi rátával bír. Emiatt a sátoraljaújhelyi önkormányzat kiemelten kezeli a fiatal pályakezdők munkábaállítását és 2012-ben elindította „Fiatal Újhely” c. programját, mely a fiatal diplomás pályakezdők elhelyezését szolgálja a sátoraljaújhelyi munkaerőpiacon, az adott szakmában, szakterületen.

3. Sátoraljaújhely a statisztika tükrében

A Learning Regions in Hungary (LeaRn)¹ OTKA (K-101867) által támogatott projekt keretében a sátoraljaújhelyi járás feltérképezésére vállalkoztunk. Terepmunkánk tapasztalatai segítettek a statisztikai adatok értelmezésében, abban, hogy miért produkál a járás magasabb mutatókat a közösségi és kulturális tanulás terepein, holott a formális és non-formális terepeken elmaradt az országos átlagtól (ld. Rábai & Tóth 2016). Jelen tanulmányunkban arra fókuszálunk, hogy a formális és non-formális terepeken történő tanulás megerősítésére milyen megoldást talált a sátoraljaújhelyi önkormányzat.

Az 1. táblázat a járásban élők iskolázottságát mutatja be az intézményi, formális tanulás (I. pillér) mutatóinak mentén. Az I. pillér esetében (is) a járás összes (21) településéről vannak adatink. A táblázatban a minimum érték 0, a maximum érték 100 lehet, így ezen a skálán jelöljük a járás értékeit, eszerint a legrosszabb mutatójú település(ek) 0 értéket kaptak, a legmagasabb(ak)

¹ Részletesen ld: Kozma T. (ed.) (2016)

pedig 100-at. Látható az 1. táblázatból, hogy az iskolázottság mértéke alacsony a járásban, az egyetlen osztályt sem teljesítő, 10 éven aluliak száma magas. A diplomával rendelkezők száma is az ország összes településéhez képest elmarad, azonban jellemző a fiatal értelmiség kitelepülése a járásból. A járás elhelyezkedése miatt számos problémával kell megküzdenie a benne élőknek, s ezt tovább tetézi az is, hogy a megyeszékhely (Miskolc) és a regionális központok elérhetősége a járás községeitől átlagosan 50 perc közúton.

1. táblázat: I. pillér (Sátorajújhelyi járás, N=21)

	Átlag
A 10 évnél idősebb népességből az egyetlen osztályt sem teljesítők aránya	69,28
A legalább befejezett általános iskolával rendelkezők aránya a 15 évnél idősebb népességből	82,10
A legalább befejezett középiskolával rendelkezők aránya a 18 év feletti népességből	28,47
A diplomával rendelkezők aránya a 25 évnél idősebb népességből	10,87
A központi települések (kistérségi-, megye- és regionális székhelyek) időbeli elérhetősége	35,17

Forrás: LeaRn adatbázis

A 2. táblázat a felnőttoktatásban való részvétel, a non-formális tanulási formák (II. pillér) adatait mutatja be a járásban. Kiemelendő, hogy a 21 községben voltak olyan települések, ahol a lakosság több mint fele részt vesz/vett támogatott felnőttképzésben, a nem támogatott felnőttképzésben pedig az adott lakosság negyede, azonban az országos átlaghoz képest így is lemaradt a járás. A felnőttképzésre beiratkozottak maximum 54%-a fejezte be a képzést, s ez rendkívül alacsonynak bizonyult országos tekintetben. A képzések helyszínéül szolgáló felnőttképzési intézmények jelenléte jellemző a járásra, átlagban 1200 lakosra jut egy intézmény. Az akkreditált felnőttképzési programok kínálatának száma már nem ilyen magas.

2. táblázat: II. pillér (Sátoraljaújhelyi járás, N=21)

	Átlag
A felnőttképzésekre beiratkozottak/befejezők aránya.	12,63
A nem támogatott felnőttképzésekben résztvevők aránya.	1,18
A felnőttképzéseket befejezők/lakosság arányában.	1,30
Az regisztrált felnőttképzési intézmények 1000 lakosra jutó száma	1,99
Az akkreditált felnőttképzési programok 1000 lakosra jutó száma	0,08

Forrás: LeaRn adatbázis

A 3. táblázat a közművelődési intézményeket, az általunk kulturális tanulásként értelmezett (III. pillér) adatokat tartalmazza. A sátoraljaújhelyi járást 2 város és 19 falu alkotja. A legnagyobb lélekszámmal Sátoraljaújhely városa rendelkezik: több mint 16000 fő él a városban. Habár Pálháza is városi rangú település, a 2011. évi népszámlálás alkalmával azonban csupán 1061 fő élt a városban, ezzel 2011-ben a legkisebb népességszámú és egyben a legfiatalabb város volt Magyarországon. Ebből a különbségből látjuk, hogy az aprófalvak (jellemzőek a Hegyközre) jelenléte nagymértékben befolyásolja a járás értékeit. A járásban élő népesség száma így nagy szórást mutat a 16000 fős város és az aprófalvak miatt. A helyi médiumok – televízió, rádió, sajtó – nem mindegyik községben vannak jelen. A járáson belül nagy eltérést mutatnak a közművelődési intézmények száma és a kulturális intézmények száma is. Összevetve a kulturális rendezvényeken való részvétel arányát a kulturális intézmények számával megállapítható, hogy habár sok kulturális intézmény jelen van a járásban, a kulturális rendezvényeken történő részvétel ettől arányaiban jócskán elmarad.

3. táblázat: III. pillér (Sátoraljaújhelyi járás, N=21)

	Átlag
Népesség (fő)	1158
Helyi médiumok (Tv, rádió, nyomtatott sajtó) 1000 lakosra jutó száma	0,12
Közművelődési intézmények száma	3,75
Internet előfizetéssel rendelkező háztartások aránya	33,65
Kulturális rendezvényeken való részvétel aránya	0,28

Forrás: LeaRn adatbázis

A 4. táblázatban a közösségi művelődésre és a társadalmi aktivitásra vonatkozó mutatók értékeit láthatjuk, ezeknek a mentén alakítottuk ki a közösségi tanulás (IV. pillér) fogalmát. Alacsony az 1000 lakosra jutó nonprofit szervezetek száma és a művelődési formákban történő rendszeres részvétel aránya. A kisebbségi önkormányzatok minden 4000. lakosra jutnak. Ez azért lehetséges, mert a sátoraljaújhelyi járásban van sváb és ruszin település is, saját nemzetiségi önkormányzattal.

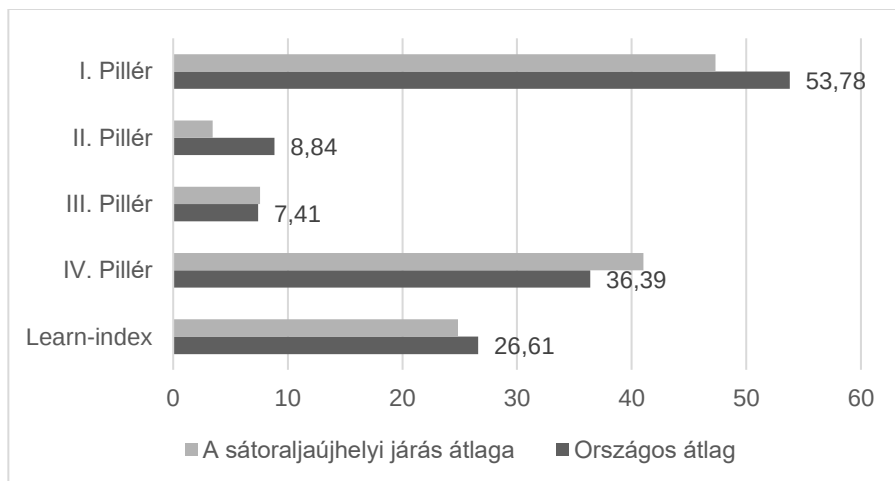
4. táblázat: IV. pillér (Sátoraljaújhelyi járás, N=21)

	Átlag
Nonprofit szervezetek 1000 lakosra jutó aránya	5,65
Parlamenti választásokon való szavazás (lakosság %)	57,02
A vallási aktivitás (1000 lakosra jutó hívők száma)	58,27
Kisebbségi önkormányzatok 1000 lakosra jutó aránya	0,25
Vándorlási egyenleg (2001-2011)	56,94

Forrás: LeaRn adatbázis

A járást összevetettük az országos átlagértékekkel is (ld. 4. ábra). Minden pillér esetében az átlagértékeket tüntettük fel. Az adatokból kitűnik, hogy a járás jelentősen elmarad az országos átlaghoz képest a formális tanulás (I. pillér) és a non-formális tanulás (II. pillér) terepein, míg a kulturális tanulás (III. pillér) és a közösségi tanulás (IV. pillér) esetében pedig meghaladja az országos átlagot. Összességében tekintve elmarad az országos átlagtól a járás (ld. 4. ábra: Learn-Index).

4. ábra: A Sátoraljaújhelyi járás és az országos átlagok összevetése

4. KFKK Sátoraljaújhelyben

A felsőoktatási expanzió hatására és a tömegesedés nyomására az intézmények is differenciálódni kezdtek. Ez funkciók, missziók szerinti differenciálódást és horizontális differenciálódást jelent. A tömegesedett felsőoktatásban, mind a Bologna rendszerben kiemelt szerepet kapnak a nem tradicionális, hátrányos helyzetű hallgatók, a felsőoktatásban való belépésük támogatásnak örvend mind intézményi, mind kormányzati szempontokból. A kérdés az, hogy a KFKK eszköz lehet-e a hátrányos gazdasági és társadalmi helyzetből történő kitörésre? Természetesen a KFKK-ban szerzett diploma belépőt jelenthet az egyetemek MA/MSc

képzéseire, tehát a továbbtanulás és az átjárhatóság biztosított a KFKK hallgatói számára. Azonban tény, hogy a hátrányos helyzetű hallgatók motivációját növeli a felsőoktatásban való részvételre a KFKK földrajzi közelsége (Chatterton & Goddard 1999, Sorokin 1998, Hrubos 2012).

Sátoraljaújhely polgármestere 2015 nyarán háromoldalú⁷ szándéknyilatkozatot írt alá a Miskolci Egyetem rektorával: a szándék a KFKK létesítésére irányult. A KFKK működésének érdekében az önkormányzat külön felhívására adatot szolgáltat partner szervezetnél, cégeknél betöltendő felsőfokú végzettséghez kötött álláshelyek számáról, az elvárt felsőfokú végzettség megnevezéséről a partner-szervezet várható jövőbeni humánerőforrás igénye alapján, évenkénti bontásban. A szerződés nyers megfogalmazását megelőzően az önkormányzat saját apparátusa által végzett igényfelmérés zajlott a város kb. 50-60 km-es vonzáskörzetében, 6 város középiskoláinak végzős növendékeit keresték meg, kérdőíves lekérdezést alkalmaztak. A felmérésben közel 900 diák vett részt. A város határmenti településként a Felvidékről (Szlovákiából) is várja a jövőben a hallgatókat, ezért több magyar ajkú középiskolást kérdeztek meg az igényeikről a határon túlról is. A kutatásból kiderült, hogy jelentős igény mutatkozott mind a kihelyezett képzésekre, mind a képzések közelségére. Az igények felmérését a városi önkormányzat 2016 őszében megismételte, ezzel is népszerűsítve a 2017-ben induló képzéseket.

A város aljegyzője alapvetően 4 pontban határozta meg, illetve foglalta össze a KFKK szükségét:

1. *Munkaerő-piaci igények*: a betöltetlen állások jelenleg 100 felett vannak, de nincs megfelelő képzettséggel, szakképzettséggel rendelkező munkás. Amennyiben a cég nem kap munkavállalót, nem tud fejlődni és fejleszteni, s ez a városból való kitelepüléshez is vezethet. A munkaerő-piaci igények teljesítésével a vállalkozásokat helyben tarthatja a város.
2. *Demográfiai statisztika javítása*: évente kb. 300 fővel a város lakossága (elvándorlás, születések száma és a halálozások száma miatt), főként az elvándorlás arányát kívánja csökkenteni a város.
3. *Financiális okok*: képzések által a cégek, vállalatok helyben tartásával adót fizet a városnak.

4. *Történelmi okok és presztízskérdés: „az innen pár km-re lévő Sárospatakon meg a kultúra, az oktatás, a felsőoktatás sokkal intenzívebben gyökerezett az adott város, Sárospatak arányaihoz képest. Ott jelenleg két felsőoktatási intézmény működik, tehát valahol az Újhelyi, nagyon hosszú presztízs [Sátoraljaújhely 750 éve város – a szerző] nyilván közrejátszik. Szerintem ez sem elhanyagolható, mondhatnám azt is, meggyőződésből, hogy igen, van Újhelynek, volt is, van is olyan szerepe, ami miatt bocsánat, kijár neki ez a dolog.”* – nyilatkozta az aljegyző. (1. interjú)

Az önkormányzat vállalja, hogy ingyen elszállásolja az oktatókat, viszont az utaztatás és az oktatók bérezése az egyetemi költségvetést fogja terhelni. Az önkormányzat tulajdonában lévő, jelenleg gimnáziumként működő épület egyik kiürült szárnyát pedig a diákok elszállásolására ajánlja fel, továbbá tantermeket is biztosít a képzésekhez. A kormányrendelet alapján megfogalmazott, még nem aláírt szerződésben fontos és kiemelt pont már most, hogy a KFKK többletköltséget nem okozhat az egyetemnek.

A KFKK 2017 szeptemberében kezdte meg működését Sátoraljaújhelyben, ahova a megyéből érkezett a hallgatók 65,4%-a, de jelentkeztek hallgatók szomszédos (15,4%) és távolabbi (19,2%) megyékből is (Felsőoktatási Felvételi adatbázis², 2017). A KFKK-ben gépészmérnök és egészségügyi gondozó képzést akkreditáltatott a Miskolci Egyetem, így lényegében kihelyezett képzéseként működik az egyetemnek a sátoraljaújhelyi KFKK.

5. Befejezés

A sátoraljaújhelyi járás elmaradt az országos átlagtól a formális és non-formális tanulás terepein, azonban az is megfigyelhető, hogy a kulturális és közösségi művelődési formákban pedig erős a járás. Azonban úgy tűnik, ez nem elegendő ahhoz, hogy egy járás, település „életképes” maradjon az ország kevésbé frekvenciált északkeleti részén. A sátoraljaújhelyi önkormányzat a lakosság megkérdezése után felsőoktatást szervezett a városba, amelynek rekrutációs bázisát 50 kilométeres körre tervezték, s ez a

² Ezúton mondunk köszönetet az Oktatási Hivatalnak, hogy az adatbázist – természetesen anonimizálva – rendelkezésünkre bocsájtotta.

hallgatói jelentkezésekben is tükröződni látszik. A sátoraljaújhelyi járás KFKK-hoz fűzött reményei azzal kecsegtetnek, hogy a fiatal, diplomás munkaerőt képes lesz a térség megtartani, így folyamatos gazdasági és társadalmi fejlődést is hozhat a KFKK a térségnek.

Felhasznált irodalom

- Chatterton, P. & Goddard, J. (1999): Regional Development Agencies and the knowledge economy: harnessing the potential of universities.
- Fokozatváltás a felsőoktatásban 2014. Utolsó megt.: 2018. január 05. <http://www.kormany.hu/download/d/90/30000/fels%C5%91oktat%C3%A1si%20koncept%C3%B3.pdf>
- Hungarian Central Statistical Office (HCSO).
<http://www.ksh.hu/?lang=en>
- Hrubos Ildikó (2011): Örök felsőoktatási érték – változó hangsúlyokkal. *Educatio*, 20. 2. sz. 208–219.
- Hrubos Ildikó (2012): A társadalmi esélyegyenlőtlenségek új szinterei a felsőoktatásban. *Iskolakultúra* 2012/1. 57—62. o.
- Tamás Kozma (ed.) (2016): Learning regions in Hungary – From theory to reality. Tribuna HU
- Rábai Dávid — Tóth Dorina Anna (2016): Tanuló város, tanuló régió: Sátoraljaújhely kistérségének bemutatása. *Educatio*, 2016/2. 278—283.
- Sorokin, P. A. (1998): Az egyének társadalmi rétegenkénti minősítésének, kiválasztásának és elosztásának mechanizmusa. In: Róbert P. (szerk.) A társadalmi mobilitás: Hagyományos és új megközelítések. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 12–26. o.

Interjúk

- 1.interjú, 2016 A szerző interjúja [Interjú] (11. 02. 2016).

Hegedűs Anita

A kulturális és a közösségi tanulás szerepe a Makói járás fejlesztésében. Kulturális és közösségi tanulás Földeákon

1. Bevezetés

A kulturális és közösségi tanulás komoly jelentőséggel bír egy-egy járás, település életében. Kutatásunk célja az, hogy megvizsgáljuk, milyen szerepet tölthet be a hátrányok leküzdésében a közösségi és kulturális tanulás a makói kistérség tekintetében. Mind a kulturális, mind pedig a közösségi tanulás felől közelítve keressük azokat a kitörési pontokat, melyek hozzájárulhatnak a makói kistérség, azon belül pedig az adott település, közösség hátrányos helyzetének leküzdéséhez. A kulturális és a közösségi tanulást is szélesen értelmezzük: a kulturális tanulás kapcsán a zenét, médiát, sport területét is vizsgálni kívánjuk, míg a közösségi tanulás tekintetében a civil hálózatok, intézményi-civil együttműködések, partnerségek is vizsgálat tárgyát képezik.

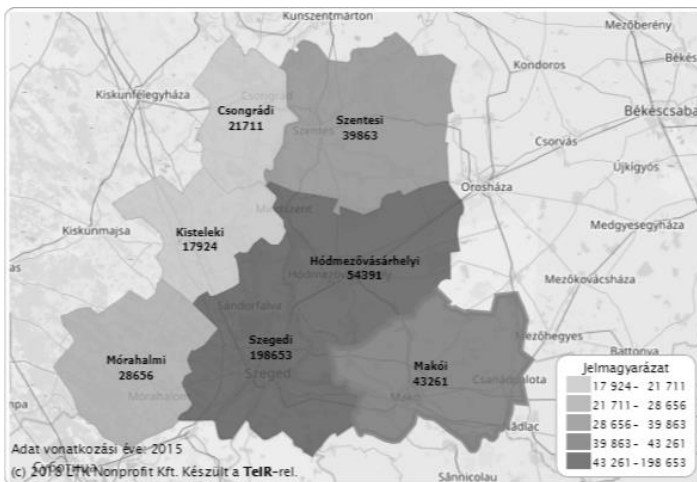
Kutatásunk során kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt használunk. Egyrészt két adatbázis másodelemzését végezzük el: a Központi Statisztikai Hivatal, valamint A tanuló régiók Magyarországon kutatás (LeaRn) adatait elemezzük. Több tanulmány született az elmúlt évek során a LeaRn adatbázis eredményeinek bemutatása kapcsán, többféle nézőpontból szemlélve a kapott eredményeket (például: Benke – Czimre – Forray – Kozma – Márton – Teperics 2018; Márkus – Juhász 2018; Márkus 2018; Engler – Márkus 2016; Márkus – Györgyi 2016; Hegedűs 2016; Kozma 2016; Rábai – Tóth 2016; Forray – Cserti Csapó – Heltai – Híves – Kozma 2015; Kozma – Forray 2015; Kozma – Márkus – Szabó 2015).

Jelen tanulmányban célunk, hogy összehasonlítsuk a makói kistérség adatait az országos átlaggal, a kistérségen belül pedig megvizsgáljuk az egyes települések LeaRn indexeit, s kiemeljük, mely települések tekintetében találunk kiugró értékeket az országos átlaghoz képest.

Másrészt a települések életének bizonyos szereplőivel készített interjúkat elemezzük, s igyekszünk feltárni a különböző kiugró számadatok mögött rejlő okokat. Vizsgálni kívánjuk, kik az adott település központi mozgatórugói, mely civil szervezetek, rendezvények, kezdeményezések állhatnak a kiemelkedő teljesítmény mögött, mi rejlik a statisztikai adatokon túl. Célunk felderíteni, hogy a hátrány leküzdésének milyen elemei jelennek meg az adott településen a közösségi és kulturális tanulás tekintetében, hogyan járulnak mindezek hozzá a közösség, a település fejlődéséhez, a hátrányok leküzdéséhez.

Kutatásunk első lépéseként azon Makó-járásbeli településeket jelöltük ki, melyek LeaRn indexeinek valamelyike jelentősebb mértékben eltér az országos vagy a járási átlagtól. Vizsgálatunk első lépcsőjeként Földeák község kutatását kezdtük meg: a földéaki közösségi ház nem régiben nyugdíjazott vezetőjével készítettünk félig strukturált interjút. Egy olyan helyi szereplőt, helyi hőst kerestünk, aki hosszú évek tapasztalatai alapján átlátja az adott település közösségi és kulturális életét, képes reflektálni a különböző közösségi lehetőségekre és kulturális programokra, illetve a közösségi és kulturális tanulás dimenzióira. Jelen tanulmányban ezen interjút elemezzük: célunk feltárni a legfontosabb, közösségi és kulturális tanulást érintő tapasztalatokat, jelenségeket, eredményeket.

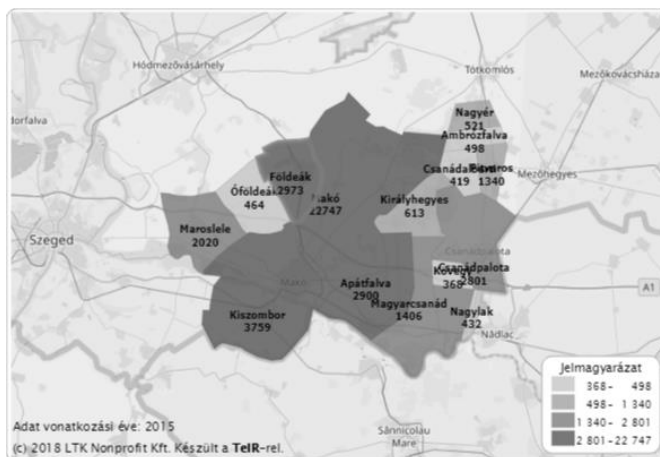
1. ábra: Csongrád megye járásai, 2015.

Forrás: teir.hu

A Makói járás Csongrád megye délkeleti részén helyezkedik el (ld. 1. sz. ábra), területe 688 km², a járáshoz 15 település tartozik (ld. 2. sz. ábra).

2. ábra: A makói járás települései, 2015.

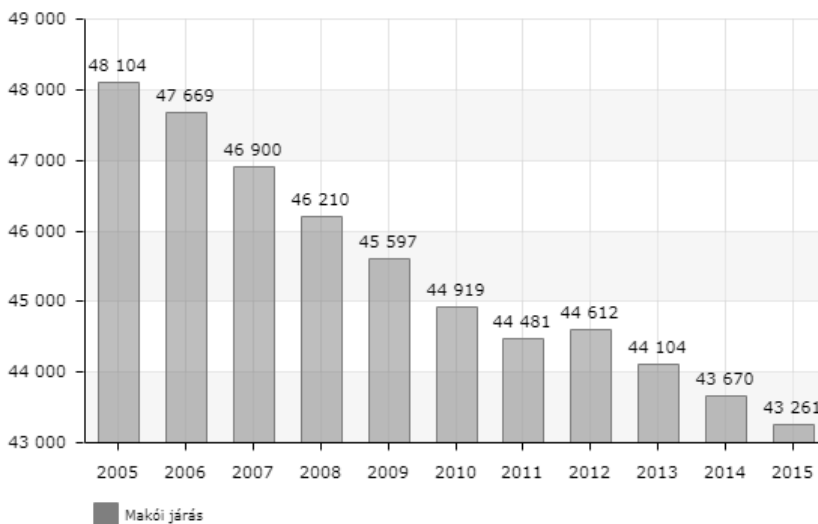

Forrás: teir.hu

Csongrád megye harmadik legnagyobb járásaként a 2005-2015 közötti időszakban folyamatos népesség-csökkenés volt észlelhető: 2005-ben 48 104 fő lakott a Makói járásban, ez az adat 2015-re 43 261 főre csökkent (ld. 3. sz. ábra).

3. ábra: A makói járás lakosság száma, 2015.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

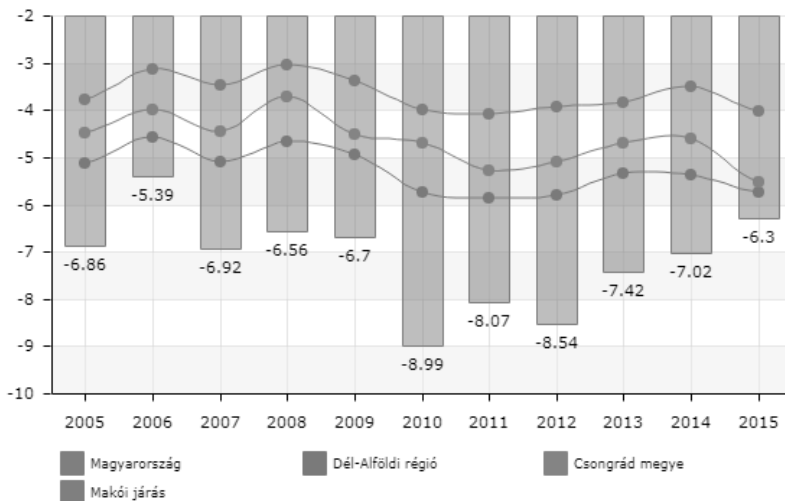

Forrás: teir.hu

Az élveszületések és halálozások különbözete ezer lakosra vetítve -6,3 ezrelék, tehát természetes szaporodás-fogyás tekintetében egy fogyó járásról beszélhetünk: az országos (-4,2), a dél-alföldi (-5,74) és a Csongrád megyei adatokhoz (-5,54) képest pedig még erőteljesebb a népesség fogyása (ld. 4. sz. ábra).

4. ábra: Természetes szaporodás/fogyás (ezrelék) a makói járásban, 2015.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

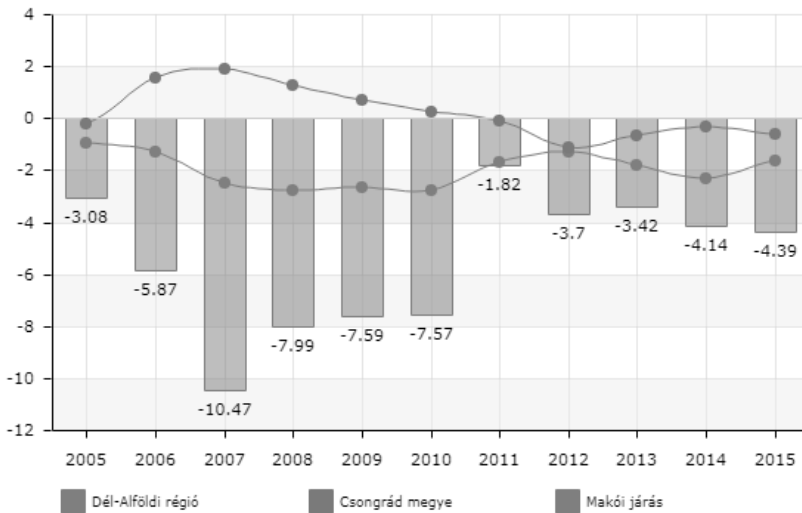

Forrás: teir.hu

A Makói járás vándorlási egyenlege -4,39 ezreléket jelzett 2015-ben, mely jelentősen nagyobb arányú elvándorlást jelent a dél-alföldi (-1,64) és a Csongrád megyei (-0,63) adatokhoz képest (ld. 5. sz. ábra).

5. ábra: Vándorlási egyenleg (százalék) a makói járásban, 2015.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

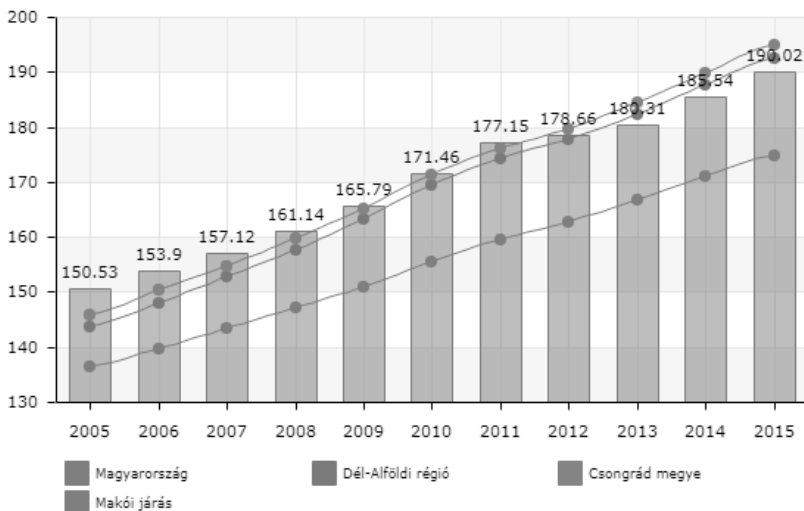

Forrás: teir.hu

Az állandó népesség tekintetében a járás 18-59 év közötti, tehát aktív munkakorú lakosainak száma 25 850 fő, mely Csongrád megye harmadik legmagasabb adata ebben a tekintetben. Az öregedési mutató folyamatosan növekszik, 2015-ben 190,02-os eredményt mutatott – ez a szám az országos átlagot jóval meghaladja (174,76), azonban a dél-alföldi (192,48) és Csongrád megyei (194,78) adatoktól elmarad (ld. 6. sz. ábra).

6. ábra: Öregedési mutató a makói járásban, 2015

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

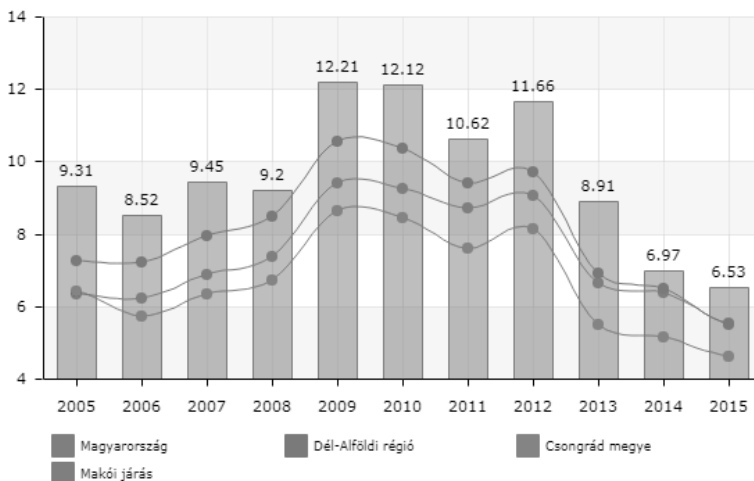
Forrás: teir.hu

Egyértelműen öregedő járásról beszélünk tehát, de regionális és megyei szinten a makói mégis a kevésbé öregedő járások közé tartozik.

A Makói járásban regisztrált munkanélküliek száma 2013 óta csökkenő értéket mutat: 2015-ben 1776 főt tartottak számon hivatalos munkanélküliként – a csökkenés hátterében az országos közmunka-program elindítása állhat. A munkanélküliségi ebben a járásban 6,53%, mely magasabb, mint a magyarországi (5,55%), a dél-alföldi (5,51%) és a Csongrád megyei (4,62%) adatok (ld. 7. sz. ábra).

7. ábra: Munkanélküliségi ráta (százalék) a makói járásban, 2015

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

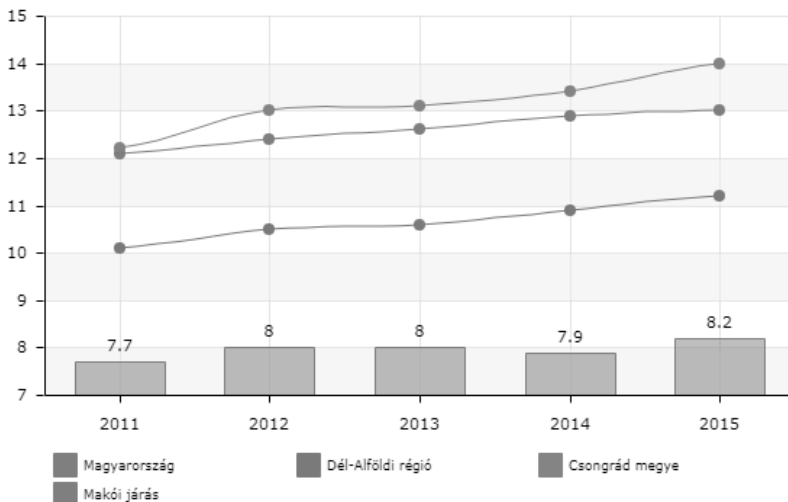

Forrás: teir.hu

A Makói járás tehát a térségben kiemelt munkanélküliségi megoszlással rendelkezik. A tartós munkanélküliek aránya azonban Csongrád megye járásai közül a Makói járásban a legalacsonyabb (35,19%), ez a szám az országos (48,25%), regionális (45,83%) és megyei (43,46%) adatokhoz képest is kifejezetten alacsonynak tekinthető. A pályakezdő munkanélküliek aránya szinte azonos az országos, regionális és megyei átlaggal. Az egy lakosra jutó nettó jövedelem viszont elmarad az országos, regionális és megyei átlagoktól: a Makói járásban 637 933 Ft ez az összeg, míg az országos átlag 781 784 Ft.

8. ábra: Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma 2011-től (db), 2015.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: teir.hu

A regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma 2000 és 2015 között növekedést mutatott a Makói járásban: 2015-ben ezer lakosra 8,2 nonprofit szervezet jutott. (ld. 8. sz. ábra) Ez a szám a Csongrád megyei járások tekintetében a középmezőnyben szerepel, azonban az országos (13) és a regionális (11,2) átlagtól is elmarad. Az internettel ellátott iskolák aránya az alap- és középfokú oktatásban 86%-os arányt mutat, mely a megye második legrosszabb eredményét jelenti a járások tekintetében. Az országos (88%) és regionális (90%) átlagtól is kissé elmarad a Makói járás ezen megoszlása, azonban ez a különbség nem tekinthető magasnak, meghatározónak.

A fentiekben bemutatott társadalmi adatok összességében azt mutatják, hogy a Makói járás adatai általában elmaradnak az országos és regionális, sőt a megyei átlagtól is. Utóbbi eredmény háttérében a Szegedi járás, s maga Szeged kiemelten jó eredményei állhatnak, ugyanakkor a Csongrád megyei

járások között általában a középmezőnyben tudhatjuk a Makói járást. Az elvándorlás, az öregedés, a munkanélküliség egy elmaradottabb jellegű járásra enged következtetni – kutatásunk célja, hogy a LeaRn adatbázis adatai és a járás településeinek elkészített interjúk segítségével feltárjuk, mennyiben segíti az elmaradások felszámolását, a felzárkózást a közösségi és kulturális tanulás.

2. LeaRn index a Makói járás tekintetében

Kvantitatív oldalról is vizsgálni kívánjuk a közösségi tanulást a Makói járás tekintetében. A LeaRn index mind a négy pillérét, valamint az összetett pillért is kutatjuk: célunk feltárni azt, hogy a makói járás átlagai hogyan alakulnak az országos adatokhoz képest, valamint vizsgálni kívánjuk, a járás mely városai rendelkeznek magasabb, s melyek kiemelkedően magas értékekkel a járási és az országos átlagokhoz képest. Az alábbi táblázatban a magyarországi és a Makói járás átlagai mellett az egyes települések LeaRn index pilléreit is láthatjuk (világosszürke színnel jelöltük a kisebb, míg sötétszürke színnel jelöltük a nagyobb, pozitív irányú eltéréseket az országos és járási átlaghoz képest).

1. táblázat: A LeaRn-index pillérei a Makói járás tekintetében.

	I. pillér	II. pillér	III. pillér	IV. pillér	összevont pillér
Magyarország (n=3152)	53,8	8,84	7,41	36,39	26,61
Makói járás átlaga (n=15)	54,08	9,71	5,19	32,68	25,42
Ambrózfalva	52,67	0	4,81	29,47	21,74
Apátfalva	54,89	11,08	3,93	34,67	26,14
Csanádalberti	61,12	0	3,35	35,36	24,96
Csanádpalota	54,77	11,88	5,23	33,92	26,45
Földeák	56,76	23,31	5,68	30,75	29,12
Királyhegyes	54,14	11,32	3,77	35,95	26,3
Kiszombor	51,63	28,41	6,05	34,6	30,17
Kövegy	36,2	0	3,1	33,64	18,23
Magyarcsanád	54,03	0	2,75	32,04	22,2
Makó	66,83	27,16	6,36	30,84	32,8
Maroslele	54,93	11	4,94	31,92	25,7
Nagyér	50,81	0	7,14	24,97	20,73
Nagylak	56,54	0	9,42	30,99	24,24
Óföldeák	49,7	0	5,97	39,76	23,86
Pitvaros	56,19	21,48	5,32	31,37	28,59

Forrás: LeaRn adatbázis, 2016.

Összességében elmondható, hogy a Makói járás összes index-értéke, a II. pillér kivételével elmarad az országos átlagtól. A legjelentősebb különbséget a harmadik és a negyedik pillér kapcsán fedezhetjük fel: a harmadik pillér járási átlaga 6,85; míg az országos átlag 8,78. A negyedik pillér esetében a makói járás 25,57-es átlagot mutat, míg az országos adatok esetében ez a szám 28,4. Azonban elmondható, hogy noha alacsonyabb átlagok jellemzőek a járásra, az országos átlagtól való eltérés mégsem tekinthető drasztikusan magasnak. A II. pillér tekintetében enyhén magasabb a makói járás átlaga az országoshoz képest.

A Makói járás mind a tizenöt településének tekintetében is vizsgáltuk az összes pillér adatait. Az 1. sz. táblázatban kék színnel emeltük ki, ahol pozitív irányú eltérést találunk az országos átlaghoz képest, zöld színnel pedig azokat az adatokat jelöltük, ahol kifejezetten magas az eltérés pozitív irányban az országos adatokhoz viszonyítva.

A Makói járás településeinek LeaRn indexének vizsgálatakor az első és a második pillér esetében találtuk a legtöbb eltérést az országos átlaghoz képest: az első pillérnél kilenc település (Apátfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Földeák, Királyhegyes, Makó, Maroslele, Pitvaros) kapcsán, a második pillérnél pedig nyolc település (Apátfalva, Csanádalberti, Földeák, Királyhegyes, Makó, Maroslele, Nagylak, Pitvaros) kapcsán tudtunk feltárni az országos átlagnál magasabb értékeket. A második pillérnél négy településen kifejezetten magas volt a pozitív irányú eltérés az országos átlaghoz mérten: Földeákon és Pitvaroson több, mint két és félszeres, Kiszomboron és Makón pedig több, mint háromszoros mértékű adatokat találtunk. A harmadik pillér kapcsán Nagylak, a negyedik pillér esetében pedig Óföldeák rendelkezik az országosnál magasabb index-értékkel. Az összevont pillér esetében négy település rendelkezett az országos átlagnál magasabb számokkal (Földeák, Kiszombor, Makó, Pitvaros).

Összességében elmondhatjuk, hogy a Makói járás települései közül Földeák, Kiszombor, Makó és Pitvaros esetében találtuk a legtöbb kimagasló, az országos átlagtól pozitív irányban eltérő index-eredményeket. Ezen négy település közül Makó pozitív adatait magyarázhatjuk a település méretével, lakosságának számával, tehát a járási székhely-jelleggel, mely kiemelt tanulási lehetőségeket jelent az ott élők számára a fentiekben említett pillérek tekintetében. A másik három település ugyanakkor nem rendelkezik a

Makóra jellemző járási székhely adottságaival, ezért kutatásunkban célul tűztük ki ezen települések pozitív eredményeinek feltárását. Ennek első lépéseként Földeákon kezdtük meg kutatómunkánkat: célunk az volt, hogy a helyi közösségi és kulturális élet egyik kiemelt alakjával készített interjú segítségével kezdhessük el a pozitív eredmények elemzését.

3. A kvalitatív kutatás eredményei - Földeák

Földeák a Makói járás harmadik legnépesebb települése (2993 fő), a pályakezdő munkanélküliek aránya 21,98%, a tartós munkanélküliek aránya pedig 30,77% - ezek az adatok a Makói járás tekintetében kifejezetten magasnak tekinthetők.

Kutatásunk kapcsán olyan földeáki lakost kerestünk, aki hosszú évek óta a település közösségi és kulturális életének meghatározó alakja. Egyfajta helyi hőst kívántunk megszólítani, aki kiemelkedő személyiségével, tevékenységével aktívan alakította a település életét az elmúlt évtizedekben. Így vizsgálatunk során a Művelődési Ház nyugalmazott vezetőjével készítettünk félig strukturált interjút a földeáki Művelődési Házban 2017 nyarán. Az interjú elkészítésének célja az volt, hogy feltárjuk a település közösségi és kulturális életének legfontosabb jellegzetességeit, megpróbáljunk fényt deríteni a pozitív pillér-eredmények hátterére, s kijelöljük, mennyiben tekinthető helyi hősnek, a földeáki mindennapok egyik mozgatórugójának interjúalanyunk. Az interjút félig strukturált módon vezettük le: az előre felvázolt kérdéssor mellett teret engedtünk a beszélgetés közben felmerülő újabb, releváns témák kifejtésének is. A továbbiakban célunk az interjú legfontosabb tapasztalatait tematizálni, az elhangzottakat különböző témakörök szerint bemutatni, a vélemények hátterére fényt deríteni, következtetéseket levonni.

3.1. A Művelődési Ház kiemelt szerepe. Egyesületek Földeákon

Földeákon közösségi és kulturális szempontból is központi szerepet tölt be a Földeáki Művelődési Ház és Könyvtár (a továbbiakban: Művelődési Ház). Az intézményt 1957-ben hozták létre, majd két évtizednyi működés után 1979-1989 között az épület leromlott állapota miatt zárva tartott. A rendszerváltáskor esett át felújításon, azóta is folyamatosan nyitva tart,

jelenleg önkormányzati fenntartásban működik a helyi könyvtárral összevonva. A házban sokrétű, sok célcsoportot megszólító munka folyik: az interjúalany szerint fő célcsoportjukat a földéaki lakosok jelentik, céljuk megszólítani a teljes lakosságot a gyermekektől egészen a nyugdíjas korosztályig. A település egyik mozgatórugójaként működik az intézmény: „azért amik nagyon sok mindenkit érintenek, azok mind-mind a művelődési házban kapcsolódnak össze”; „a művelődési házban az egész falu megfordul” – fogalmazott az interjúalany. A programhelyszín-jelleg mellett a Művelődési Ház a székhelye is a helyi egyesületeknek: az intézmény egyrészt biztosítja az infrastrukturális hátteret az egyesületek számára, másrészt pedig különböző pályázatok esetén szakmai támogatást is nyújtani tud (ld. 1. fotó).

1. fotó: A földéaki Művelődési Ház és Könyvtár épülete, 2017.

Forrás: Szerző felvétele

A fiatal korcsoportot tömöríti a MOBIL Ifjúsági Egyesület, akik évente egy alkalommal külön ifjúsági rendezvényt is tartanak a településen az ott élők és a környékbeli fiatalok számára: „nagyon erős a Mobil Földéaki Fiatalok Egyesülete: június 3-án egész napos fiataloknak szóló program[ot tartanak], nagyon sok fiatal részt vesz benne lebonyolítóként és résztvevőként is, nagyon sok fiataalt megmozgatnak.” Az aktív korú felnőtteknek, GYES-en lévő

édesanyáknak sportprogramok állnak rendelkezésre a Művelődési Házban, amelyekre a gyermekeket is magukkal vihetik – a gyermekfelügyelet biztosítása komoly előnyt jelent a helyi kisgyermekes lakók számára. Szintén az aktív korú felnőttek számára tartanak esténként, a munkaidő után számítógépes tanfolyamokat, melyek segíthetnek a település digitalizációs lemaradottságának felszámolásában. A Horgász Egyesület is főként a felnőtteket célozza meg, mely kiemelt aktivitással működik: „olyan aktívak, hogy saját horgásztó került kialakításra itt, ahol nincs élővíz az Alföld közepén.” Főként felnőtteket tömörít a Mentálhigiénés Egyesület, illetve az önkéntes tűzoltók egyesülete is, valamint a Látókör Kulturális Egyesületet szintén főként aktív korú tagokkal hozták létre, melynek vezetője egykor az interjúalanyunk volt – 2017-ben azonban ez az egyesület nem működött. A kifejezetten nyugdíjasok előtt nyitott klubok pedig a „Kavar a Nagy!” Klub, valamint a kézimunka kör. A Művelődési Házhoz kötődik a Citerazenekar és Pávakör is, mely alapvetően szintén a nyugdíjas korosztályt szólítja meg (ld. 2. fotó)

2. fotó: A MOBIL Egyesület rendezvényének plakátja a Művelődési Ház épületén, 2017.

Forrás: Szerző felvétele

A tematikus klubok rendszeresen bekapcsolódnak a település életébe, rendezvényeibe. A rendszeresen ülésező gazdaklub például kiállításokat szervez az aktuális szezonális terményekből, termékekből az őszi maratoni futóverseny apropóján, melyet a helybeliek nagy számban látogatnak – az interjúalany elmondása szerint az esemény „nagyon-nagyon szép szokott lenni, nagyon látványos.” Szintén komoly mértékben részt vesz a település életében a Művelődési Házhoz kötődő „Kavar a Nagy” Klub, akik a település összes ünnepére, kiemelt programjára, sportrendezvényeire süteménysütéssel készülnek, így aktívan részt vesznek egyesületi szinten is a település életében.

Az önkéntes tűzoltók nem csak a kiemelt rendezvényeken, hanem a település életének számtalan területén jelen vannak. A tűzoltás és a szakmai feladatok mellett kutatási témánk szempontjából két elemet érdemes kiemelni: egyrészt rendszeresen tartanak ismeretterjesztő előadásokat, bemutatókat a helyi iskolában a diákoknak – akik így ismerőseiktől, helyben élőktől hallhatják az információkat. Emellett rendszeres képzéseken vesznek részt az egyesület tagjai („ennek a feladatnak az elvégzéséhez kell bizonyos tanfolyamok elvégzése. Akár a Stihl fűrészszel vágják a fát, ahhoz is kell egy tanfolyam, nem lehet csakúgy kézbe venni a fűrész”), a kiemelkedő második pillér hátterében valószínűsíthetően ez a jelenség is állhat.

A közösség életének tevékeny részese és alakítója volt a korábban említett Látókör Kulturális Egyesület is, melyet aktív korú felnőttek hoztak létre. Noha az egyesület jelenleg nem működik, mégis komoly eredményeket ért el a település arculatának, közösségi és kulturális életének formálásában húsz éves működése alatt: fő profiljukat a különböző országjáró kirándulások szervezése mellett a községi bálók elindítása jelentette. Az interjúalany a bálók létrehozását tekintette az egyesület legkomolyabb eredményének: a „városban” látott báli kultúrát kívánták meghonosítani Földeákon, egyúttal ki is emelni a települést a környékbeli települések közül: „láttuk azt, hogy a városban milyen szép bálók [vannak] ’92-től: szépen megterített asztalok, szép ruhába felöltözött vendégsereg és mindig valami műsor. És ezt mi magunkénak tudtuk, hogy mi is így csináljuk”; „egy közeli településről volt itt egy kolléganő egy ilyen bálón [...], és azt mondta, hogy hát ez fantasztikus, hogy nálatok milyen szépen meg van terítve, mindenki milyen szépen fel van öltözve. És ez nagyon-nagyon klassz volt, hogy így kezdődött.”

Az egyesületek mellett alapítványok is létrejöttek a településen: főként az óvodát, az iskolát és a községet támogató alapítványokról beszélhetünk Földeák tekintetében.

A Földeákra jellemző színes egyesületi élet hátterében alapvetően nem az önszerveződés áll. 1995-ben közvégyfelmérést végeztek a településen szakértők bevonásával (Közvégyfejlesztők Egyesülete) a teljes lakosság körében. A vizsgálat eredményei alapján kezdték el létrehozni a különböző tematikájú egyesületeket a Művelődési Ház által felkért egyesületi vezetők irányításával: „felkerestünk néhány kompetens személyt, akiről gondoltuk, hogy vezetni is tud, és összejöveleteket is szerveztünk akkor, és így jöttek szépen lassan létre az egyesületek.” Az a fajta kistelepüléseket érintő közvégyfejlesztési törekvés, mely napjainkban kiemelt Európai Unió pályázatok formájában van jelen, Földeákon tehát 23 évvel ezelőtt már elkezdődött. Noha a folyamat helyi szinten futott le, egyfajta szakmai támogatás mégis a felmérés és a fejlesztés hátterében állt, és a jelenleg is működő egyesületek száma, a színes egyesületi élet azt mutatja, hogy eredményes volt ez a törekvés. Az egyesületek magas száma pedig hozzátehet a település közvégyi és kulturális tanulási mutatóinak erősödéséhez is. Noha Földeák a harmadik pillér tekintetében valamelyest elmarad az országos átlagtól, a járási átlagnál viszont erősebb index-eredményt hozott, melynek hátterében valószínűsíthetően megtalálható ez az erőteljes egyesületi jelenlét.

Az interjú során az interjúalany felhívta a figyelmet az „egyesületi életgörbére”: az egyesületek változó intenzitással vannak a település életében. Főként a tagok korának, családi állapotának, családi körülményeinek függvényében működnek teljes fordulaton, vagy éppen vonulnak hosszabb-rövidebb inaktivitásba. Ahogyan az interjúalany fogalmazott: „az egyesületi élet az általában olyan hullámozó. Van, mikor felfelé ível, aztán kicsit lecsökken, ott korosztályok váltják egymást, tehát van egy felfelé ívelő szakasza, aztán változnak az emberek, változik az élet, akkor lefelé, aztán megint felfelé.” A Látóhatár Kulturális Egyesület inaktivitását is a korosztályi, életszakaszbeli változásokkal indokolta: „amikor elkezdtük, akkor egykorúak voltunk, fiatalok voltunk. De „letelt (sic!) rajtunk az idő”, és nem akartuk, hogy nyugdíjas egyesület legyünk, így ezen a néven nem folytattuk, nem értünk rá.

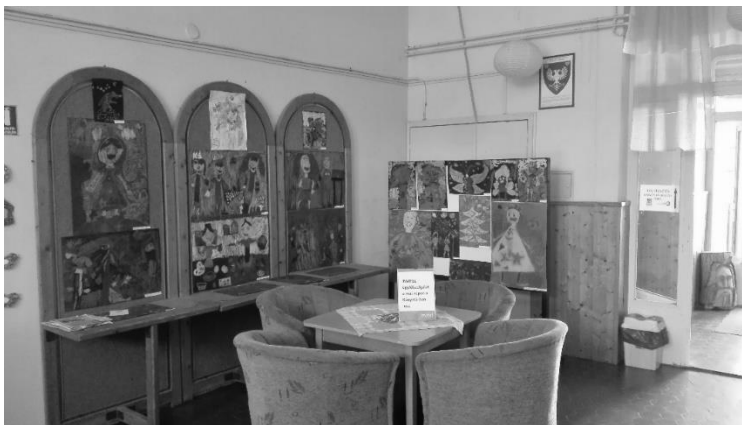
Míg a gyerekek felnőttek, addig működött ez jól.” A jelenlegi általános egyesületi helyzetet az interjúalany azonban alapvetően negatívabban ítéli meg: „egy ekkora településen korlátozottak a lehetőségek: nincs olyan sok lakó, nincs elég ember”. A kevésbé aktív egyesületi élet hátterében tehát a lakosság alacsony számát, valamint az utánpótlás hiányát jelöli meg. Emellett az érdeklődő lakosok számának visszaesését is indoknak tekinti: „vannak ilyenek, akik mindenféle dolgot szeretnének csinálni, és nyilván vannak olyanok, amit semmit nem csinálnak. Hazamegy, odaül a számítógép elé és el van intézve, már különösen most.”; „például aki jár a „Kavar a Nagyiba”, az jár kézimunka szakkörre is, vagy ha a vöröskeresztnek is van összejövedele, az eljön”; „a diákok között is van olyan, hogy jár zenére, jár néptáncre de képzőművészetre is el akar menni”. A lefelé áldozó ív másik okaként tehát az újfajta digitális világot, az egyre szélesebb körű internet-hozzáférést is megjelöli: „az egyesületeknek is lefelé áldozó íve van a számítógép miatt: az mindenki előtt ott van, leköti az embereket”. 2003-ban, amikor elindult a településen a Teleház program, akkor négy számítógéppel rendelkezett a közösségi ház, melyek használatáért sorban álltak a fiatalok: „ebben a teremben nem fértek el a gyerekek. Egymást verték, hogy odajussanak a számítógéphez. Akkor ez nagyon népszerű volt. [...] Ez is egy elfoglaltság volt. De akkor még idejöttek a gyerekek, mert otthon nem volt nekik. És akkor nyilván ez egy közösségi dolog volt, mert mondta, hogy félóra múlva kerül rám a sor, addig a másikkal beszélgetett, volt itt valami játék, játszottak. Ez egy közösségi találkozás volt, ami most nincs. [...] Mert nem kell, hogy eljöjjön.” Az interjúalany szerint tehát az egyre többek számára elérhető internet-hozzáférés (akár okostelefonon, akár számítógépen keresztül) az egyesületi aktivitás gátló tényezője lehet.

Földeákon tehát alapvetően színes egyesületi életet találunk, az interjúalany viszont változó elégedettséggel nyilatkozik a jelenségről: alapvetően egy természetes jelenségnek tekinti, hogy az egyesületek életében vannak felfelé és lefelé ívelő időszakok, ugyanakkor negatívan értékeli a jelenlegi helyzetet az érdeklődő utánpótlás hiánya és az egyre szélesebb internet-hozzáférés, az internetezés mint szabadidő-eltöltési szokás miatt.

3.2. Zene és iskola

A közösségi és kulturális élet egyik legfontosabb mozgatórugója a járási székhelyen működő „Magán Zeneiskola Makó” földéaki kitelepült tagozata. A zeneiskola általános iskolás kortól kezdve három területen nyújt minőségi oktatást: „általános és középiskolásoknak is nagyon színvonalas elfoglaltságot nyújt délutánonként, ami iskolán kívüli: a zeneoktatás és néptáncoktatás, valamint képzőművészet [területén].” A különórákra összesen körülbelül 100 gyermek jár, mely kiemelt aránynak tekinthető a 250 fős teljes iskoláskorú közösség tekintetében. Az órákat a helyi iskolában tartják, azonban a Művelődési Ház is bekapcsolódik a zeneiskola életébe. Minden tanév végén kiállítást rendeznek a diákok képzőművészeti alkotásaiból, illetve az intézmény nyújt teret a különböző előadások, fellépések megtartásának is, melyek rendkívül népszerű programokként vannak jelen a településen: „múlt vasárnap volt az év végi bemutató, a zenészek és a néptáncosok is felléptek, olyankor a nagyterem megtelik, a hozzátartozók kíváncsiak a gyerekekre.” Az interjúalany rendkívül pozitívan vélekedik a zeneiskola tevékenységéről, a földéaki gyermekekre gyakorolt hatásáról: „biztos, hogy más emberek nevelődnek ki így, hogyha ilyen szép dolgot csinálnak” (ld. 3., 4. 5. fotó).

3. fotó: Kiállítás a művészeti iskola diákjainak munkáiból a Művelődési Házban 1., 2017.

Forrás: Szerző felvétele

**4. fotó: Kiállítás a művészeti iskola diákjainak munkáiból
a Művelődési Házban 2., 2017.**

Forrás: Szerző felvétele

**5. fotó: Kiállítás a művészeti iskola diákjainak munkáiból
a Művelődési Házban 3., 2017.**

Forrás: Szerző felvétele

A művészeti iskola szinte minden földeáki rendezvénybe, eseménybe bekapcsolódik. Főként a néptáncosok előadása, illetve a komolyzenét tanulók programjai színesítik a település rendezvényeit: „az iskolának, óvodának az ünnepein van kicsi néptánc betét, vagy zeneszámok vannak, ez szintén nagy érdeklődésre tart számot [...]. Bármelyik ünnep, akár egy ballagás, egy évnyitó, a karácsonyi adventi programok, karácsonyi ünnepség” fellépései lehetőséget nyújt a diákok számára.

A földeáki falunap a legkiemeltebb esemény a település életében, mind a mai napig őrzik a „rózsa-lakodalom” hagyományát, mely a legnépszerűbb és legismertebb földeáki szokás: „két fiú és két leány van kiválasztva, őket a templomba elmennek, áldást kapnak a paptól és őket a fúvószenekar kíséri és a néptáncosok, a néptáncosok vendégei, oda az összes néptáncos megy [...], azon a napon nekik is bemutatójuk van a szabadtéri színpadon.” A községi bálók és egyéb rendezvények látogatottságának mozgatórugói legtöbb esetben a néptáncos fellépések, ahová a kultúra iránt kevésbé érdeklődő lakosok is elmennek, hogy gyermekeiket, rokonaikat, ismerőseiket láthassák: „olyan táncos műsorokat adnak elő a gyerekek, hogy az... egy meghívott előadóra nem jönnek el annyian, mint erre... De színvonalasak is szoktak lenni.”; „azok is, akik nem járnak a néptáncra, de az osztályuk fellép, akkor ott mégiscsak járnak, mégiscsak részt vesznek.”

A zeneiskola segít a hátrányos helyzet felzárkóztatásában is: az ott tanuló diákok külön lehetőségeket kapnak főként külföldi tanulmányutak, diákcserék kapcsán. A kiemelten tehetséges földeáki tanulók bekerülhetnek a makói nagyzenekarba, ahonnan különböző külföldi fellépésekre is elutazhatnak: „a mi gyerekeink is a makói fúvószenekarba mehetnek. [...] Aki nagyon érdeklődő vagy nagyon tehetséges, az aztán bejár Makóra, az nem olyan túl sok, 5-6 gyerek. De kinn volt a fúvószenekar Moszkvában, és 5-6 földeáki gyerek is kinn volt.”

A zeneiskola jelenléte, működése is szerepet játszhat tehát a kiemelkedő második pillér-eredményben. Valamint maga a zeneiskola oktatási tevékenysége, illetve a város mindennapi életében történő bekapcsolódás is azt mutatja, hogy komoly felhajtóerővel bír a művészeti képzés a település közösségi és kulturális életében.

3.3. A sport, mint közösségformáló eszköz

A település legfontosabb, legkiemeltebb rendezvényei általában a sporthoz kapcsolódnak. Amellett, hogy Földeákon működik kézilabda- és futball-oktatás, kiemelt szerepet kap a tájfutás is a közösség életében. A tájfutó szakosztály tagjai között fiatalokat és felnőtteket is találunk, akik országos szinten is versenyeznek és eredményeket érnek el. Ennek megfelelően a település egyik legfontosabb rendezvénye a „Futás a múltba” című program, mely tulajdonképpen egy futóverseny Földeák és a szomszédos Óföldeák között. Ez a rendezvény is a közösségfelmérés eredményeinek köszönhetően kezdődött el: egy 5 kilométeres utat kell megtennie a résztvevőknek a két település között. A tavasszal megrendezésre kerülő program kiemelt népszerűségnek örvend: általában 400-an vesznek részt rajta. Szeptemberben maratoni futóversenyt tartanak, mely köré egy egész napos fesztivált is felépítettek. Ekkor is tartanak néptánc- és komolyzenei bemutatót, emellett főzőversenyt szerveznek, illetve ekkor állítják össze a gazdakör tagjainak termény-kiállítását.

A sport tehát önmagában is közösségformáló eszköz és segíthet a hátrányos helyzetből való kiemelkedésben. A sportrendezvényekhez kötődő programok, a nagyszámú, nem csak földeákiakból álló közönség erősíti a közösségi jelleget, egyúttal újabb lehetőségekhez juttatja a földeákiakat.

3.4. Hátrányos helyzet és felzárkózás

A hátrányos helyzet felszámolásában, a felzárkóztatásban komoly szerepe lehet a közösségi és kulturális tanulásnak. Ahogyan korábban is említettük, a zeneiskola jelenléte alkalmas arra, hogy egyénenként kiemeljen tehetséges diákokat és kiemelkedő lehetőségekhez juttassa őket, illetve szervezett külföldi utak segítségével csökkentse a lemaradást. Ezen túl azonban még több másik, a felzárkózást segítő folyamatra is fény derült az interjú során: a zeneiskolai rendezvényeken való részvétel is segíthet a lemaradások felszámolásában a közösségi és kulturális tanulás tekintetében.

A földeáki Művelődési Ház és az önkormányzat is rendelkezik nemzetközi kapcsolatrendszerrel, mely főként németországi és erdélyi cserekirándulásokat jelent. A németországi csereutak kifejezetten alkalmasak lehetnek a hátrányok leküzdésének segítésére, hiszen olyan

kapcsolatrendszer alakíthatnak ki a résztvevők, melyből hosszú évek múltán is profitálhatnak: „ennek folyamán fiatalok kerültek ki Németországba, ott dolgoznak és az ottaniak segítettek, családi kapcsolatok alakultak ki”. Az erdélyi cserediák utakról is hasonlóképpen nyilatkozott az interjúalany: „ez is egészen a családokig haladt, családi kapcsolatok, sőt, házasság is létrejött ebből az ismeretségből.” Egy kistelepülés életében tehát kitörési pontot jelenthetnek ezek a nemzetközi kapcsolatok, melyek segíthetik a hátrányos helyzet leküzdését, plusz lehetőségekhez juttathatják a helyi lakosokat, főként a diákokat, fiatalokat.

Földeákon kifejezetten felzárkóztató programokkal nem találkozunk, azonban több olyan kezdeményezés is jelen van, melyek segíthetik a hátrányos helyzetűek felzárkózását. Egyrészt a Művelődési Ház programjain rendszeresen részt vesznek hátrányos helyzetű lakosok: a kulturális és közösségi programokon való részvétel pedig segítheti a felzárkózást. Interjúalanyunk a Művelődési Házban használható, internet-eléréssel rendelkező számítógépeket jelölte meg konkrétan felzárkózást segítő elemnek a település tekintetében: „egy óra számítógép-használat 120 forint. Most már csak hátrányos helyzetűek veszik igénybe, mert nekik még esetleg nincs otthon számítógépük, és ez annyi pénz, hogy ők is meg tudják fizetni, ez nem gond. Nem csak a gyerekek, hanem a felnőttek is. Több, aki hátrányos helyzetű, aki ide jár.” A digitális eszközökhöz, az internethez való könnyebb hozzáférhetőség is segíthet a hátrányos helyzet leküzdésében.

Szintén a hátrányos helyzet leküzdéséhez kapcsolódva említhetjük meg a különböző pályázatokat, melyeken a Művelődési Ház, illetve a Művelődési Házba székhelyként bejelentett földeáki egyesületek indultak, s nyertek. Az interjúalany kiemelte a pályázatok fontosságát, mint szinte egyetlen lehetőséget a község közösségi és kulturális életének fejlesztésére, a hátrányos helyzet leküzdésének segítésére. A Művelődési Ház előadóterme, számítógépes terme, bútorai, egyéb termeinek kialakítása mind-mind pályázati forrásokból valósultak meg az elmúlt években, évtizedekben. Ahogyan az interjúalany fogalmazott: „amire itt rámutatok, az mind pályázatból van”. Jelenleg is újabb pályázatokra várnak az épület korszerűsítése érdekében.

4. Összegző gondolatok

A Földeákon készített interjú első lépésként szolgált a Makói járás közösségi és kulturális tanulás-alapú vizsgálatakor. Az interjú elkészítésével célunk az volt, hogy feltárjuk, mely jelenségek, intézményesített vagy éppen informálisan működő rendszerek állhatnak a jó és kiemelkedően jó LeaN index-eredmények hátterében. Főként a második pillér esetében voltunk kíváncsiak az országos átlagnál több mint háromszor magasabb pillér-eredmény hátterére, emellett pedig általánosságban is vizsgálni kívántuk a helyi közösségépítő és kulturális rendezvényeket, szervezeteket, programokat.

Vizsgálatunk kapcsán egy helyi hősre is rátaláltunk: a Művelődési Házat két évtizeden keresztül vezető földeáki lakos nem csak az intézmény vezetőjeként tűnik fel a település életében, hanem Földeák közösségi és kulturális életének egyik irányítójaként, a közösségi érzés, közösségi programok hajtómotorjaként, akit a településen általános tisztelet övez. Az interjú során fény derült arra, hogy az interjúalany kiemelt lelkesedéssel és célorientáltsággal indított különböző közösségi kezdeményezéseket, segítette és támogatta formális és informális módon is a különböző egyesületek működését, emellett pedig fontosnak tartotta a település folyamatos kulturális és közösségi fejlesztését. Olyan rendezvényeket, programokat hívott életre, melyek mind a mai napig meghatározzák Földeák arculatát, megkülönböztetik a járás többi településétől.

Kutatásunk során megállapítottuk, hogy a különböző kulturális és egyéb egyesületek, a makói zeneiskola kihelyezett tagozata ezer szállal kapcsolódik a település közösségi életéhez. Nem csak kiszolgálja a különböző közösségi eseményeket, hanem egyfajta hajtómotorként, felhajtóerőként is hat: az ismeretségi hálózatok miatt olyan hátrányos helyzetű lakosok is eljutnak kulturális, közösségi programokra, akik alapesetben nem vennének részt hasonló rendezvényeken, ahol a közösségi és kulturális tanulás bizonyos formái létrejöhetnek. Az egyesületek nem pusztán résztvevői a különböző közösségi programoknak, hanem maguk is önálló programelemekkel jelentkeznek, mellyel erősítik a közösségi tanulási élményt Földeákon.

A vizsgálatunk során rámutattunk a sport és a helyi közösségi élet szoros összefonódására is. A helyi tájfutó szakosztály sikereinek okán két olyan kiemelt rendezvény is jelen van a településen, mely a futáshoz kapcsolódik: a tavasszal és ősszel megrendezésre kerülő programok nem csupán sportrendezvények, hanem kiterjesztettebben értelmezve a település ünnepeivé, fesztiváljaivá is váltak, melyeken nem csak a helyiek, hanem a járásban, a megyében lakók, sőt, az ország távolabbi pontjairól érkezők is részt vesznek. Ezeken az eseményeken is aktívan közreműködnek az egyesületek és a zeneiskola különböző programokkal, melyek erősíteni tudják a helyi közösséget. A sportprogramok emellett alkalmasak a hátrányok leküzdésének segítésében is, nem csak a programok kapcsán, hanem a helyi tájfutó, futball és kézilabda edzések és ezzel kapcsolatos versenyek tekintetében is.

Az elkészült interjú egyik kiemelkedő gondolatsora az egyesületek életútmodellje: a felfelé és lefelé ívelő időszakok változása, a változás mögött álló természetes és mesterséges okok feltárása. Interjúalanyunk alapvetően természetesnek találta, hogy az egyesületek aktivitása a tagok életének, életszakaszának változása miatt bizonyos időközönként hullámszik, ugyanakkor az egyesületi élet jövőképét sokkal borúsabbnak tekinti. Az utánpótlás hiányában látja a legnagyobb veszélyt az egyesületek működésének tekintetében, melynek okaként az érdeklődés hiányát, illetve főként az internet széleskörű elterjedését, az internet-használat, mint fő szabadidős tevékenység megjelenését jelölte ki.

A hátrányok leküzdésében főként a pályázati forrásokat használja ki a település, a korábban említett zeneiskolai és sporteredmények mellett. A helyi digitális eszközök, bárki számára hozzáférhető internet-használat is segíti a hátrányok leküzdését, emellett pedig a nemzetközi kapcsolatok, a cserekirándulások is pozitívan hatnak a hátrányok leküzdésében. A járási székhely, Makó közelsége a hátrányok kapcsán pozitív és negatív szempontból is megjelenhet: egyrészt elszívó erőként hat mind a gyermekek, mind az aktív korú, munkaképes felnőtt lakosság tekintetében, másrészt azonban a közelségnek is köszönhetően olyan lehetőségekhez jut Földeák, melyek más, járásbeli települések számára nem elérhetőek. Gondolunk itt elsősorban a zeneiskola kihelyezett tagozatára, mely nagyban hozzájárul a község közösségi és kulturális tanulásának erősödéséhez.

Kutatásunk első lépése felvillantotta tehát azokat a legfontosabb jelenségeket, összefüggéseket, melyek a Makói járás egy településére érvényesek a közösségi és kulturális tanulás kapcsán. Az interjú eredményei még nem engednek mélyebb következtetések levonására, hiszen arra egy interjú elemzése nem lehet alkalmas, azonban kiváló kiindulópontként tekinthetünk rá kutatásunk folytatási irányának kijelölésében, s a teljes járás közösségi és kulturális tanulóssal kapcsolatos jelenségeinek feltérképezésében.

Felhasznált irodalom

- Benke Magdolna – Czimre Klára – Forray R. Katalin – Kozma Tamás – Márton Sándor – Teperics Károly 2018 Learning regions for resilience in Hungary: challenges and opportunities. In Tüzün, Baycan – Hugo, Pinto ed. *Resilience, Crisis and Innovation Dynamics New Horizons in Regional Science series*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham 68-89.
- Engler Ágnes – Márkus Edina 2016 A formális és nem formális felnőttkori tanulás térségi vetületei. *Educatio* 25. 2. 170-183.
- Forray R. Katalin – Cserti Csapó Tibor – Heltai Borbála – Híves Tamás – Kozma Tamás 2015 Községi tanulás. In Kozma Tamás – Márkus Edina – Szabó Barbara szerk. *Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig*. University of Debrecen – CHERD, Debrecen 177-204.
- Györgyi Zoltán – Benke Magdolna – Juhász Erika – Márkus Edina – Szabó Barbara 2015 Nem formális tanulás. In Kozma Tamás – Márkus Edina – Szabó Barbara ed. *Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig*. University of Debrecen – CHERD, Debrecen 107-143.
- Hegedűs Roland 2016 A LeaRn index és a tanulói teljesítmény területi összefüggése. *Educatio* 2. 268-277.
- Kozma Tamás – Forray R. Katalin 2015 Községi tanulás és térségi átalakulások. In Kozma Tamás – Kiss Virág Ágnes – Jancsák Csaba – Kéri Katalin ed. *Tanárképzés és oktatáskutatás*. Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA), Debrecen. 310-333.

- Kozma Tamás – Márkus Edina – Szabó Barbara 2015 *Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig*. University of Debrecen – CHERD, Debrecen
- Kozma Tamás 2016 A Tanulás térformáló ereje. *Educatio* 25. 2. 161-169.
- Márkus Edina 2018 A tanuló közösségek vizsgálata - módszertani háttér. In Magyar, Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete ed. *Oktatás, gazdaság, társadalom HuCER 2018 Absztraktkötet*. Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, Hungarian Educational Research Association (HERA), Budapest 146-146.
- Márkus Edina – Györgyi Zoltán 2016 3. Pillar II. Non-formal Learning: Learning outside the School. In Kozma Tamás ed. *Learning regions in Hungary: from theory to reality*. Tribun EU, Brno 57-71.
- Márkus Edina – Juhász Erika 2018 Learning Regions in Hungary (LeaRn) – The Dimension of Non-formal Learning. *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)* 4. 123-126.
- Rábai Dávid – Tóth Dorina Anna 2016 Tanuló város, tanuló régió: Sátoraljaújhely kistérségének bemutatása. *Educatio* 25. 2. 278-283.

Internetes források

- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) (2018.12.18-i letöltés, TeIR <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>)

Fotók jegyzéke

- 1. fotó: A földeáki Művelődési Ház és Könyvtár épülete, 2017. A szerző felvétele.
- 2. fotó: A MOBIL Egyesület rendezvényének plakátja a Művelődési Ház épületén, 2017. A szerző felvétele.
- 3. fotó: Kiállítás a művészeti iskola diákjainak munkáiból a Művelődési Házban 1. 2017. A szerző felvétele.
- 4. fotó: Kiállítás a művészeti iskola diákjainak munkáiból a Művelődési Házban 2. 2017. A szerző felvétele
- 5. fotó: Kiállítás a művészeti iskola diákjainak munkáiból a Művelődési Házban 3. 2017. A szerző felvétele.

Rábai Dávid

Közösségi tanulás és társadalmi innováció – Hajdúhadház esete

1. Bevezetés

Vizsgálódásunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy a hajdúhadházi járásra vonatkozó legfrissebb társadalmi és gazdasági mutatók, valamint a LeaRn adatbázis adatai mennyire vannak összhangban a terepen végzett kvalitatív kutatásunkkal.

2. A hajdúhadházi járás általános ismertetője és bemutatása a különböző mutatók mentén (társadalmi, gazdasági és infrastrukturális tényezők)

A hajdúhadházi járás összterülete 137 km², lakónépessége 22 322 fő. A járáshoz összesen három település tartozik, név szerint Bocskaikert (3192 fő, 11 km²), Téglás (6406 fő, 38 km²), illetve a járásközpontnak számító Hajdúhadház (12 725 fő, 88 km²).³

A hajdúhadházi a legkisebb népességgel és területtel bíró járás a szomszédos térségek között a maga 22 238 fős népességével és 137 km² összterületével. A közelebbi járások közül a nyíradonyi áll népességben a legközelebb (29 678) ehhez a térséghez.

A járás munkanélküliségi rátáját megvizsgálva láthatjuk, hogy a 2005-2015-ig tartó időszakban a térség 2007 és 2012 között érte el a legmagasabb értékeit, hiszen ekkor volt a legmagasabb a munkanélküliség a mért 22,49 %-os értékkel. 2013-ra azonban jelentős javulás érzékelhető, ugyanis ekkor egészen 14,8 %-ig csökkent a munkanélküliségi ráta, ami 2015-ig jelentősen már nem emelkedett. A hajdúhadházi járásban a nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességből a legmagasabb sávba (14,1-16,8) esett a maga 14,4 %-os értékével.

³ Forrás: www.teir.hu (pontosabb forrás a felhasznált forrásokban)

Ez azt jelenti, hogy magas a térségben a munkanélküliség, a környező járások közül egyedül a szomszédos nyíradonyi ért el közel azonos értéket, ott ez az érték minimálisan magasabb is (15,5 %).⁴

3. A LI⁵ adatelemzéseinek eredményei a hajdúhadházi járásra levetítve, összehasonlítva a magyarországi átlaggal és más járások értékeivel

A térség LeaRn index pillérei mentén történő statisztikai mutatóinak a vizsgálatát azért is tartjuk fontosnak, mert véleményünk szerint a statisztikai kimutatások elemzése alapján végezhetőek el azok a mélyfúrások, amelyek eredményei egy-egy kiemelkedő vagy éppen túlságosan alacsony érték esetében lehetnek érdekesek.

Összesen a négy pillér (formális tanulás, non-formális tanulás, kulturális tanulás és közösségi tanulás) és a komplex index aspektusában elemeztük az adatokat a járás egészére és a benne található három településére levetítve:

1. táblázat: A hajdúhadházi járás településeinek értékei a LeaRn index pillérei mentén

Település	Pillér I. (formális tanulás)	Pillér II. (non- formális tanulás)	Pillér III. (kulturális tanulás)	Pillér IV. (közösségi tanulás)	Összevont komplex index
Bocskaikert	71,5	1	7,8	33,6	28,5
Téglás	62,3	13,6	13,13	30,6	30,1
Hajdúhadház	57,9	11,9	4	28,6	25,6
Átlag (N=3)	63,9	8,8	8,3	30,9	28,1

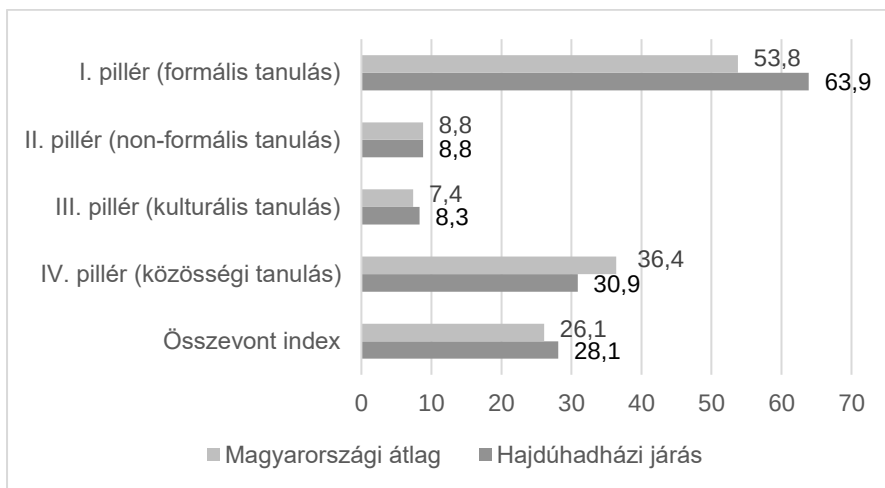
Forrás: saját szerkesztés

⁴ Legpontosabb forrás: <https://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/munkan.html>

⁵ LI=LeaRn index

Az 1. táblázat azt szemlélteti nekünk, hogy a hajdúhadházi járáson belül a települések (N=3) milyen értékeket kaptak a LeaRn index pillérei mentén. Ami feltűnik, hogy a II. pillér (non-formális tanulás) esetében Bocskaiert nagyon alacsony értékkel (1) rendelkezik a járás másik két településéhez viszonyítva. A III. pillér (kulturális tanulás) esetében Téglás emelkedik ki a három település közül, így ennek a magasabb értéknek is nagyban köszönhető, hogy ez a pillér az országos átlag felé emelte a járást. A IV. pillér (közösségi tanulás) esetében rendelkezik a térség gyengébb értékkel az országos átlaghoz képest.

1. ábra: A hajdúhadházi járás összehasonlítása az országos adatokkal a LeaRn index mutatói mentén

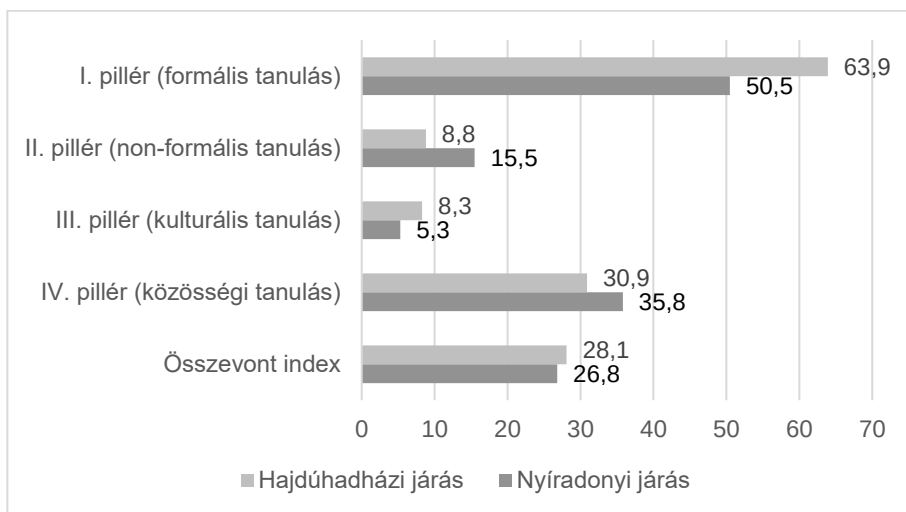

Forrás: saját szerkesztés

A fenti ábra (1. ábra) a hajdúhadházi járásra vonatkozó pillérenkénti LeaRn index adatokat jeleníti meg az országos értékekkel összehasonlítva. Ami kitűnik az adatokból, hogy a hajdúhadházi járás az I. pillér (formális tanulás), a III. pillér (kulturális tanulás) és az összevont index esetében magasabb értékkel rendelkezik, mint az országos átlag, ezeket az adatokat pirossal jelöltük az ábrán. A II. pillér (non-formális tanulás) esetében azonos értékkel rendelkezik, a IV. pillér (közösségi tanulás) mentén pedig elmarad az

országos átlagtól a járás értéke. A megválaszolásra váró kérdés az lehet, hogy vajon ez a pillér mi okból marad el egyedülként a járásban a magyarországi átlaghoz képest. A tanulmány következő nagy egysége ezt a felmerült kérdést hivatott megválaszolni, ahol a terepmunka keretein belül végzett interjúk eredményeit közöljük majd.

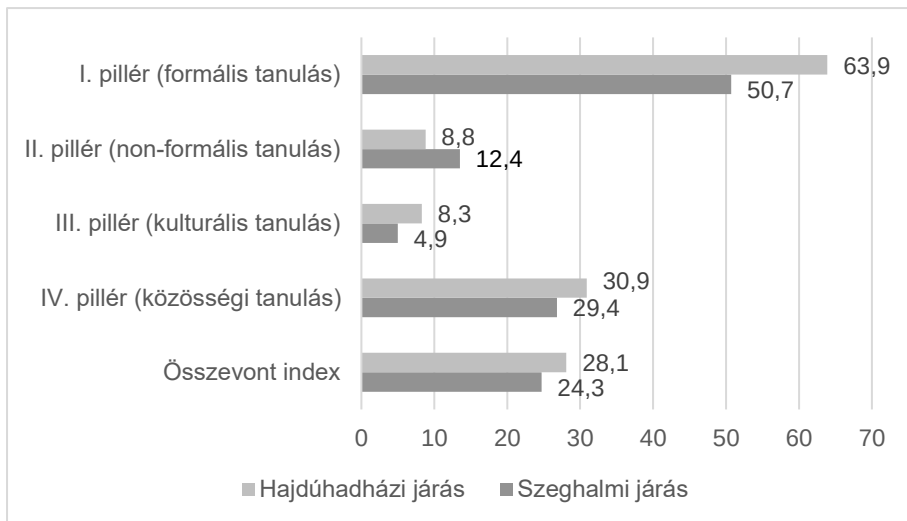
2. ábra: A hajdúhadházi és a nyíradonyi járások LeaRn index értékeinek az összevetése egymással

Forrás: saját szerkesztés

A 2. ábrán azt láthatjuk, hogy a hajdúhadházi járás (N=3) és az ő szomszédságában lévő, közel azonos lakossági számmal rendelkező nyíradonyi járás (N=7) között milyen különbségek jelennek meg a LeaRn index pillérei mentén. Ami kiolvasható, hogy a nyíradonyi járás a II. pillér (non-formális tanulás), illetve a IV. pillér (közösségi tanulás) esetében rendelkezik nagyobb értékekkel a hajdúhadházi járásnál, ezeket az adatokat pirossal jelöltük az ábrán. A II. pillér esetében majdnem a duplája a nyíradonyi járás értéke a hajdúhadháziéval szemben. Mindkét járás értékei az összevont indexek alapján elérik a magyarországi átlagot, azonban a hajdúhadházi minimálisan nagyobb értékekkel rendelkezik a nyíradonyinál.

3. ábra: A hajdúhadházi és a szeghalmi járások LeaRn index értékeinek összevetése egymással

Forrás: saját szerkesztés

A következő ábrán (3. ábra) a hajdúhadházi járás értékeit egy olyan térséggel vetettük össze, amely nem Hajdú-Bihar megyében található, mégis közel azonos népességszámmal bír. A szeghalmi járás Békés megye egyik járásaként van nyilvántartva és összesen 7 településsel (Bucsa, Füzesgyarmat, Kertészsziget, Körösladány, Körösújfal, Szeghalom és Vésztő) rendelkezik. Az statisztikai számok összehasonlításának eredményeképpen a II. pillér (non-formális tanulás) magasabb a szeghalmi járás értéke a hajdúhadházinál, ezt pirossal jelöltük az ábrán. A többi pillért (I., III. és IV.) tekintve a hajdúhadházi járás magasabb értékekkel rendelkezik a szeghalminál, az I. pillér esetében ez nyomatékosabban is igaz. Az összevont indexet tekintve szintén magasabb a hajdúhadházi járás értéke, noha a szeghalmi térség adatai alig maradnak el az országos átlaghoz (26,1) viszonyítva.

4. A terepmunka eredményei – szakértői interjúk a járáson belül

4.1. A kvalitatív kutatás relevanciája, az interjúk alanyai

Mint ahogyan láthattuk a járásra vonatkozó statisztikai kimutatásokban, a térség a IV. pillér, azaz a közösségi tanulás szférájában rendelkezik alacsonyabb értékkel a magyarországi átlaghoz képest. Ezért is lesz érdekes számunkra az a kérdéskör, hogy vajon ezt a részleget mennyire igyekeznek fejleszteni a járáson belül, vannak-e esetleg kezdeményezések, amelyek hozzá tudnak járulni a közösségi tanulás értékeinek javításához. Ezek a kutatás úgynevezett mélyfúrásai, amelyek segítségével azokat a személyeket, közösségeket igyekszünk felkutatni és megszólaltani, akik egyfajta „helyi hősként” igyekeznek az adott járást, térséget fejleszteni, munkájukkal sokat tesznek a pozitív változások érdekében.

A terepmunka keretén belül összesen négy interjú készült ezen aspektusból. Interjúalanyainkról tudni érdemes, hogy egyikük Hajdúhadház város polgármestere, másik interjúalanyunk Hajdúhadház város alpolgármestere, a következő interjúalanyunk a debreceni székhelyű Békessy Béla Vívócentrum elnökségi tagja, a negyedik interjúalanyunk pedig a hajdúhadházi Vívóterem szakosztályvezetője.

4.2. A járás sportolási lehetőségei, vonzáskörzete, a vívás, mint lehetséges közösségteremtő erő

Az interjúalanyainkhoz intézett kérdések elsőjeként arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen sportolási lehetőségek adóttak a járáson belül. Az alanyaink elmondták, hogy a járáson belül az ökölvívás, a labdarúgás, a kosárlabda, az íjászat, a vívás és a lovaglás sportágak állnak rendelkezésre a településeken élők számára.

Hajdúhadház alpolgármesterétől megkérdeztük azt is, hogy milyen mértékben fektetnek hangsúlyt a sportolási lehetőségek fejlesztésére a térségben: *„2011-ben, amikor elkezdtük a város újjászervezését, akkor a sportra is nagy hangsúlyt fektettünk polgármester úrral, igazából ő a kosárlabdát képviseli, én a labdarúgást. Kiemelkedő hangsúlyt fektettünk arra, hogy minél több gyereket vonjunk be a mozgás örömébe, a mozgás gyakorlására.” (1. interjú)*

Ahogyan az interjúalanyaink elmondták, több sportolási lehetőség is biztosított a járáson belül a településen lakók számára. Előbbi interjúalanyunk hozzátette, hogy a 2011-es évtől kezdődően különösen nagy hangsúlyt fektetnek a sportolási lehetőségek fejlesztésére, amelynek a legfőbb kiinduló célja éppen az volt, hogy minél több gyermekkel és felnőttel szeretted meg a sportolást és minél többeket vonjanak be a járásban megtalálható sportegyesületek egyikébe.

Hajdúhadház polgármestere elmondta, hogy a sportolási lehetőségek fejlesztésének egyik legfőbb célja a fiatalok járáson belül tartása és az elvándorlásuk megfékezése lenne. Véleménye szerint, ha valamelyik tehetséges fiatal a sportolás adta lehetőségeit megtalálja a járáson belül is, akkor kevesebb az esélye annak, hogy elvándorol onnan és máshol keresi meg a számításait. Ennek érdekében szintén nagy hangsúly fektetnek az utánpótlás-fejlesztésre a különböző sportágakon belül, amelynek igazolásaként kooperációs kapcsolattal rendelkeznek egyaránt a Debreceni Kosárlabda Akadémiával, illetve a Debreceni Labdarúgó Akadémiával. Hajdúhadház város polgármestere elmondta, hogy a korábbihoz képest sokkal több gyermek versenyzik valamely sportegyesület keretén belül: *„A korábbi, nulla közeli állapothoz képest most több száz gyerek van, aki igazolt sportoló, versenyzik, majdnem, hogy azt mondhatom, hogy járja az országot, mert itt azért egy utánpótlás torna csapatsportban is vagy egyéni versenyeknél nagyjából az ország különböző pontjain fordulnak elő.”* (2. interjú)

Hozzátette, reménykednek abban is, hogy a fiatal, tehetséges sportolók között akár igazi gyöngyszemekre bukkanhatnak a sportágak utánpótlásbázisaiban: *„Bízunk benne, hogy ennyi sportággal azért a mostani utánpótlás játékosok között előkerülhetnek olyan fiatalok, akik akár majd nemzetközi szinten sportolhatnak.”*

Ahogyan a tanulmány korábbi részében a járásra vonatkozó különböző statisztikai kimutatásokban láthattuk, a hajdúhadházi járás egyedülként a közösségi tanulás pillérében (IV. pillér) marad el a magyarországi átlagtól. Kíváncsiak voltunk arra, hogy az interjúalanyok véleménye szerint a sportolás mennyire bír közösségteremtő szereppel a járáson belül, illetve ez a közösségteremtő funkció mely dimenziókban jelenik meg a leginkább. Az interjúalanyok egybehangzó véleménye szerint a sportolásnak

közösségteremtő ereje van mind a járáson belül megtalálható sportágakon belül, mind pedig a településen élők között. Hajdúhadház polgármestere elmondta, hogy a sportolás által nem csak a sportágakon belül, hanem a településen élők között is jönnek létre szorosabb kötődések, kisebb csoportok, akik egymással együttműködve, egymást erősítve és segítve élnek a településeken. Ezt a funkciót a városvezetés leginkább a különböző városi rendezvények megszervezésével és lebonyolításával tudja erősíteni, amelyre folyamatos törekvés is van az önkormányzat részéről: *„Az egyes sportágakban kis közösségek azért létrejönnek, illetve nem zárkoznak el itt ezek a csoportok egymástól. De vannak azok a városi rendezvények vagy közös programok, amikor nagyjából minden sportág képviselői megjelenik (...) és kicsit ez nekik toborzás, közösségépítés is vagy az elismeréseket ezeken a rendezvényeken adjuk át, tehát ezek mind összefüggnek egymással, kapaszkodnak egymásba (...) nyilvánvaló, attól távol állunk, hogy ezek a közösségek nagyon meghatározó szerepet töltsenek be a város életében, de ez meg a gazdasági élettel van összefüggésben, a civil életnek a problematikájával.”* (2. interjú)

Érdeklődtünk afelől is, hogy ezek az imént említett városi programok milyen látogatottsággal bírnak, a településen élők milyen affinitásokkal rendelkeznek az effajta rendezvények irányába. Az interjúalanyaink elmondták, hogy elég alacsony a sportrendezvények látogatottsága, noha több fórumon is meghirdetnek egy-egy soron következő sporteseményt vagy rendezvényt (pl.: saját weboldalak sportáganként, Facebook vagy az eseményt hirdető plakátok a város különböző, legforgalmasabb pontjain). A polgármester szerint az embereknek egyre kevesebb idejük és anyagi forrásuk van egy-egy rendezvény látogatására, aktív részvételére: *„Jelenleg szerintem a legfőbb probléma, hogy összességében a társadalmi-gazdasági helyzet az nem olyan, hogy az emberek megengedhessék maguknak, hogy rendszeresen ilyen sporteseményekre ellátogatnak.”* (2. interjú)

Hajdúhadház városában 2015 szeptemberében adták át és avatták fel az újonnan épített vívócsarnokot. A Békessy Béla Vívócentrum egyik elnökségi tagja interjújában elmondta, hogy Hajdúhadházon a vívás sportág megjelenésének első üteme az iskolai vívás beindítása volt. A városvezetés a későbbiekben egy komoly város rehabilitációs, Európai Uniós projektet adott be, annak a részeként pedig egy sportkomplexumot hoztak létre,

aminek a központi eleme maga a 2015-ben Hajdúhadházon megépült és átadott vívóterem volt. Interjúalanyunk a fő problémát abban látja, hogy más klubmodellt kénytelenek alkalmazni, mint amit Debrecenben. Ez legfőképpen abból fakad, hogy a vívás alapvetően egy rétegsportnak számít, amelyet Debrecenben leginkább a társadalmi elit vagy a felső középosztály tagjai űznek, Hajdúhadházon pedig ez a réteg nagyon szűk. A Hajdúhadházon lévő klubvezetés mindemellett kevés tapasztalattal is rendelkezik, így a legkönnyebb utat választották például a gyerekek toborzására. Éppen emiatt jelenleg egy olyan vívócsoporthoz jött létre, amelynek tagjai többnyire fizetésképtelenek. Ebből következik az is, hogy a hajdúhadházi vívócsoporthoz jellemző társadalmi összetétel miatt a klub megítélése sem túl jó a városban. Ahogyan az interjúalanyunk fogalmazott: *„A társadalmi összetétele annak a vívócsoporthoz, sajnos, lentebb van, és éppen ezért a megítélése nem olyan jó a városban. Én tudom, hogy Bocskaiertől, meg Hajdúhadhárról is tehetősebb emberek szerették volna vívni járni a gyereket, de amikor beléptek a vívóterembe, akkor rögtön háttal fordítottak neki, mert mondták, hogy nem odavaló a gyerek...”* (3. interjú)

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy az immáron másfél éve átadott Hajdúhadházi Vívóteremnek az alapítás óta milyen mértékben volt közösségteremtő ereje a járáson belül élők között. Interjúalanyunk elégedettséggel beszélt az Olimpici Grand Prix-ről, amely komoly közép-európai nemzetközi vívóversenynek számít és ennek immáron két éve Hajdúhadház ad otthont. A legutóbbi versenyen közel 600 versenyző lépett pástra a településen, amely külön örömforrásként szolgált a szervezőknek. Interjúalanyunk szerint komoly közösségteremtő szereppel bír a Hajdúhadházon megépített vívóterem, ugyanis a helyi lakosok büszkéek arra, hogy a város ilyen nivójú rendezvényeket képes megszervezni. Szerinte az ilyen szintű rendezvények szervezése és lebonyolítása az egyik leghatékonyabb útja a lokálpatriotizmus erősítésének is: *„Nagyon jó volt látni, hogy a helyiek büszkéek rá, hogy Hadházon van ez a verseny. A különböző kísérő rendezvényeken odatetették magukat, tehát kitettek magukért és ezt nagyon jó volt látni, nagyon jó érzékelni ezt. És pont itt csatlózik vissza, amit az előbb kérdeztél, hogy mennyire érzik magukénak ezt az egészet vagy sem, az ilyenekkel lehet a lokálpatriotizmust erősíteni.”* (3. interjú)

5. Összegzés

A kutatás konklúzióiként elmondható, hogy a hajdúhadházi járás a IV. pillér (közösségi tanulás) esetében marad el az országos átlagtól. Ugyanezt az eredményt kaptuk a nyíradonyi járással is összehasonlítva a térséget, de itt a második pillér (non-formális tanulás) esetében szintén gyengébb eredményt konstatálhatunk. A szeghalmi járással összevetve a térséget elmondható, hogy a hajdúhadházi járáshoz képest a II. pillér (non-formális tanulás) tekintetében jobb a békés megyei járás eredménye, ugyanakkor a többi pillér esetében a hajdúhadházi járás kimutatásai a jobbak.

Kérdésként merülhet fel a kutatást követően, hogy a sportolás mennyiben tanulás és mennyiben innováció a járásban lévő településeken élők között. A válasz talán a két imént említett dimenzió mezsgyéjén keresendő. Tanulás is, hiszen a sportolás által teremtdött közösségek tudnak egymástól tanulni, tudnak újabb és újabb közösségekbe szocializálódni, ezáltal egymásban új készségeket kialakítani. És mindenképpen innováció is, hiszen ezek az új sportágak új közösségeket teremthetnek, innovatív gondolatok kialakulását eredményezhetik egy-egy településen élő ember között.

Felhasznált irodalom

- <https://www.ksh.hu>
- <https://www.teir.hu>
- www.nepesseg.com

Interjúk

- 1.interjú, 2017 A szerző interjúja [Interjú] (31. 01. 2017).
- 2.interjú, 2017 A szerző interjúja [Interjú] (07. 02. 2017).
- 3.interjú, 2017 A szerző interjúja [Interjú] (18. 02. 2017).

Máté-Szabó Barbara

Fejlődés – fejlesztés a sport által – Hajdúnánás esete

1. Bevezetés

Hat éve kezdődött egy komoly kutatási munka, mely Magyarország tanulási atlaszának megalkotását tűzte ki céljául. A LeaRn kutatás alapját a német (ELLI/DLA), és a kanadai (CLI) kutatások, valamint a csoport tagjainak előzetes kutatási eredményei és tapasztalatai alapozták meg. Az elméleti munkacsoport mellett négy dimenzió mentén folytak a vizsgálatok, ezzel is a kialakított LeaRn-index négy pillérét alapozták meg (Kozma et al, 2015; Kozma et al, 2016). A formális tanulás mellett nem formális tanulás, közösségi tanulás és kulturális tanulás munkacsoport is dolgozott, kiegészülve egy statisztikai munkacsoporttal, akik végül megalkották a munka egészét jelképező tanulási atlaszt.

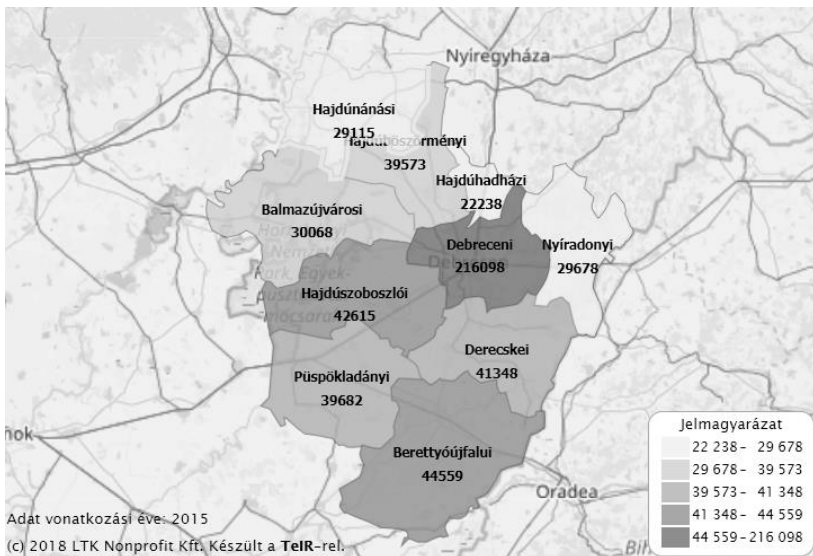
A kutatás zárását követően a munka nem állt meg, és a kutatók összefogásának köszönhetően a LearnInnov kutatócsoport (Kozma 2018) tagjai arra vállalkoztak, hogy megvizsgálják, hogy milyen szerepe van, illetve lehet a tanulásnak a hátrányok leküzdésében, valamint, a tanulás hogyan járul hozzá egy településrész, település, térség fejlesztéséhez az innovatív kezdeményezések által.

Esettanulmányunkban a hajdúnánási járást vizsgáltuk, elsősorban statisztikai adatok és interjúk gyűjtése révén, a járáson belül pedig kiemelten foglalkozunk a járás központjával, Hajdúnánással. Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TelR) adatait használtuk, melynek segítségével népességi, és területi jellemzők segítségével jobban tudtuk munkánk során a választott járás és város elemzését elkészíteni. Második kutatási pillérünknek a LeaRn kutatás során elkészült adatbázis, a LeaRn-index szolgált. Emellett terepmunkát is végeztünk. Interjúk segítségével próbáltunk meg választ keresni kérdéseinkre, amit elsősorban a kulturális tanulás felől közelítünk meg. Kulturális tanulásra a Tanuló régiók Magyarországon (LeaRn) kutatás fogalom meghatározását vesszük alapul (Juhász–Szabó 2016). A kulturális tanulásra belül a sport területét vizsgáljuk, a sport és tanulás kapcsolatának feltárására törekszünk.

2. Hajdúnánási járás bemutatása társadalmi összetétele alapján

Hajdú-Bihar megyében Hajdúnánási járás a Hajdúhadházi kistérséget megelőzően mind lakosainak számában, mind területében a második legkisebbnek mondható. 547 km²-en⁶ település alkotja a járást: Folyás (288 fő, 54 km²), Görbeháza (2 366 fő, 80 km²), Hajdúnánás (16 908 fő, 260 km²), Polgár (7 904 fő, 97 km²), Tiszagyulaháza (698 fő, 21 km²), Újtikos (836 fő, 35 km²). A 29.000 főt számláló járás a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján a kedvezményezett, még a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján, illetve a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján nem a fejlesztendő és komplex programmal rendelkező járások közé sorolhatjuk.

1. ábra: Hajdú- Bihar Megye járásai és lakosai száma

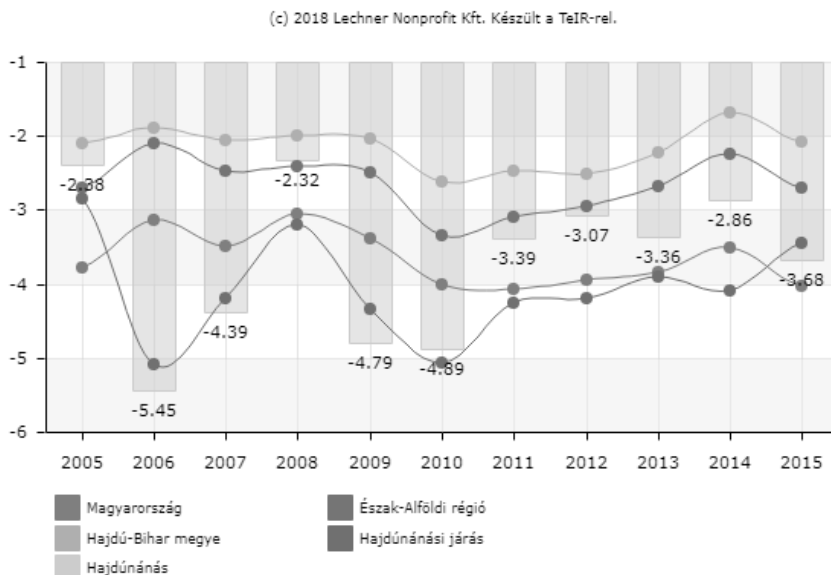

Forrás: teir.hu

A népesség az elmúlt tíz évben folyamatosan csökkent, a lakosság nagy százaléka kezd elöregedni, a fiatalok elsősorban a tanulás és munkalehetőségek miatt a megyeszékhely vagy a főváros felé veszik az irányt.

A 2. ábrán a lakosság létszámának változásait követhetjük 2005-2015 között. Az adatok a járás adatai mellett a megye átlagait, az országos átlagot, az Észak-Alföldi régiót és magát Hajdúnánás várost, tehát a járás központját is bemutatja. Ezzel is kiválóan szemléltetve a járás sajátosságait.

2. ábra: Hajdúnánási járás természetes szaporodás/fogyás (ezrelék)

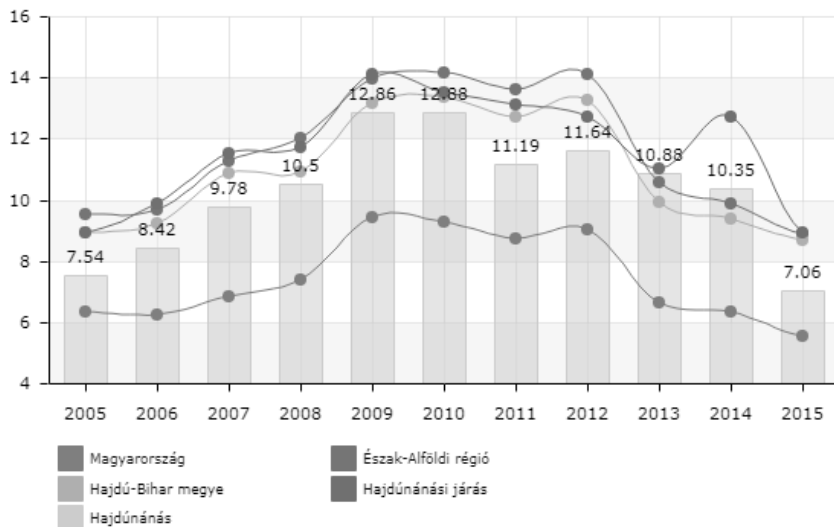

Forrás: teir.hu

Legutóbb a 2010-es év volt a legrosszabbnak tekinthető a természetes szaporodás, fogyás értékeit nézve, majd egy folyamatos javulás és jelenleg egy stagnálás látható. A megye és a régió tekintetében a járás jóval gyengébb mutatókat produkál, még az országos átlagot nézve egyre jobban közelít hozzá, ha csak az elmúlt éveket vesszük figyelembe. 2005-2015 között közel 1000 fővel csökkent a járás lakóinak száma (TeIR, 2018), mely az elmúlt 2 évben is tovább folytatódhatott. A járásban és Hajdúnánáson is lakóhellyel rendelkező munkaképes korúak (18-59 évesek) számából is látható a 3. ábrán, hogy folyamatos csökkenés tapasztalható.

3. ábra: Hajdúnánási járás Munkanélküliségi ráta (százalék)

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

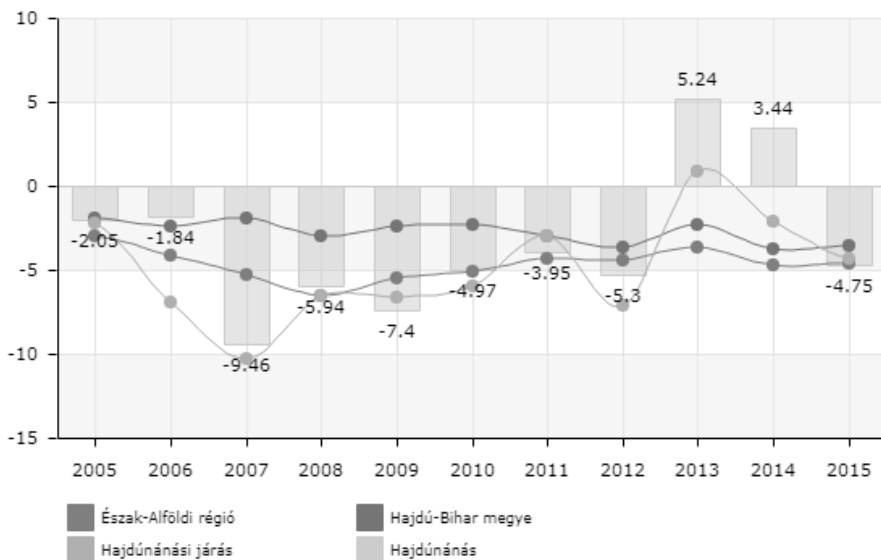
Forrás: teir.hu

A járásban található népesség fogyása kapcsán fontosnak tartottam a térség munkaerő-piaci mutatóinak bemutatását is. A 2. ábrához hasonlóan a 3. ábrán is az országos, régiós és megyei és a települési adatokat is bemutatjuk a jobb viszonyítás érdekében. A gazdasági válság a járás számára is hatalmas problémákkal járt, az adatok ezért is kiugróak 2009-2011 között. 2007-től kezdődően folyamatos növekedés volt a munkanélküliek arányában, mely egészen 2013-ban esett vissza a 2006-2007 közötti eredményekre. Látható, hogy az országos viszonyokhoz képest a legfrissebb 2015-es adatokat is nézve, magas a munkanélküliségi ráta. Ugyanez elmondható a megyei és régiós értékekhez képest, hiszen közel azonosan mozognak 10-11-es értéken, még a járás értéke meghaladja ezt 12,69-es eredménnyel. Talán ez az ábra szemlélteti leginkább a járás lakóinak problémáját, a csökkenő lakosság mellett megjelenő munkanélküliségi problémákat.

Az Észak-Alföldi régió és Hajdúnánás járás, illetve Hajdúnánás város vándorlási egyenlegét a megyei értékekkel hasonlíthatjuk össze. A vándorlási különbözet az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbözete ezer lakosra vetítve (TeIR 2018).

4. ábra: Hajdúnánási járás Vándorlási egyenleg (ezrelék)

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

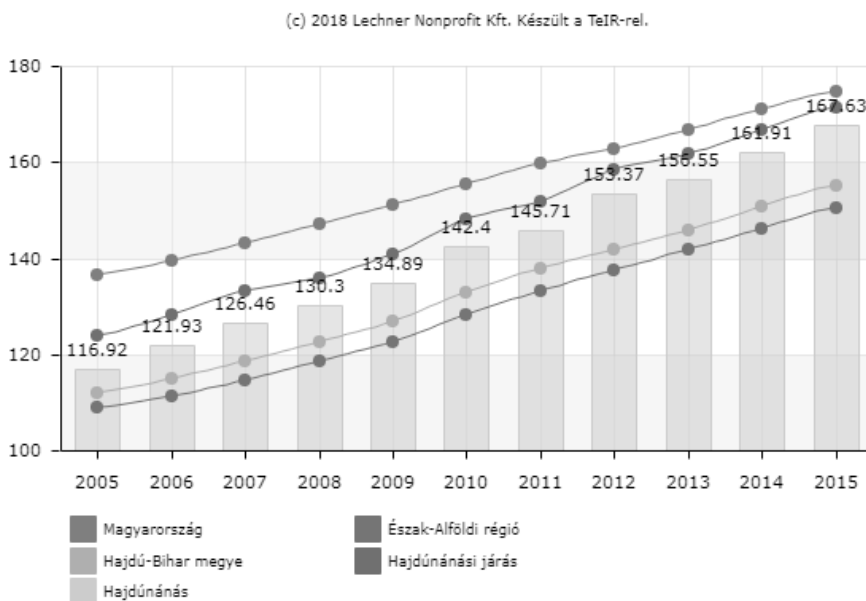

Forrás: teir.hu

A 4. ábrán jól látható, hogy az elmúlt években mekkora mozgás is volt tapasztalható. Egyértelműen kirajzolódik az elvándorlások erősödő mértéke, mely a legutóbbi 2015.évi adatokban -4,75 értékekkel szerepel, hasonlóan 2010-hez képest.

A település öregedési mutatóit is megvizsgáltuk, hasonlóan az előzőekhez, viszonyítottuk a megye, járás, a régió és az országos mutatók 2015.évi arányaihoz. Maga a mutató a gyermekkorúakhoz viszonyítva fejezi ki az időskorúak arányát. Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer az állandó népességből a 100 0-14 évesre jutó 60-x évesek számát összegzi.

5. ábra: Hajdúnánási járás öregedési mutatója

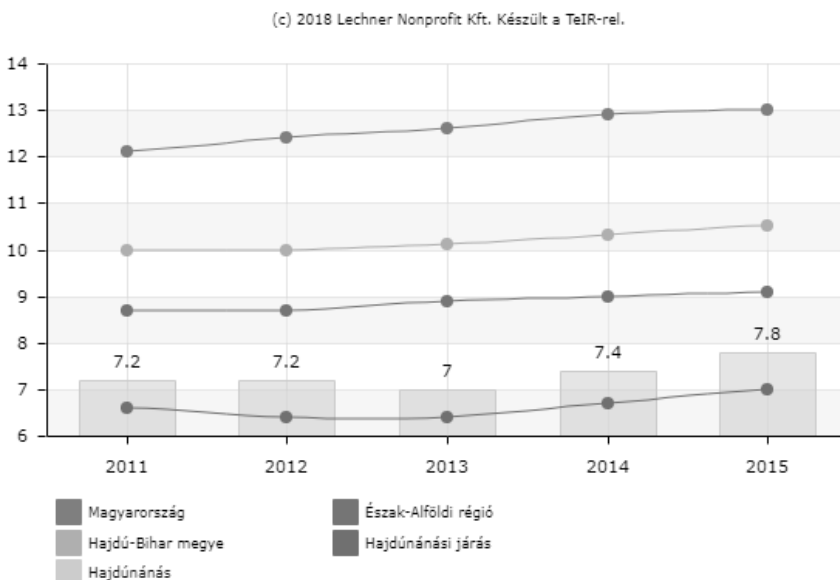

Forrás: teir.hu

Az 5. ábrán jól láthatjuk, hogy folyamatosan növekszik minden összehasonlításban a mutató, de maga Hajdúnánás város és a hajdúnánási járás nem éri el az országos átlagot, viszont a régió és a megye öregedési mutatóitól magasabb eredményeket produkál. 167.63 Hajdúnánás város mutatója, még 155.22 Hajdú-Bihar megye öregedési mutatója.

Fejezetünk utolsó részeként fontosnak véljük, hogy megismerjük a város és a térség regisztrált nonprofit szervezeteinek a számát. A 6. ábrán láthatjuk azon alapítvány, közalapítvány, egyesület, egyesülés, érdekképviselőtestület, közhasznú társaság, valamint az egyesülési törvény hatálya alá tartozó társadalmi regisztrált szervezet számát 2011-2015 között.

6. ábra: Hajdúnánási járás Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma, 2011-től (db)

Forrás: teir.hu

Maga Hajdúnánás város jóval elmarad az országos átlagtól, mely ezer lakosra számolta 13 szervezetet jelent. A megyében 10,5, még az Észak-Alföldi régióban 9,1 szervezet jut ezer lakosra. Viszont a járás átlaga elmarad egy kicsivel a városétól, 7 szervezet juthat ezer főre.

Az ábrák és rövid elemzésünk segítségével szeretnénk volna érzékeltetni és bemutatni a vizsgálatunk kiinduló pontjait. Az eredmények egyértelműen rávilágítottak arra minket, hogy érdemes tovább vizsgálódni, ezért a LeaRn-index segítségével a bevezetőben is ismertetett négy pillért vizsgáljuk.

3. A LeaRn-index bemutatása a Hajdúnánási járásban

Tanulmányunk második részében az élethosszig tartó tanulás kanadai mérésének és a német tanulási atlasz alapján készült hazai tanuló régiókat feltérképező indexeket nézzük meg a Hajdúnánási járás viszonyában (Teperics és mtsai 2016).

Az I. pillér esetében a PISA kutatások alapkészségei (olvasás-értés, problémamegoldás, matematikai és természettudományos készségek) és a felnőtt korúak képzései és elért végzettségei szerepelnek súllyal. A II. pillérben (Györgyi – Márkus 2016; Márkus – Juhász 2018) az informális tanulás, felnőttoktatás eredményeit láthatjuk. A LeaRn statisztikai munkacsoportja a III. és IV. pillérben kényszerült a legtöbb kiváltásra a kanadai és német indexek esetében. A III. pillérben a kulturális tanulás mutatói szerepelnek (Juhász 2016). A közművelődési intézmények, médiumok, a sport mind-mind részvételét tekintve fontos eredményekre mutat rá a vizsgált járás esetében. Az utolsó IV. pillér a közösségi tanulást vizsgálja. Részletesebben a nonprofit szervezeteket, a vallási aktivitást, és a kisebbségi önkormányzatokat. Az index utolsó alapvető összetevője a vándorlási egyenleg értékei voltak a 2001-2011 közötti időszakban. Látható, hogy igen magas ez a százalék, mint, ahogyan a lakosság elemzésénél kitértünk már erre a tanulmány elején is.

Utolsó táblázatunkban az eddig kicsit részleteiben bemutatott indexeket összevontan láthatjuk. A vizsgált Hajdúnánási járásba 6 település tartozik.

Az 1. táblázatunkban a járás településeinek pilléreit és a komplex pillér index értékeit láthatjuk. A vizsgált Hajdúnánási járásba 6 település tartozik. A jobb összehasonlíthatóság érdekében az országos eredményeket is beillesztettük táblázatunkba. A 4 pillér mellett a komplex értéket is láthatjuk. Egyértelműen az I. és a IV. pillér eredményei dominálnak.

1. táblázat: Összevont index eredményei a Hajdúnánási járásban

	Piller I.	Piller II.	Piller III.	Piller IV.	Komplex pillér
Folyás	61.02	0.0	3.65	28.04	23.17
Görbeháza	55.44	10.89	6.19	31.30	25.95
Hajdúnánás	56.26	23.12	6.71	29.15	28.81
Polgár	61.28	13.97	7.10	32.50	28.71
Újtikos	51.28	9.56	4.06	30.40	23.82
Tiszagyulaháza	52.35	0.0	1.08	33.70	21.78
Magyarország	53,8	8,84	7,41	36,39	26,61

Az 1. pillér esetében látható, hogy a járás központjának számító Hajdúnánás nem az elsők között szerepel a 6 település rangsorában, mégis az országos átlag felett van. Emellett a kapott indexek háttérmutatói megmutatták, hogy alacsony a 10 évnél idősebb népesség tekintetében az egyetlen osztály sem teljesítők arányának, ezzel szemben a legalább általános iskolai végzettséggel vagy érettségivel és diplomával rendelkezők átlaga már nem mondható magasnak.

A 2. pillér esetében 2 településnél nincs adatunk. A másik 4 település eredményei erőteljesen mutatják a térségben megjelenő informális tanulás szerepét, bár a lakosság arányában a felnőttképzéseket befejezők aránya alacsony átlagban.

A kulturális tanulást vizsgálva az átlagot csak Polgár közelíti meg, itt elmaradnak a járás települései az átlagtól, hasonlóan a 4. pillérhez. A háttéradatokból látható, hogy a helyi médiumok száma 1000 lakosra nézve nagyon alacsonynak mondható. A művelődési formákban történő rendszeres részvétel nem éri el az 1%-ot. A nonprofit szervezetek 1000 lakosra jutó aránya nagyon csekély a járásban, ez is mutatja a civilek hiányát. Átlagában nem éri el az 1%-ot. A különböző művelődési formákban történő rendszeres részvétel aránya szintén hasonló, ezek szerint az erre való igény is eléggé alacsony lehet. A vallási aktivitás nézve melyben a statisztikusok az 1000 lakosra jutó hívők számát nézték meg látható egy jóval erősebb aktivitás, mint a civilek esetében. A lakosság több mint 50%-a vallásos a járásban. Összességében az összevont komplex index országos átlagát Hajdúnánás és Polgár is felülmúlja.

4. Az interjúk tanulságai

A közösségi tanuláson belül a sportéletet és a sport közösségformálószerépét vizsgáltuk a járásban. Előzetes adatgyűjtésünk során kiderült, hogy a járás központjában találkozhatunk a legtöbb sportággal. Hajdúnánáson az elmúlt 20 évben rengeteg változáson ment keresztül a sportot támogató infrastruktúra tekintetében, egyesületek alakultak, szakembereket hoztak a városba. Kiemelt sportágak között szerepel a város életében a futball, kézilabda, úszás, karate, kendo, kajak-kenu és a birkózás. Jelen tanulmányunkban egy olyan sportág meghonosodását, közösségi és tanulást fejlesztő szerepét vizsgáljuk, mely a város életében igen meghatározó, rengeteg gyermeket, családot mozgat meg napról napra, sőt eredményeik országos szinten is kiválóak, kiemelkedők.

A kajak-kenu sportágban dolgozó szakemberekkel, egyesületi vezetőkkel készített interjúk tapasztalataiból láthatóvá vált, hogy a sportélet és a közösségi tanulás mennyire is meghatározó a város és a járáséletében. Egyrészt a városvezetők, vállalkozók a sportágot kiemelten támogatják, sőt a látvány sportok között is országosan támogatott sportágakként támogatásokat kap az egyesület.

A járásban kuriózumként jelent meg 2011-ben a kajak-kenu sportág. Az akkor iskolai sportkörként létrejött közösség 2 év alatt önálló egyesületté nőtte ki magát, és 2013-tól a Magyar Kajak- Kenu Szövetség innovatív tagszervezetévé vált. A település minden segítséget megadott a kezdeti lépésekhez: használatra átadta a Keleti Főcsatorna partján lévő egyik területét, illetve a Hajdúnánási Gyógyfürdő egykor szebb napokat átélt Csónakázó tavát jelölte ki a célra, amely kb. 500 méteres, 1-1.2 méter mély kis vízi körpálya és 30-35 fokos termásvíz táplálja a nap 24 órájában. A települési önkormányzat segítségével került sor a tó és környezetének szükséges rehabilitációjára, kotrásokra, iszaptalanításra, a környezet rendezésére, stég kialakítása, majd egy csónakház felépítésére. Az addig használaton kívüli terület így vált alkalmassá több közösségi rendezvény helyszínéül is, és a későbbiekben egy igazi fesztiválterületté nőtte ki magát. Kezdetben a kajak-kenu egyesület feladata volt ezt a területet közösségi élettel megtölteni, de hamarosan csatlakoztak más civil szervezetek is, hiszen újabb innovatív kezdeményezések kerültek napvilágra.

„Alapvető célunk volt a vidéki fenntartható életmód és az ehhez kapcsolódó pozitív viselkedésminták gyakorlat közeli átadása és annak közös élményként való átélése, természeti és társadalmi értékeink megismertetése, elterjesztése, a környezettudatosság, környezetkultúra és környezet-etika fejlesztése a mindennapi élet területén. További célunk volt még a hozzáférés biztosítása a fiatalok számára a természeti és környezeti fenntarthatóság tanulásának nem iskolai formáihoz.” (egyesületi vezető)

Sokan nem gondolták az elején, hogy 2-3 évet követően több gyermek korosztályos országos bajnok tudott lenni, sőt korosztályos válogatott is. Érezhető volt az interjúkat követően, hogy egy jó ötletből, egy megfelelő közösségi szellemben, hogyan lehet megteremteni egy sikeres sportágot, egy új közösségi lehetőséget. A közvetlen célcsoportokelsősorban a gyermekek és fiatalok, azaz a felnövekvő nemzedék – HDDSE sportolói, valamint az egyesületünknel rendszeres közszolgálati tevékenységet vállaló középiskolások.

„A kajak-kenu-sárkányhajó nemcsak a gyermek számára egy remek lehetőség, vannak masters korú sportolóink is, tehát a szülők a rengeteg támogatás és segítség mellett, a gyermekekkel közösen tudnak edzeni, sportolni az egyesületünkben.” (egyesületi vezető)

A lehetőségeket figyelve a pénzügyi háttér adott, mindenki próbálja a részét beletenni főként az utánpótlás fejlesztésébe, a gyermekek támogatásába, hogy minél több gyermek tudjon versenyezni és megismerkedni a vizes sportággal.

Nagyon fontos eleme a versenyeztetésnek a közösség hozzáállása. A szülői és oktatási intézmények támogató szerepe. Látható, hogy a családi háttér és támogatás rengeteget jelent, főként az utánpótláskorú gyermekek számára, ahogyan fogalmazott az egyesület vezetője is: *„A fenntartható egészség- és környezettudatos vidéki életmódhoz kapcsolódó viselkedésminták elterjesztése mindannyiunk érdeke, mint ahogyan a felnővekvő nemzedék életmódja is. A gyermekeink szocializálódása nem mindegy, hogy milyen környezetben történik. A kajak-kenu sport természet közeli helyszínen létezik, sok egyéni munkára, küzdésre, kitartásra nevel, valamint alkalmazkodásra, így csapatmunkára is tanít. Az ebben a sportágban felnőtt sportolók általában az élet más területein is helyt állnak, értékei lehetnek jövőnk társadalmának.”*(egyesületi vezető)

Az edzők egyöntetű véleménye alapján a rendszeres edzések, a versenyek egyfajta rendszert visznek a sportolók életébe. A tanulást és a hétköznapi iskolai megmérettetésekre való felkészülést nagyban segítik, ha a gyermekeknek az évek folyamán kialakul egyfajta rendszer az életükben. A tanulásban és a tanulmányi versenyekben a sportolók döntő többsége kiváló eredményeket ér el, melyre a szülők is büszkék lehetnek.

Több esetben is felmerült a járás megtartó ereje, hiszen általános és középfokú intézmények vannak a városban és a környező településeken, de az általános iskolát befejezve, vagy az érettségit követően - a továbbtanulás miatt - a fiatalok többsége elhagyja a települést és ezzel együtt a rendszeres edzési alkalmakat. Egyrészt a munkalehetőségek is korlátozottak a járásban, másrészt sok esetben az életvitelszerű sportolóvá válás is közrejátszik abban, hogy a középfokú tanulmányaikat is a gyerekek 5-10 %-a már máshol végzi el. Az egyesület nem tud versenybe szállni olyan földrajzi adottságokkal, melyeket a Tisza vagy Duna partján lévő, nagymúltú egyesületek adhatnak, viszont megtalálta helyét azokban a szerepekben, mint a generációk közötti szoros közösségi összetartozás, egészséges életvitel kialakítása, valamint az országos utánpótlási nevelő tevékenység kiépítése.

Fejlesztési célok között az interjúk rávilágítottak arra, hogy az infrastruktúra folyamatos javítása egyre jobban elengedhetetlen, emellett a fiatalok helyben tartása és a közösségek építése is fontos cél a város vezetése számára is.

„A nánási turizmus hosszú távú eredményességének egyik záloga lehet a kajak-kenu sport helyi bázisa, mely megnyilvánulhat a természeti és társadalmi környezet értékeinek megőrzésében, és a helyi humánerőforrások e célnak való megfeleltetésének feltérképezésében, illetve további lehetőségek kiaknázásában, fejlesztésében.”(egyesületi vezető)

Az egyesület vezetőjével készített interjú során meglepően tapasztaltuk, hogy a generációk mennyire bevonódnak a sportág segítésébe. A szülők mellett a nagyszülők is rengeteget tesznek a közösségért az együtt tanulásért.

A generációk közötti tanulást, a gyermekek fejlődését is nagyban segíti a szülői hozzáállás, támogatás, sokszor az anyagi befektetés is, hiszen a gyermekek utaztatásában, versenyeztetésében is sokat segítenek a szülők, akár egymáson is, sőt az edzők nagy öröme, akár még családi rendezvények gyanánt a hazai versenyeken főzéseket, családi napokat, fakultatív programokat is szerveznek.

„Az azt gondoljuk, hogy helyi közösségként (Hajdúnánási Dominó DSE tagjai, sportolói, azok családjai és egyéb támogatói) a természet közelsége, megismerése iránti vágy, az egészséges életmód és a rendszeres munka igénye alapvető kritérium, valamint ahol több generáció együttes tevékenysége már több sikeres együttműködés és közösségi rendezvény záloga.”(egyesületi vezető)

Hatalmas szerep hárul a tanulás kapcsán a megfelelő időtervezésre, a gyermekek eredményes iskolai szereplésére is. *„A kettő csak együtt működhet!”*- fogalmazott az interjúk során a kajakosok egyik edzője.

A közösségi összefogás, együtt tanulás mellett az ismeretszerzésre, élményekre is nagy figyelmet fordítanak az egyesületben. A londoni Olimpiát követően több olimpiai bajnok és olimpikon is meglátogatta az egyesület vezetőit és a gyereket. Többször tartottak már előadásokat, bemutatókat a gyerekeknek és szülőknek egyaránt, mely tovább erősítette a kapcsolatot a sport és a versenyzők között. Sőt rendezvényeiken továbbra is jelen vannak a sportág jeles képviselői, olimpikonjai.

„Segítőink, támogatóink még olyan országosan, sőt nemzetközileg is elismert, elsősorban kiemelkedő sporttevékenységük által népszerű emberek, akiket szintén példaként tisztelnek gyerekeink.” (edző)

Az élményszerű tanulás mellett érdekes tényként figyeltünk fel arra az interjúk készítésénél, hogy a helyiek összefogása mennyire meglepte és cselekedetekre, támogatásra készített már több alkalommal a Kajak- Kenu Szövetséget és az elismert élsportolókat. Több gyermek hajója, lapátja is e körök anyagi felajánlásának köszönhetően kerültek beszerzésre, így tudott több esetben is fejlődni az egyesület és vele együtt közel 100 gyermek tudott már megismerkedni a sportággal, sőt a sportág alapjait képező biztonságos úszással is, hiszen minden gyermek számára kötelező megtanulni úszni, mielőtt komolyabban kezd el foglalkozni a sportággal. Számtalan pályázati lehetőségre, azok megragadására van szükség, hogy egy ilyen kisegyesület működhessen, az innovatív fejlesztésekre, pedig további források bevonása is szükséges.

Láthatóvá vált, hogy a szülők és a település lakóinak bevonásával miként is válik a sport a közösségépítés és a közösségi tanulás kulcsszereplőjévé. Egy úgynevezett „helyi hős” valamint megfelelő anyagi támogatás és befektetés rengeteg család és legfőképpen gyermek életét változtathatja meg, és a közösségeken belül új folyamatokat tudnak elindítani a tanulás érdekében.

„Az általunk képviselt sportág a fenntartható fejlődés elérésének kérdésében kiemelt jelentőséggel bír, hiszen a szabadidő minőségi eltöltésén keresztül szélesebb rétegben is szolgálja az életminőség javítását, hozzájárul a helyi közösségek jólétéhez, alkalmat teremt egy szélesebb közösség életmódjavítása felé, ugyanakkor kölcsönhatásban áll a természeti, kulturális és épített környezet állapotával, mely turisztikai vonzerő is lehet a település számára.”(egyesületi vezető)

5. Összegzés

Esettanulmányunkban arra vállalkoztunk, hogy a hajdúnánási járásban nézzük meg a LeaRn index mutatóit, elemezzük és feltérképezzük a kulturális tanuláson belül a sport szerepét. Megpróbáltunk a járás sajátosságaira is röviden kitérni munkánk első részében.

Kutatásunk első fázisában a rövid statisztikai összefoglaló mellett a LeaRn-Tanuló régiók kutatás során készített indexeket, alapeloszlások tekintetében megnéztük. Az értékeknek a mögöttes tartalmát szerettük volna jobban értelmezni interjúink során a járás esetében. Egy éppen csak meghonosodó sportág esetében készítettünk interjúkat edzőkkel, egyesületi vezetőkkel. Az eredmények erősen hangsúlyozták a közösséggé válás alapvető feltételeit, illetve azt, hogy a sport miképpen is tud hozzájárulni a tanuláshoz, a gyerekek és szülők testi és szellemi, illetve lelki fejlődéséhez, az életminőség javításához, életmódváltáshoz. Sőt az ezekkel járó tanulás mindenhol jelen volt.

Interjúink egyértelműen a közösségi élményről, az ezekből való építkezés és tanulás lehetőségeiről számoltak be. Az eddigi interjúk adatai alapján egyértelműen megállapítható, hogy a "helyi hősöknek", kezdeményezőknak és az ő általuk bevont szereplőknek mekkora értékük és motiváló erejük van a tanulás elindításában, közösségek formálásában. Sőt a vizsgált sportágunk formalizálódni is tudott egyesületi formában, tehát nincsen profitorientáltság a vezetők részéről.

Az intergenerációs hatás nagyon erősen mutatkozott a kajak-kenu sportágban. A gyerekek voltak az elsődleges célcsoport, de a felnőttek és a nagyszülők is bevonódtak és kialakult egy master közösség. Az egyesület életében a sok-sok együttműködés és szövetségi támogatás nagyban hozzájárult a fejlődéshez és fenntarthatósághoz. Maga a közösségi média és annak hatása pedig felértékelődött.

A legújabb nevelési-oktatási koncepciókban, napjainkban, kiemelt hangsúlyt kell fektetni a nem formális és informális tanulási módszerek alkalmazására, hiszen ezt a „mai gyerekek=generációk” tanulás iránti motiváltságának a fejlesztésére fontos meglépni!

Felhasznált irodalom

- Zoltán, Györgyi – Edina, Márkus 2016 Non-formal Learning: Learning out side the School. In Tamás, Kozma ed *Learning regions in Hungary: from theory to reality*. Tribun EU, Brno 57-71.
- Erika, Juhász 2016 Cultural Learning. In Tamás, Kozma ed *Learning regions in Hungary: from theory to reality*. Tribun EU, Brno 72-92.
- Juhász Erika – Szabó József 2016 Kulturális tanulás: a tanulás új dimenziója. *Educatio* 25. 2. 198-209.
- Kozma Tamás és mtsai. 2015 *Tanuló régiók Magyarországon – az elmélettől a valóságig*. Régió és oktatás IX. CHERD-H, Debrecen.
- Tamás, Kozma et al. 2016 *Learning Regions in Hungary: From Theory to Reality*. Tribun EU, Brno
- Márkus Edina – Juhász Erika 2018 Learning Regions in Hungary (LeaRn) – The Dimension of Non-formal Learning. *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)* 123-126. DOI:10.14413/HERJ/8/2/10
- Teperics Károly – Szilágyiné Czimre Klára– Márton Sándor 2016 A tanuló városok és régiók területi megjelenése és társadalmi-gazdasági mutatókkal való kapcsolata Magyarországon. *Educatio* 25. 2. 245-259.

Internetes források

- Kozma Tamás 2018 Társadalmi tanulás és helyi innovációk. (2018.12.07-i letöltés, ResearchGate, <https://www.researchgate.net/publication/324840861>)
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) (2018.12.18-i letöltés, TeIR <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>)

Interjúk

- Egyesületi vezető, 2017 A szerző interjúja [Interjú] (10. 12. 2017).
- Edző, 2017 A szerző interjúja [Interjú] (14. 12. 2017).

III. SZERVEZETI SZINTŰ KEZDEMÉNYEZÉSEK, HAZAI ÉS NEMZETKÖZI JÓ GYAKORLATOK

III/1. KÖZÖSSÉGI TANULÁS A KÖZÉPPONTBAN

Barabási Tünde PhD

Erdei kincsek feldolgozása (A zetelaki gyümölcsfeldolgozó esete)

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlat elsősorban a felnőttkori tanulás megvalósulási lehetőségére mutat rá. Hozzájárul egy település fejlődéséhez, de megjelenik benne az egymástól tanulás lehetősége, és a társadalmi innováció is, azaz egy olyan új tevékenység, amelynek valóban szemléletmód formáló hatása van, egyénileg és társadalmilag is hasznos. Maga a jó gyakorlat a helyi vidéki közösségek gazdasági boldogulásának egy lehetőségét mutatja be. Az egyéni célok támogatásán (egy biztos munkahely létesítése) túlmenően annak lehetőségét is mutatja, hogy miként lehet és érdemes a természet adta kincsekkel bánni, úgy, hogy a környezettel összhangban éljen az ember, felhasználja, de ne kizsákmányolja azt.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, tágabb környezet, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A jó gyakorlat a Székelygyümölcs Egyesület és a Zetelaki Közbirtokosság által létrehozott zetelaki Gyümölcsfeldolgozó Manufaktúrát mutatja be, amely a begyűjtött erdei gyümölcsök és gombák feldolgozását kezdeményezte és valósította meg és járult hozzá ezáltal a település fejlődéséhez általánosan, az egyes érintettek tanulásához sajátosan.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Elsősorban Zetelaka község és a környék lakossága. Ugyanakkor érdekelt a Zetelaki Közbirtokosság, amely szervezet addigi jövedelmét a kivágott fa értékesítése jelentette, a gyümölcsfeldolgozó működtetésével azonban egy alternatív bevételi forráshoz jutott. Ehhez szintén az erdőt használja, de másképpen, hosszabb távra tervezve. Amennyiben kevesebb fa kerül illy

módon kivágásra (és csak ezt a másodlagos hatást tartjuk szem előtt) a gyümölcsfeldolgozó ötlete és működtetése a teljes térség számára óriási nyereség. Az érdekeltek közé sorolhatók még mindazok az egyének, akik rendszeres munka- és megélhetési lehetőséget kaptak azáltal, hogy a gyümölcsfeldolgozóval szerződve dolgozhatnak.

Mivel termelési és értékesítési folyamatról van szó, természetesen vannak olyan konkurens, hasonló jellegű vállalkozások a tágabb térségben, akik nem örülnek annyira ennek a kezdeményezésnek, de a településeggyüttesi pozitív hatások felülírják ezeket a nehézségeket.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A jó gyakorlat ötletét az adta, hogy állandó kérdés és probléma volt, hogy mi legyen a környékbeli erdőkből begyűjtött gombával és erdei gyümölcsökkel, egyrészt azért mert a begyűjtők alacsony áron tudták eladni azt, másrészt, mert az a furcsa helyzet állt elő, hogy a kész, bio minősítésű termékek alapanyagait a helyi feldolgozók külföldről szállították be. A megoldást egyértelműen a helyi feldolgozásban találták meg. A cél, hogy rávegyék a lakosságot arra, hogy megfelelő módon szedjék az erdei gyümölcsöket és a gombát, s azt feldolgozva, hozzáadott értékkel adják el. Ennek az ötletnek nyomán a Zöld Vállalkozás elnevezésű program keretében valósult meg a Polgár-Társ Alapítvány és a Román-Amerikai Alapítvány szakmai és pénzügyi támogatásával a gyümölcsfeldolgozó létrehozása és működtetése 2012-től. Az alapvető cél a hagyományos gazdálkodás jövedelmező jellegének növelése, valamint az erdő kincseinek érdemi felhasználása, értékesítése. A kezdeményezők úgy vélik, hogy az erdőben sok érték van, ezt meg kell őrizni, és az embereket meg kell tanítani az ésszerű felhasználásra.

A gyümölcsfeldolgozóban az alaptevékenység az erdei gyümölcs és gomba begyűjtése és feldolgozása. Átlagosan 200 fő vesz részt szezonálisan a gyűjtésben, és 20-25 asszony a feldolgozás folyamatában, szerződéses alapon. A gyűjtők nagy többsége roma származású, Zetelaka község vagy a térség lakója. A munka fontos részét képezi az oktatás. Egyrészt a gyűjtők képzése: kézmosás, a gyűjtés folyamatának és technikájának elsajátítása (annak érdekében, hogy se a növényben, se a termésben ne okozzanak

kárt, gondolva a jövőre és a fogyasztó egészségére egyaránt), a bejárható, gyűjtési terület megismerése. Az üzem ma is teljes kapacitáson működik. Az esztendő jellegétől függően évi 15-25 tonna gombát, 15 tonnányi áfonyát, kb. 5-7 tonna szedret, málnát gyűjtenek be és dolgoznak fel.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A jó gyakorlat lehetőséget ad a nonformális és informális tanulásnak egyaránt. Szemléletmódformáló hatása egyértelmű az érintett munkatársak körében, ugyanakkor az egymástól tanulás lehetőségét is erőteljesen igényli és támogatja, különösen, ami a feldolgozás módját illeti, hiszen már nem csak az üzemben, hanem a házi gyümölcs tartósításában és értékesítésében is felhasználják a tanultakat (például hogyan lehet „gurulósra” fagyasztani az áfonyát, vagy kisebb cukormennyiséggel biztonságosan lekvárt főzni, stb.).

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban települési (Zetelaka) hatóköre van a jó gyakorlatnak, ugyanakkor Hargita megye a maga teljességében. Ha azt nézzük azonban, hogy az így begyűjtött termékek a határon túlra is eljutnak, a pozitív hatások messze túlmutatnak a települési szinten.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

Az alapvető feltétel egy olyan egyesület, amely felismeri egy ilyen tudás felkínálásának a szükségességét (jelen esetben a Székelygyümölcs Egyesület), illetve felismeri a település földrajzi adottságaival összhangban azt a helyi lehetőséget, ami egyben gazdasági potencialitást is jelent. Ugyanakkor szükség volt egy, az ötletet felkaroló helyi egyesületre (a mi példánkban a Zetelaki Közbirtokosság). Humán erőforrásként fontos volt megtalálni egy olyan kovászembert, akár a közösségből, akár a közösségen kívülről, akik hisz a fejlesztés sikerében. Ezt követte a pénzügyi alapok bevonása, ami egyrészt pályázatokból, másrészt a közbirtokosság saját alapjából állt össze. A jó gyakorlatot bemutató és a gyümölcsfeldolgozó beindításáért felelős Már István úgy véli, hogy a kovászember először pénzt kell hozzon a közösségbe (pl. pályázatból) ahhoz, hogy a közösség komolyan

vegye, és ő maga is megnyissa a pénztárcáját. Technikai jellegű feltétel maga az infrastruktúra kialakítása, a feldolgozáshoz szükséges eszközök, gépek megléte.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

A jó gyakorlat elsődleges eredménye, hogy a térség főként szociálisan hátrányos helyzetű népességének szezonálisan munkát és így alapvető bevételi és megélhetési forrást biztosít. A középtávú hatások a település fejlődésében mérhetők le. A hosszútávú hatások elsősorban a tudatos erdőgazdálkodáshoz való hozzájárulásban, és így módon a környezettudatos magatartás meghonosításában, valamint a megszerzett tudás további hasznosításában érhetők tetten. Az eredményesség egy másik szintje a tanulási folyamat következményeként az egyéni hasznosságban mutatkozik meg: például változatosabb erdei gyümölcs-befőzés, fagyasztás, szárítás, szakszerűbb gyűjtés stb.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A fennmaradásnak alapfeltétele a minőségbiztosításban rejlik: megfelelő minőségű tevékenység megvalósítása következtében jó minőségű termékek előállítása. A manufaktúrában készített termékek bio-minősítésűek, akárgyak az erdők, amelyek a begyűjtési területet képezik. Ugyanakkor a beindítási folyamatot koordináló Már István azt is kiemelte a fenntarthatóság mentén, hogy az évente új termék megjelenése is igen fontos, hogy a köztudatban újra és újra a középpontba kerüljön a cég.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A gyakorlat átadhatóságának bizonyítéka, hogy a manufaktúra beindulását követően már több térségbeli közbirtokosság is „vitte” az ötletet (pl. a Madéfalvi Közbirtokosság, a gyergyói medence több közbirtokossága). Ugyanakkor alapvető olyan kovászemberek megtalálása és/vagy kinevelése, akik hisznek a helyi gazdálkodás közösségfejlesztő erejében. Székelyföldben gondolkodva a jó gyakorlat mindenképpen adaptálható. Más vidékeken meg kell találni azokat a helyi potenciálításokat, amelyek illyenszerűen felhasználhatók.

Barabási Tünde PhD

Gyógynövény gyűjtés és –feldolgozás, mint hátrányos helyzetű fiatalok kapaszkodója

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlat egyértelműen hozzájárult egy település fejlődéséhez, sőt ezen túlmenően a falu (Lókod, Hargita megye, Románia) elnéptelenedését meggátolásához, életképességének megerősítéséhez járult hozzá. Megjelenik benne a tanulás alapvető lehetősége az érintettek számára több területen is, amelyen belül itt most elsősorban a gyógynövénygyűjtés, -szárítás, -feldolgozásra összpontosítunk. Maga a jó gyakorlat arra mutat rá, hogy az elnéptelenedés határán levő falunak miként adhat lendületet hátrányos családi háttérrel és szociális helyzettel küszködők odahelyezése, mely által nem csupán az ő élethelyzetük változik meg és válik reményteljessé és élhetővé, hanem egy egész faluba élet és lendület költözik.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, tágabb környezet, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A jó gyakorlat a Székelyudvarhelyi Civitas Alapítványhoz és a Lókodi Ifjúsági Alapítványhoz kapcsolódik. A gyógynövénytermesztés és -feldolgozás kultúrájának felélesztése és a munkahelyteremtés volt a célja, küldetése a Civitas Alapítvány által megálmodott Erdélyi gyógynövénykert elnevezésű projektnek. A programban partnerként együttműködött a Lókodi Ifjúsági Alapítvány. Lókod főszereplője volt a gyógynövény-projektnek, több okból is: a festői szépségű kis településen hozták létre az egyik mintakertet, rendeztek be feldolgozóműhelyt, ugyanakkor az alapítvány gondozásában levő hátrányos helyzetű fiatalok a gyógynövények gyűjtésével és termesztésével is foglalkoznak, hiszen a gyógynövénykert ötlete annyira megtesztelt, hogy „lelket kaptak”, kertet vásároltak, amelyben hamarosan ezer palántát ültettek el.

A LIA Alapítvány a Wolter Alapítvánnyal együttműködve azt a célt tűzte ki még a kilencvenes évek közepén, hogy romániai árvaházból kikerült fiatalok támogatását vállalja fel. Ebből a célból vásároltak meg több üres házat az elnéptelenedő Lókod nevű kis faluban, és ezeket újjátották fel a Wolter Alapítvány németországi önkéntesei, ahová kezdetben 20 árvaházból „kiöregedett” fiatal került be. Kezdetben segélyekből tartották fenn őket, de az is látszott, hogy valamit kezdeni kell ezekkel a fiatalokkal.

Így vettek meg és építettek összesen 17 épületet Lókodban: lakóházakat, műhelyeket, szabadidőközpontot alakítottak ki. Egyértelmű, hogy a tanulás szempontjából a műhelyeknek kitüntetett szerepe volt, hiszen a fiataloknak szakmát kellett tanítani. Az egyik alapvető lehetőség a gazdálkodásban látszott.

Az Erdélyi Gyógynövénykert projekt (amelyről a jó gyakorlatunk alapvetően szól) szintén egy olyan tudás alakítását jelentette a Lókodban élő fiataloknak, ami a megélhetésnek alapvető lehetőségét (is) képezheti.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Elsősorban a Lókodi Ifjúsági Falu lakói, valamint a teljes lókodi közösség. A hátrányos helyzetű fiatalok megtelepedése a faluban az idős helybéliek számára is segítségnyújtási lehetőséget jelent, az esetleges nézeteltérések ellenére is. Az érdekeltek közé sorolhatók még mindazok, akik a termesztett és feldolgozott növények felhasználói.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A jó gyakorlat ötletét az adta, hogy az utóbbi időben egyre többen fordulnak az egészség védelmét inkább szavatoló termékek irányába. Így irányult a figyelem a gyógynövények felé is. Mivel ezen a vidéken műtrágyára nincs anyagi fedezet, így a bio-gyógynövénygyűjtés lehetősége eleve adott volt, ugyanakkor a környéken a négyzetméterenkénti élőflóra az egyik legnagyobb értéket képviseli. A projekt célja az volt, hogy a Székelyföld minél több településéről egy-két képviselő részvételét biztosítsák, aki hozza a gyógynövényekkel kapcsolatos tudását, és ennek az összeadására kerüljön sor (milyen gyógynövényeket használnak az adott településen, hogyan és

mikor szedik, mire és milyen formában használják, stb.) Természetesen voltak ezzel kapcsolatos tanfolyamok is, non-formális képzési keretben. A bázishely Lókod volt, így ez adta annak lehetőségét, hogy az ifjúsági falu lakói is bekapcsolódjanak.

A folyamat első lépése az ismerkedés és tanulmányozás volt, majd eszközök vásárlásra került sor: szárító, lepárló, stb. Mint említettem a fiatalok nem csupán szednek, gyűjtenek, hanem természetnek is gyógynövényeket (leggyakrabban máristöviszt, levendulát, két féle mentát, szurokfövet, citromfűvet). A bemutatókertben 76 féle gyógynövénnyel találkozhatunk. A feldolgozott gyógynövények 90%-a mezei szedésű. A feldolgozott gyógynövényeket elsősorban Németországban értékesítik, teafüvek, teakeverékek, párlatok formájában.

Megtanították a fiatalokat arra, miként kell leszedni, vágni, aprítani, forgatni, csomagolni, keverékeket készíteni. Sőt bizonyos gyógynövényekkel dúsított krémeket (pl. körömvirágkrém), szappanokat (pl. levendulával) is készítenek.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A jó gyakorlat helyet adott a nonformális és informális tanulásnak egyaránt. Nonformális a gyógynövénygyűjtéssel, -termesztéssel, -keveréssel, -szárítással, -párlással, -csomagolással kapcsolatos ismeretek elsajátítása különböző tanfolyamszerű képzések. Ugyanakkor a tudás fej-fej mellé helyezése, az egymás tapasztalati általi gazdagodás lehetősége is egyértelműen megteremtődött.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban települési (Lókod) hatóköre van a jó gyakorlatnak. Már az ifjúsági falu kialakítása nagy nyereség volt a falunak és gyakorlatilag az elnéptelenedéstől óvta meg, a gyógyövény projekt ezt a nyereséget csak fokozta, hiszen a gyógynövénykert kialakítása és egy korábbi projekt eredményeként született rózsakert a falu központjának ékességévé vált. (A falubeliek ennek tudatában is vannak, és legtöbbször jó viszonyt ápolnak, támogatják a hátrányos helyzetű fiatalok munkáját együttműködve velük.

Nehezebb a jó kapcsolat alakítása azokkal, akik hétfégi lakosai a településnek.) Ugyanakkor mindazok a települések beletartoznak a területi hatókörbe, ahonnan voltak képviselők az Erdélyi Gyógynövénykert projektben (s ennek megfelelően teljes Udvarhelyszék). A gyógynövények feldolgozott változatban a határon túlra is eljutnak, a pozitív hatások messze túlmutatnak a települési és regionális szinten.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

Az alapvető feltétel egy olyan egyesület, amely felismeri egy ilyen tudás felkínálásának a szükségességét (Civitas Alapítvány), illetve a partnere, amely helyet ad a kivitelezésnek. Ugyanakkor a LIA alapítvány vezetője kiemelte, hogy kellene olyan lelkes emberek, akik az ötletet felkarolják, és együttműködnek, mert ez „partizánakcióként” nem működik. A német támogatók maguk is próbálják átadni az utódoknak a segítség és támogatás szemléletmódját. Ilyen vonatkozásban a tanulás több dimenzióban – más-más hangsúlyokkal ugyan – valósul meg.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

A jó gyakorlat elsődleges eredménye, hogy az elnéptelenedő faluba újra életet lehell. Megmarad a település számára a gondozott környezet, a felújított villany- és vízhálózat, a felújított infrastruktúra, a szép falukép. Ugyanakkor a helyi környezeti erőforrásokkal való okos gazdálkodás, a környezettudatos magatartás meghonosításában, valamint a megszerzett tudás további hasznosításában érhetők tetten. Hosszú távon megélhetési lehetőség-skálát bővít a hátrányos helyzetű fiatalok számára.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A fennmaradásnak alapfeltétele a további sikeres pályázatok megtalálása, illetve olyan felületek keresése, ahol értékesíteni tudják a fiatalok az előállított gyógynövény termékeket.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A lókodi tevékenység egy minta arra vonatkozóan, hogy miként lehet egy életre szóló segítséget nyújtani a fiatalok számára. Nem halat adni a kezükbe, hanem valóban megtanítani halászni. A megfelelő támogatók megtalálása, az infrastruktúra kialakítása alapvető feltétele az adaptálásnak, ha nem is a gyógynövénygyűjtés, de a -termesztés vonatkozásában mindenképpen.

Éles Eszter

Közösségi tanulás, önkéntesség fiataloknak

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Programjukkal azokat a fiatalokat célozták meg, akik földrajzi helyzetük miatt távol vannak a hazai és a nemzetközi egyéni és közösségi fejlődéstől.

Az európai kitekintés, a pályázati lehetőségek, a munkaerőpiaci tanácsadás a felzárkóztatást szolgálta. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében főként a roma fiatalok alacsony iskolai végzettsége és munkanélkülisége jelent óriási problémát. A közösségfejlesztési folyamat során, egy nem formális csoportban csökkentek az ellentétek a roma és magyar fiatalok körében, mert távolabb kerültek a felnőtt társadalom előítéleteitől.

A programban részt vettek önkéntesek, akik tapasztalati tanulás útján szereztek mélyebb tudást, és személyes fejlődésüket is elősegítette.

2. Szervezetek/személyek, amelyekhez köthető a jó gyakorlat

A projektet megvalósító szervezet a Kalamáris Egyesület, amely 1993-ban alakult és 1998-tól közhasznú szervezatként működik. Célja, hogy a fiatalokat és a velük foglalkozó szakembereket, felnőtteket, civil szervezeteket az őket érintő és érdeklő információkkal lássa el.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

10 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei önkormányzat összefogásával, falunként 10-15 önkéntes fiatalot vontak be a programba, összesen kb. 130 fiatalot. Ebből adódik, hogy a célcsoport a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei 10 falu és környékén élő fiatalok és családjaik.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A POCOLÓ projekt létrehozásával a szervezet célja az volt, hogy a fiataloknak egy alternatív, tudásukat gyarapító szórakozási, értékes szabadidő-eltöltési lehetőséget biztosítson, akár egy zenei fesztiválon is. A projekt során a fiatalokat az alulról szerveződésre ösztönözve, bevonja a civil szervezetek önkéntes tevékenységeibe, hogy új perspektívát mutasson a fiatalságnak az önmegvalósításra, vállalkozásra és ezáltal a helyben maradásra. A megvalósítók célja elérni, hogy a résztvevő fiatalok maguk is szervezzenek hasonló programokat, fesztiválokat, fesztiválemeket. Legyenek aktívak saját lakóhelyükön, legyen az nagyváros vagy akár egy párszáz lelkes falu.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A projekt elsősorban a nem formális tanulási színtereken, a kulturális tanulás és a közösségi tanulás színterein nyilvánul meg. A projekt folyamán munkálkodó közösségfejlesztők két napig tartózkodnak egy helyszínen, így biztosítva a több és jobb minőségű kapcsolat kialakulását. A fejlesztő munka során a fiatalok kommunikációs készségét, a problémamegoldó képességét, kreativitását vették igénybe, ugyanis, szituációs feladatokban kellett helytállniuk. Eltértek a közoktatásban használt módszerektől, így a fiatalok sokkal jobban élvezték, hogy aktív résztvevői egy folyamatnak.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A gyakorlat megyei szinten valósult meg, ugyanis Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei települések együttműködésével zajlott.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

Legfontosabb feltétele a humán erőforrás, azaz a fiatalok együttműködése és a programban tevékenykedő szakemberek odaadása.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A programban részt vevő fiatalok új információkat kaptak több témában is. Közvetlenül beszélhettek pályaeorientációs és pszichológus szakemberrel. A program során kialakult egy levelezőlista, melyen keresztül a későbbiekben is el tudják érni információkkal a fiatalokat.

A közösségfejlesztésben résztvevő fiatalok számára a személyes kompetenciák fejlődése bizonyult közvetlen haszonnak. A települések számára a csoporttá, a lassan közösséggé fejlődő fiatalok jelentik a változás lehetőségét.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A POCOLÓ minden aktuális szakmai rendezvényen megjelent és kereste a bemutatkozási lehetőségeket. A rendezvények során, mindig más és más terület kapott kiemelt szerepet. Az önkéntesek és tanácsadók részt vettek egy olaszországi nemzetközi szemináriumon ARCI Ancona Egyesület szervezésében is. 2010 májusában konferenciát szervezett az Egyesület a Regionális Ifjúsági Fórummal közösen, ahol részletes projekt bemutatót tartottak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A projekt különlegessége, hogy olyan elemeket tartalmaz, amelyeket a szervezet már korábban sikeresen alkalmazott. Az ifjúsági munka, a POCOLÓ sátor önkéntesekkel, az ifjúsági közösségfejlesztések egymásra épültek.

A program úgymond bevetése olyan területeken ajánlott, ahol a fiatalok társadalmi integrációjához hozzá tud járulni azáltal, hogy ellátja őket az ehhez szükséges információkkal.

Szarvas Nóra

„Lendületet adunk - Közösségfejlesztő tevékenységek bővítése Balmazújvároson”

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Ez a projekt többcélú. Kulturális területen erősíti a társadalmi együttélést, a másokkal szembeni segítségnyújtás fontosságát. A társadalmi érzékenyítésre hívja fel a figyelmet.

2. A szervezet, amelyhez köthető a jó gyakorlat

Balmazújvárosi Kistérség Alternatív Kulturális Ifjúsági Egyesület.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A település társadalma, akik valamilyen okból hátrányban vannak.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A projekt fő célja az előítéletesség és a hátrányos megkülönböztetés elleni többszintű fellépés, ezzel párhuzamosan hátránykompenzáció megvalósítása, ezeken keresztül a társadalmi esélyteremtés biztosítása.

Részcéllok:

- Szemléletformálás, társadalmi érzékenyítés
- Társadalmi együttélés javítása
- Egyházak hátránykompenzációs tevékenységének fejlesztése
- Célcsoport önérdékérvényesítő és önszerveződési képességének kialakítása, fejlesztése
- Prevenció (áldozattá, bűnelkövetővé válás megelőzése, szenvedélybetegség megelőzése)
- Szolgáltatások adekvát, komplex rendszerré szervezése
- Hatékony tevékenység-koordináció kialakítása

5. A jó gyakorlat által érintett területek

Kulturális előadások a szemléletformálás segítésére, a deviáns viselkedések megelőzésének érdekében.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Települési szinten hat ez a jó gyakorlat.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán erőforrás területén az ott dolgozók, illetve az önkéntesek munkája a mérvadó. Pénzügyi forrás legnagyobb része a pályázati forrásból adódik. Technikai eszközök adottak, a székhely rendelkezik nagy előadóteremmel és az infrastruktúra is megfelelő.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A program hatására csökken a diszkrimináció, a normáknak nem megfelelő viselkedés. Ez egy önszerveződő folyamatot is elindíthat, melyben a magukat változásra elhatározó személyek másokat is tudnak inspirálni abban, hogy küzdjenek ezekért a célokért, amit a program megfogalmazott. Hosszú távon, amennyiben ez a program fenntartható, egy élhetőbb település alakul ki, amelyben az emberek elfogadóbbak egymással és nem félnek másoktól, hanem segíteni akarnak rajtuk.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Amennyiben elég résztvevő csatlakozik a projekthez és sikerélmény is társul vele, abban az esetben ez évekig is fenntartható lehet. Az embereken múlik, hogy fel merik-e vállalni problémájukat, és mernek-e segítséget kérni.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Abszolút alkalmazható más városokban, országokban is, hiszen ezek a problémák szerte a világban jelen vannak, így nem egyedülálló esettel álluk szemben. Ennek feltétele, hogy sikeres legyen a program, ezáltal mások is felfigyelhetnek erre a tevékenységre, így ők is alkalmazhatják a későbbiekben.

Dósa Zoltán PhD

Az anyaságban az erő

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Ez esetben a jó gyakorlat az anyaság erejére úgy világít rá, mint szervezőerőre, tudniillik bizonyítja, hogy az anyai szerep nem csak egyszemélyes foglalkozás lehet, hanem hasonló szerepben lévő nők erős köteléke, akik nagyon sok újszerű kezdeményezés mozgatórugói lehetnek.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Csiki Anyák Egyesülete / Asociația Mamelor din Ciuc (CsakEgy). Az egyesület egy informális csoportként alakult meg 2009 őszén, amikor egy gyermeknevelési szabadságon tartózkodó édesanya, Tiboldi Bea, aki eldöntötte, hogy létrehoz egy levelezőlistát a Csíki-medencében élő, vagy onnan elszármazott édesanyák számára. Az elképzelés alapját az a felismerés adta, hogy a két éves gyermeknevelési szabadság gyakorlatilag elszigeteli az édesanyákat a társadalomtól, hiszen a játszótéren kívül nincs más olyan hely és alkalom, ahol rendszeresen összeülhetnének, hogy megvitassák közös dolgaikat. Szükségét látta egy olyan közösség kialakításának, amelyik lehetőséget ad a tapasztalatcserére, a közös érdekeltségű információk megosztására, ismerkedésre, illetve személyes találkozók megszervezésére. Bea először saját barátainak és ismerőseinek küldött meghívót a listára, de a kezdeti viszonylag szűk kör hamar bővülni kezdett. Ma már több száz tagot számlál, és folyamatosan gyarapodik, annak ellenére, hogy a tagsághoz igazolni kell a csíkszéki gyökereket.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Az egyesület célcsoportját a csíkszeredai és környékbeli magyar édesanyák és azok családjai képezik. A CsAkEgy az egyetlen ilyen szervezet Csíkszeredában, így olyan helyre pozicionálta magát, ahol gyakorlatilag nincs konkurenciája, olyan igényeket elégít ki, amelyekkel eddig egy helyi

szervezet sem foglalkozott érdemben. A Csíki Anyák Egyesülete a csoportkiszolgáló szervezetek körébe sorolható, hiszen egy társadalmi kategória, az édesanyák, a családok érdekeit kívánja képviselni, problémáit enyhíteni. A specifikusságból származó előny kiegészül az alapító- és aktív tagok hatalmas lelkesedésével és lendületével, aminek köszönhetően olyan kulturális- és szabadidős programok születnek, melyek jelentős tömegeket mozgathatnak meg.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az egyesület céljai közé tartozik a magyar kultúra megőrzése, a gyerekek és szülők testi-, lelki egészségének elősegítése, a háborítatlan szülés, a szoptatás és a kötődő nevelés promováása, valamint beteg és rászorult gyerekek támogatása. Továbbá a család mint érték eszméjének népszerűsítése, a Csíkszereda és környékén élő családok érdekképvisellete és érdekvédelme, a gyermekek jogainak védelme, közösségi programok szervezése, továbbképzések, munkaközvetítés édesanyák részére. Az oktatás és nevelés terén az oktatási intézményekkel való közreműködés, a tehetséggondozás, pályaválasztás segítése, a szociális érzékenység és a közösségi szellem fejlesztése élvez prioritást. Egészségmegőrző programjaik is vannak, itt az egészség- és környezettudatos szemlélet kialakítása a cél, illetve szükség szerint a gyerekek egészségi állapotának felmérése. Ez utóbbiból kifolyólag a segítségnyújtás is előtérbe kerül, a hátrányos helyzetű családok segítése révén, a beteg gyerekek segítése és csonka családok felkarolása által. Ennek megfelelően egy sor humanitárius akciót szerveznek. A programok között vannak jelentősebbek, amelyek viszonylagos rendszerességgel ismétlődnek, de szép számban vannak olyanok is, amelyek egyszeri eseménynek tekinthetők.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A szélesen értelmezett felnőttkori tanulás és ezen belül tanuló közösségnek tekinthető, hiszen a szervezeten belül explicit módon megjelenik az egymástól való tanulás és tudásátadás a terhesség, terhesgondozás, gyermekgondozás, nevelés, egészség, anyaság, anyai szerepek témakörében. A gyakorlat működésének fontos feltétele a szereplők folyamatos és jó együttműködése.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A CsakEgy által szervezett események elsősorban Csíkszeredához és környékéhez kötődő anyákat vonzanak, illetve ezek családtagjait. Ezen kívül az egyesület által szervezett eseményeinek meghívottjai és résztvevői sokkal távolabbi területekről is eljönnek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Az egyesület nagyszámú tagsággal rendelkezik, ennek ellenére a vezetőtanácsban szereplő mintegy tíz személyhez kötődik a tevékenységeik nagyrésze, ami a szervezést, illetve források megteremtését és a lebonyolítást jelenti. Pénzügyi forrásaik a tagsági díjakból, a felajánlott segítségekből (Romániában az adózó polgárok felajánlhatják adójuk 2%-át non-profit szervezeteknek, és ezzel a lehetőséggel sokan is élnek) illetve pályázati forrásokból származnak. Tevékenységeiket a csíkszeredai ún. Albert-házban tartják, ez a csíki anyák találkozóhelye. Itt zajlanak az egyesület által működtetett foglalkozások, előadások, képzések, amelyek babáknak, kis – és nagyobb gyerekeknek, anyukáknak, családoknak szólnak, de ez a ház ad helyet a szülők közötti kötetlen beszélgetéseknek, találkozásoknak is. Jelenleg a 3 órás délelőtti nyitvatartás mellett itt háromféle foglalkozás várja az érdeklődőket, heti vagy havi rendszerességgel: böngésző-játszóház, társas-játszóház és zeneovi.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövid távon megvalósítható dolgaik között azzal dicsekedhetnek, hogy egy nagyon operatív információs hálózatot működtetnek, ahol a segítségre szoruló anyák, gyerekek, családok szinte azonnal tanácsal elláthatóak és a segítségfelajánlások is szinte azonnaliak. Közép és hosszútávon kiemelendő, hogy nagyon sok energiát fordítanak a tagság és a gyerekek képzésére, ami nyilvánvalóan változtatni fog a térségben az anyaság és gyermekneveléssel kapcsolatos hiedelmeken és attitűdökön. Úgy érzik, hogy a helyi hatóságok is komolyan veszik a CsAkEgy-et, bevonják az édesanyákat, gyerekeket érintő döntésekbe, már a helyi politikusoknak is

presztízskérdés, hogy egy általuk szervezett rendezvényen megjelenjen az egyesület.

Az egyesület ily módon néhány sajátos, nőket, családot és gyermekeket érintő kérdésekben megkerülhetetlen lett, nem csak a saját tagjai, illetve a csíkiányák levelezőlistát képviseli a városi-, illetve a megyei önkormányzattal való tárgyalásaiban, rendezvényein, hanem a Csíkszeredában élő összes édesanyját.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A jó gyakorlat a CsakEgy esetében könnyen fenntartható, hiszen az tapasztalható, hogy a szülők egyre inkább motiváltak abban, hogy szerepeiket ne csak ellássák, hanem tanuljanak is róla. Ez esetben a közösség már meghaladta azt a „kritikus tömeget” ami alatt a szétesés fenyegette volna. Igaz ugyan, hogy a tagság számbeli növekedése a kommunikáció személytelenedésével jár, amit az alapító tagok explicit kifejezésre is juttatnak, de még mindig igen sok pozitívumot tud nyújtani és komoly érdekvédelmi szervezet, emiatt nem fenyegeti az a veszély, hogy nyomtalanul felszívódik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Könnyen adaptálható jó gyakorlattal állunk szemben, amire a térség néhány városában van még példa. Úgy tudom, hogy a „ragadós” példa éppenséggel abban áll, hogy ezen egyesületek vezetői a különböző földrajzi térségek dacára jó ismerősei egymásnak és sokat kommunikálnak, ismerik egymás tevékenységeit, és sok esetben „kölcsonöznek” egymástól ötletet, hitet és erőt.

Barabási Tünde PhD

Városi kaláka Székelyudvarhelyen

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlat rámutat a napjainkban már inkább csak vidéken élő hagyományok városi környezetben történő adaptálhatóságára és ennek tanulási, illetve közösségépítő szerepére. A kívánt hatások sorában megjelenik ugyanakkor az egymástól tanuláson túl a felelősségvállalásra serkentés, illetve az önkezdeményezések bátorítása.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, tágabb környezet, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A székelyudvarhelyi városi kaláka megálmodója és kivitelezője a Székelyudvarhelyi Községi Alapítvány (SzKA). Az alapítvány úgy határozza meg magát, mint egy független helyi adománygyűjtő és támogató szervezet, a jótékonykodás kultúrájának építője, aki programok szervezésével és támogatások révén a tudatos, felelősségteljes, egymásra figyelő, aktív és kreatív közösséget építi. Jövőképe egy életerős és érték-tudatos városi és kistérségi közösség építése, ahol jó élni, tanulni, családot alapítani és dolgozni. Az alapítvány céljait többértően határozza meg: az életben való jobb boldogulásra, életre nevelni az udvarhelyszéki fiatalokat; családbarát Udvarhelyt építeni; a természeti és épített környezet szerves fejlesztése, védelme és (át)alakítása; sokszínű, aktív, szakmailag felkészült, átláthatóan működő és együttműködő civil társadalmat építeni; a jótékonykultúrájának serkentése a magán- és vállalkozói szektorban egyaránt; egy fenntartható, folyamatosan fejlődő, az új iránt fogékony és a közösség tagjaihoz közel álló szervezetet működtetni. (<https://szka.org/>)

Az alapítvány munkatársai közül a városi kaláka-programért felelős koordinátor az előző években –amikor a bemutatásra kerülő jó gyakorlat sikeresen megvalósult – Péter Ildikó volt.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Elsősorban Székelyudvarhely polgárai a jó gyakorlat hasznélvezői, különösen az egyes lakótelepek lakosai. Mivel a jó gyakorlat elsősorban a közterek felújítására fókuszál, gyakorlatilag minden székelyudvarhelyi lakos részesül a programok jótékony hatásából. A program megvalósulásának érdekeltjei a kisgyermekes családok, de különböző életkorú felnőttek is, akik a felújított tereket használják, ugyanakkor a városi önkormányzat is, aki egyébként e terek rendezettségéért (is) felel.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A jó gyakorlat ötletét az adta, hogy elsősorban vidéki térségben az emberek összefogással sok közösségi célt képesek megvalósítani, és jó lenne megpróbálni ezt városi köznyezetben is alkalmazni. A jó gyakorlat célja, hogy lerombolja azt a tévképzetet, miszerint a közösségi terek alakítása és rendbentartása kizárólag az önkormányzat feladata. Az alapítvány azt a tudatot próbálta erősíteni, hogy a lakosság vegyen részt akítván saját élettere alakításában, ápolásában és ezáltal serkentse a felelősségvállalást is, hiszen „ha dolgoznak vele, akkor jobban is vigyáznak rá”, azaz a viszonyilásmód is kedvezőbb lehet a fenntarthatóság szempontjából.

Az alapítvány ezt a programot 2008 óta működteti és évente egy projektet valósít meg. A kaláka városi változatban újjáélesztett hagyományaként első alkalommal önkéntesek segítségével kisebb játszóterek felújításába fogott. A következő években egyre nagyobb lett a program. Kalákában felújították a Tábor és a Bethlen negyedi sportpályákat, majd a Szabók utcában egy kisparkot- és kültéri sporttelepet (outdoor fitness park felnőtteknek) építettek. 2013-ban a Jézus kápolna körüli térrendezésre került sor, ennek hatására, látogatható lett a kápolna a nagyközönség számára. A következő évben megépítették a Vakkantó kutyaparkot majd széleskörű adománygyűjtésbe kezdtek a Gyermekbarát kórház program megvalósítására. Ennek következtében 2016 végén a kórház udvarára felépült egy játszótér, a járóbeteg rendelő várójába pedig egy kreatív fakockát vásároltak. A városi parkban mesekuckó épült, padokat helyeztek el. 2017-ben az volt a cél, hogy ötletes, művészi rajzokkal keltsék életre a város szürke falait, betonfelületeit és mutassák meg Udvarhely kreatív arcát, és hangulatosabbá téve hétköznapijaink élettereit.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A jó gyakorlat előssorban az informális tanulás és a közösségi tanulás lehetőségét kínálja. Szemléletmódformáló hatása egyértelmű a felnőtt lakosság körében, ugyanakkor az egymástól tanulás lehetőségét is erőteljesen igényli és támogatja. A gyakorlat megvalósulásának fontos feltétele a szereplők folyamatos motiválása, az önkéntesek megnyerése a célok kivitelezésére, valamint jó együttműködés serkentése, amelynek kialakítása és fenntartása is egy tanulási folyamat. A résztvevők ugyanakkor az éppen megvalósuló projekttől függően más szervezetekkel és intézményekkel való együttműködést is tanulhatták: pl. városi kórház (kórházi játszótér kialakítása), egyház (Jézus Szíve kápolna körüli munkálatok), önkormányzat (hiszen közterek átalakításáról volt szó a legtöbb esetben).

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban települési (Székelyudvarhely) hatóköre van a jó gyakorlatnak, ugyanakkor, mivel a város arculatának alakítása a végső rendeltetés, így hatás tovagyűrűző a városba látogató irányába is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

Az alapvető feltétel egy olyan koordinátor megléte (mint humán feltétel), aki összefogja és megszervezi egyrészt az adománygyűjtést (amely majd a pénzügyi feltételt fogja jelenteni), másrészt a munkálatban résztvevő önkénteseket. Fontos szerepe a mobilizálás, hiszen arra kell rávenni a közösséget, hogy felkarolja az ötletet, ugyanakkor anyagilag is, valamint fizikai erővel és időráfordítással is támogassa a kivitelezést. Fontos, hogy a koordinátor rátaláljon a közösségben megszólítható emberekre. Ez után a tovagyűrűző hatás nem marad el.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

A jó gyakorlat elsődleges eredményei mindenképpen a megszépült, felújított közösségi terekben mutatkozik meg szembeűnően és közvetlenül. Ugyanakkor a közvetett hatások sem maradtak el. A tanulási folyamatok elsődlegesen éppen ezekben az indirekt hatásokban érhetők tetten.

Városi vonatkozásban nehezebb a közösségi érzés alakítása, az együvé tartozás tudatának erősítése. A közös munkálatok, ahol eltűntek a társadalmi különbségek ezt a célt is szolgálták. Egy-egy munkálat rendjén 20-100 önkéntes vett részt, gyerekek és felnőttek egyaránt, ahol az egymás motiváltsága általi erősödés segítette a kitartó munkát.

A hosszú távú hatások annak a tudatnak az erősödésében is megmutatkoznak, hogy „képesek vagyunk a magunk dolgait kézbe venni”, azaz, hogy elsősorban a közösség a felelős saját életterének rendezésért és fenntartásáért, és mástól kell a segítséget várni, hanem összefogással kivitelezhetőek a közösségi célok. A jó gyakorlat ugyanakkor a település gyerekei és ifjai számára is jó példa, hogy a hagyományokból építkező kaláka fogalma és gyakorlata nem a múlté, hiszen ma is eredményesen érvényesíthető a közösség tagjaival, és a közösségért.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A fennmaradásnak alapfeltétele egy szervezeti háttér, amely a szervezési és mobilizálási tevékenységet felvállalja, ezen belül egy olyan felelős személy, aki szervez, mobilizál, gyűjt, kommunikál a közösség tagjaival, visszajelez nekik. Különbözőbb technikai feltételekre nincs szükség, csak olyanokra, mint már jeleztem, amelyek a közösségben mindig kéznél vannak.

A pénzügyi feltételeket, forrásokat elő kell teremteni, de amennyiben megtaláljuk a megfelelő „kovász”-személyt mint humán feltételt, aki az adományozókat érdemben tudja mobilizálni, úgy a pénzügyi feltételek is automatikusan megteremtődnek. Fontos ugyanakkor – mivel közterületek rendezéséről van szó – az önkormányzat segítése a fenntartásban, de jó, ha a közösség is továbbra is részt vállal ebben.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A gyakorlat átadhatósága egyértelmű. Szükséges egy megfelelő szervezet aki a célokat elfogadja és megvalósíthatónak tartja, ugyanakkor egy olyan személy aki a koordinálást felvállalja. A legtöbb közösség – véleményem szerint – érzékenyíthető a közvetlen fizikai környezet megújítása és szépítése irányába, és ennek okán jól adaptálhatónak találok ezt a jó gyakorlatot más közösségekbe is.

Barabási Tünde PhD

Templommentés és közösségi tanulás Abránfalván

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlat az informális tanulás egy megvalósulási formáját mutatja be. Az eset elsősorban egy településen megjelenő sajátos probléma megoldását célozza, amelynek folyamatában megfigyelhető az új társadalmi magatartások és attitűdök alakulása, közvetetten pedig a társadalmi hasznosság is. Ilyen értelemben a felnőttkori tanulás egy olyan lehetőségét láttatom, amely még 25-30 évvel korábban igen gyakran megjelent az egyes közösségekben, de egyre ritkábban találkozunk vele napjainkban. Úgy ítélem meg, hogy egyértelműen megmutatkozik benne az egymástól való tanulás és tudásátadás lehetősége, amely alapvetően a tanuló közösségek jellemzője.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, tágabb környezet, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Ócfalvi Református Egyházközség, és kiemelten ennek lelkipásztora, a település állandó és hétvégi lakói.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A gyakorlatban résztvevő egyházi szervezet, a település állandó lakói, elszármazottjai, akik valamilyen módon a településhez kötődnek, tágabb keretben azonban a község, a térség is, sőt az utókor is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A „történet” helyszíne az erdélyi Abránfalva (hivatalosan Obrănești), amely egy Hargita megyében fekvő apró település. Székelyudvarhelytől 13 km-re délre a Nyáros-patak völgyében fekszik. Kányád községhez tartozik. Egy nagyon régi, több mint 500 éves településről van szó. Legnépesebb 1941-

ben volt, ekkor 141-en laktak a faluban. Mivel a lakosság legnagyobb része mezőgazdasági munkából élt, a II. világháborút követő szocialista mezőgazdasági átalakítás, a termelőszövetkezetek létrehozása és ennek előnytelen jellege a népesség fokozatos csökkenéséhez vezetett. A falu nehéz megközelíthetősége, az elhanyagolt út, a buszjárat hiánya tovább súlyosbították a helyzetet. A falu elnéptelenedése olyannyira drasztikussá vált, hogy 1995-ben a falunak mindössze 4 fő állandó lakosa volt. Ekkorra már megszűnt létezni az iskola, a településen semmilyen önálló intézmény nem működött. Egyházi szempontból a 6 km-re fekvő Ócfalva református anyaegyház szórványgyülekezete, mely 3 lelket számlált. Istentiszteletekre havonta került sor.

Ebben az időszakban nagyon pesszimista forgatókönyvek fogalmazódtak meg a falu jövője és egyházi élete szempontjából, ugyanis már a templom fenntartásának lehetősége is kérdéssé vált. A kilencvenes évek második felében azonban több régi lakatlan ház is gazdára talált, jellemzően hétvégi ház rendeltetéssel vásárolták meg. Így hétvégente pezsgőbbé vált az élet a hétköznapi nagy csendjéhez képest.

A közösségépítő, tanulási gyakorlat a templom állagának megóvásához kötődik szorosan, a korábbi felvezetés a helyzet sajátosságának megértését szolgálja.

A gyülekezet református lelkipásztora 1995-től Barabási Domokos. Az átvételkor, a gyülekezet nemcsak létszámában alacsony, de a templom épülete is eléggé megviselt állapotban volt. Apróbb templomfenntartó javításokra sort kerített a lelkész, leginkább az ócfalvi anyaegyház anyagi erőforrásaira támaszkodva. 2011-re azonban az épület annyira tönkrement, hogy szó szerint ki lehetett látni a falakon, és az alapról maga a templomtest teljesen elcsúszott. Ez volt az a pillanat, amikor a lelkészben megfogalmazódott az azonnali beavatkozás legjobb alternatívájának megtalálása, vagy az épület elvesztésének, összeomlásának kockáztatása. Ekkor döntött úgy, hogy megszólítja nem csupán az abrányfalvi gyülekezeti tagokat, hanem mindazokat akik a településhez valamilyen módon kötődnek, rendszeresen kijárnak, vagy állandóan ott laknak.

Kezdetben nagy kérdések merültek fel: hányan gyűlnek össze, lesz-e kellő építkezési szakértelemmel rendelkező „csapattag”, lesz-e elégséges anyagi

forrás az építkezési anyagok megvásárlására, lesz-e kitartás, hogy a munkálatoknak ne csupán nekifogjanak, hanem sikeresen be is fejezzék. A legkritikusabb természetesen a kezdet volt. A munkálatok mozgatórugójának mindenképpen a gyülekezet lelkipásztora tekinthető, aki mögött a jó gyakorlat létrehozója a református egyház, mint szervezet. Neki sikerült megszólítani és részvételre motiválnia az érintetteket, oly módon, hogy az első kaláka rendjén 10 fővel kezdték el a munkálatokat. Összesen 7 alkalomra volt szükség, hogy az épület alapját megerősítsék és a templom falát újraépítsék. A kitartás példaértékűnek bizonyult, nemhogy fogytak volna, inkább egyre többen lettek. Mindannyian érezték, hogy a templom épületének állnia kell, ahhoz, hogy a falu megmaradjon.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Informális tanulási színtér: szakmaiság hozzáállás, lelkesedés, segítségnyújtás különböző formái, közösségépülés, -építés.

A közösségi tanulás: a közös tevékenységben megvalósuló együttműködés megtapasztalása, megélése által.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban Abránfalva, illetve az Ócfalvi Református Egyházközség (és a Székelyudvarhelyi Református Egyházmegye), közigazgatásilag Kányád község.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán feltételek: Egy helyi hős, aki a munkálat főszervezését vállalta, valamint a munkálatba bekapcsolódó lelkes önkéntes egyének, akik a falu életében érintettek valamilyen formában.

Pénzügyi feltételek: Az alap-építőanyagok beszerzésére források.

Technikai feltételek: eszközök a munkálatok kivitelezéséhez, helyszínreutazás, amit mind a résztvevők vállaltak saját költségre, önkéntesen.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Ezek az alkalmak nagyszerű hangulatban teltek, mindenki a legjobb tudását (elméleti és gyakorlati) adta bele. Együtt dolgoztak fiatalok és idősek. Remekül megadatott ebben a példaértékű együttműködésben az egymástól tanulásnak, a tapasztalatszerzés általi gyarapodásnak a lehetősége. Lehetőség volt a szaktudással, jártassággal rendelkezőktől konkrét tudást szerzhettek például azzal összefüggésben, hogy milyen arányban érdemes a homokot és a cementet összekeverni, hogyan kell a rakófát a falban elhelyezni, stb.. De tanulhatták a kitartást, tapasztalhatták a jókedvű munkavégzés könnyedebb voltát, valamint az közösen elvégzett munkának a jó ízét. Egymásnak jó példát mutattak az adakozásuk által is, hiszen volt aki többet adott a székértelméből és idejéből, volt aki ezt az anyagi támogatásával kompenzálta. A tanulás egyik markáns eredménye volt a közös erőfeszítésben rejlő előny, megmentő erő tudatosítása. Ezek az alkalmak minden esetben remek hangulatban zajlottak, a nap végére mindenki igen-igen elfáradt, de ez egy jóleső testi fáradtságnak bizonyult, mely a lelki töltekezést erőteljesen szolgálta.

Maga a munkálat elsősorban a férfiakat érintette, de a nők is kivették – bár kisebb mértékben – a részüket a tevékenységből a frissítők, harapnivalók elkészítése által. Így váltak ezek a közmunkák igazi közösségi tanulási alkalmakká, és mutattak jóval túl azon az egyértelműen megfogalmazott és kijelentett célon: „Nem engedhetjük, hogy a templomunk összedőljön!”. Itt a többes szám első személy megjelenése igen fontos. Azt jelzi ugyanis, hogy a gyakorlatnak tovagyűrűző hatása lesz. Most már 6-7 év távlatából az látható, hogy azok az emberek közül többen is bejelentkeztek Abránfalvára gyülekezeti tagnak. Nincs olyan istentiszteleti alkalom, ahol legalább 12-15-en össze nem gyűlnének felekezeti hovatartozástól függetlenül.

És még egy kis pikantéria a történetben: bár Székelyudvarhely környéke a tömbmagyarság lakóhelyeként számontartott, ebben a kis faluban él egy középkorú román család is, aki kezdetben hétvégi házat vásárolt. Mára már állandó lakhelyükké vált a falu. Ők is ugyanúgy ott voltak minden közmunkán, mint a magyar-székely emberek. A román-magyar együttélés szép példája és jó gyakorlata is egyben ez a történet. Tanulni lehet, hogy a közös munka egyre közelebb viszi egymáshoz az embereket.

Az épületmegóvási, vallási keretekben megvalósuló aktivitás az informális tanulás keretét és lehetőségét nyújtotta a résztvevők számára. A lelkes számára nyilván a templom épületének megmentése volt az elsődleges cél. Legalábbis csak ezt látta, amikor a közmunkát meghirdette. Ma már azonban a legnagyobb hozadéknak az látja, hogy a templom falának újjáépítésével gyülekezeti tagok épültek be az egyházi közösségbe.

A sikeres közös munkát meg kellett ünnepelni. 2012. augusztus 25-én került sor a hálaadó Istentiszteletre, amely által a felújított templom és a menet közben teljesen megújult harang került ünnepélyesen a gyülekezet használatába. Ezen az alkalmon 160 fő vett részt, ami azért igen számottevő, merthogy egyébként – mint láthattuk – egy maréknyi gyülekezetről van szó. Azt gondolom, hogy itt is megmutatkozik, hogy aki ott dolgozott, az büszkén hozta el ismerőseit, barátait erre az alkalomra. Ugyanakkor nagyon sok elszármazott és társgyülekezet tagja is jelent volt a jeles eseményen.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Azóta is folyamatos a templom gondozása. A felújításban való személyes részvétel igen erőteljesen motiválja az ott lakókat és oda járókat egyaránt, hogy vigyázzanak arra, amit közös erővel létrehoztak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Ez a jó gyakorlat települési hatókörrel rendelkezik elsődlegesen, de mivel az Ócfalvi Református Egyházközség négy falut tömörít, a sikeres „vállalkozás” katalizáló példa a környékbeli települések számára: „... ha a kis Ábránfalván, olyan kevés embernek sikerült, akkor nekünk is...” A gyakorlat természetesen átvihető más településekre, sőt a társadalmi élet más területeire is. A legszükségesebb elem hozzá egy olyan személy, aki a szervezési feladatokat vállalja, és egyrészt maga is lelkesedik, másrészt jól tud másokat lelkesíteni az ügy iránt.

Irodalomjegyzék:

Forró Miklós – Lőrincz József (1991): Ábránfalva 500 éves. Ablak KFT, Székelyudvarhely.

Barabási Tünde PhD

Testvérgyülekezeti együttműködés: Fényeslitke – Ócfalva

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlat részben nem formális, de nagyobb arányban az informális tanulás támogatását szolgálja, jól példázza a szervezetek közötti tanulás, a hálózatépítés hasznosságát és ennek tovagyűrűző hatását a szervezetek tagjaira.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, tágabb környezet, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Fényeslitkei Református Egyházközség – Magyarország; Ócfalvi Református Egyházközség – Románia.

3. A jó gyakorlat érintettjei

A két testvérgyülekezet tagjai. Az Ócfalvi Református Egyházközség viszonylag kis létszámú (kb. 300 lélek). Az anyaegyház, valamint két leányegyházának (Miklósfalva és Homoródszentlászló), illetve szórványának (Abránfalva) tagjai szintén részesei a kapcsolatnak és hozadéknak. A Fényeslitkei Egyházközség arányában nagyobb testvérgyülekezetéhez képest és mintegy 1200 lelket számlál. A kétoldalú kapcsolatban való részvétel minden gyülekezeti tag számára adott, sőt a településeken élő, vagy ezekhez bármi módon kötődő egyének felekezeti hovatartozás nélkül bekapcsolódhatnak a projektbe, és ilyen módon már túlnőtte az érdekeltek vonatkozásában a gyülekezeteket és inkább településszintű kapcsolatnak tekinthető.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A testvérgyülekezeti kapcsolat a két egyházi szervezet tagjainak határon átnyúló együttműködését, ennek fejlesztését tűzte ki célul, a hiterősítésen túlmenően annak a tudatnak a megélését, hogy bár két különböző országban élünk, egy nemzethez tartozunk. További célok a gyülekezeti tagok rendszeres találkozásának lehetőséget biztosítani, közös kirándulások szervezése, a fiatalok együttes táboroztatása, a kölcsönös megismerés, a történelmi ismeretek és nemzeti hovatartozás, öntudat erősítése. A két gyülekezet közötti kapcsolat 2004-ben kezdődött, amikor a december 5-i népszavazás előtt erdélyi lelkipásztorok látogattak Magyarországra. Fényeslitkén az ócfalvi egyházközség lelkésze, Barabási Domokos hirdette az ígét, és sok közös pontot fedeztek fel a fényeslitkei gyülekezet lelkipásztoraival, Bezzegh Gáborral és Bezzegh Gábornéval, amiből egy igen jó családi-baráti kapcsolat alakult. A kapcsolat erősödését követte az a gondolat, hogy jó lenne azt kiterjeszteni a gyülekezetekre. Kezdetben kimondottan presbitériumi, inkább férfivonalon alakult a kapcsolat, de néhány év alatt egyre több családot készítetett bekapcsolódásra. Évi rendszerességgel találkozik a két gyülekezet immár 11 éve, egyik esztendőben Magyarországon, másikon pedig Erdélyben. A találkozás programjában mindig megjelennek olyan alkalmak, közös kirándulások, ahol a tanulás lehetősége megadatik. Például Erdélyben az ezeréves határ látogatása jó „történelemórának” bizonyult, vagy a szórványmagyarság és szászok életének megismerésére adott lehetőséget a tavalyi alkalom, amikor Brassó, Szászfehéregyháza, Kőhalom látogatása, megismerése került előtérbe. Magyarország szépségeit (pl. Aggteleki cseppkőbarlang) és „folyékony kulturális értékeit”, a tokaji borvidéket felfedezhettük, de a Magyar Nyelv Múzeumának (Széphalom) tevékenységei is a személyes és közösségi fejlődést, a személyes tudás gyarapodását egyaránt szolgálták. Összesen már 8 ilyen találkozási alkalom volt a két országban, s jó reménységgel tervezik már az idei találkozást is, minthogy ez egy élő és új tagokkal, családokkal bővülő kapcsolat.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A nem formális tanulási színterek: különböző jellegű egyházi tevékenységek, amelyek között a legjellemzőbbek az istentiszteletek.

A közösségi tanulás: a két közösség egymástól való tanulása a különböző szervezeti keretek között, vagy informálisan megvalósuló találkozások alatt; presbitériumok, a nőszövetségek partnersége révén, ifjúsági csoportok és vallásórás gyerekek közös programjai révén.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban a két gyülekezet gyermek, ifjú és felnőtt tagjai. Határokon átfelvonó testvérgyülekezeti kapcsolatnak nagy előnye a közös nyelv, hiszen gyakori tapasztalat hasonló kezdeményezések alkalmával, hogy a nyelvi korlátok miatt csak néhányak kiváltsága a kapcsolatokban való részesedés lehetősége. A hosszas élő kapcsolatnak egyik alapvető záloga a nyelvi akadály hiánya (bár szókincs bővülésre minden találkozás alkalmával sor kerül ☺).

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán feltételek: A gyülekezeti lelkipásztorok és segítők szervező tevékenysége, az egyeztetési lehetőségek, alkalmak és jó együttműködés közöttük, ugyanakkor a nyitott, lelkes gyülekezeti tagok.

Pénzügyi feltételek: A találkozásokra, vendégfogadásra, kirándulásokra pénzügyi források biztosítása. Szervezeti keretből, pályázatokból (pl. ifjak találkozási esetében), illetve önerőből biztosított források.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A rövid távú hatás az egyházközösségek kölcsönös jó kapcsolata. Közép- és hosszútávon azonban a szervezeti kereteken túlmenően a résztvevők tudásának, nemzeti öntudatának gyarapítása, hitének erősítése, szociális kapcsolatrendszerének kiterjesztése és jólétének biztosítása, lelki egészségének óvása a legnagyobb hozzáadott érték.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A jó gyakorlat fenntarthatónak mondható, ugyanis a bekapcsolódó családok között kialakuló szoros baráti kapcsolatok nem csupán a két gyülekezet közötti kapcsolatot erősítik, hanem az egyes gyülekezeteken belül is kohézióerősítő szerepük van. Ennek következményeképpen, anyagi áldozatot is hajlandók hozni a családok mindkét térfélről, hogy a találkozások, a kapcsolattartás minél rendszerezesebb lehessen. Mivel már több mint egy évtizede tart a kapcsolat, ma már messze túlñötte az egyházi keretet és sok család informális módon is gyakran találkozik, igazi barátságok alakultak ki. Úgy gondolom, hogy ennél erősebb szavatossága a fenntarthatóságnak nehezen képzelhető el, bár egyetelmű az igény a szervezett találkozásokra is. Ami megtapasztalható volt a kapcsolat építése folyamatában és nagy odafigyelést igényelt, hogy olyan családokat „szerkesszünk össze”, akik akár életkorban, akár képzettségben, vagy érdeklődési körben mutatnak közös pontokat, annak érdekében, hogy a további kibontakozás lehetőségét megteremtsük. Azt ugyanis a szervező lelkipásztorok és segítők dolgozták ki, hogy ki kihez megy, kinél alszik, s a szabadidő nagy részét is kívül tölti. Amennyiben az tapasztalható, hogy a két család valami miatt nem illik, tapintatosan a „családcsere” lehetőségét kell kitalálni és felkínálni. Ez alapfeltétele a fenntarthatóságnak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A gyakorlat átvehető más közösségek által is. Hasonló kapcsolatépítések sor kerülhet közösségek között, csak meg kell találni azokat a helyi kezdeményezőket, akik a folyamatot elindítják, és segítik a növekedés folyamatát. Ugyanakkor a nyelvi akadály elhárítására is fontos odafigyelni.

Dósa Zoltán PhD

A mozgás összeköt – Székelyudvarhelyen

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Manapság tapasztalható, hogy az emberek kortól függetlenül komolyabb figyelmet szentelnek fizikai erőnlétük, fittségük és egészségük konzerválására, némely mozgásforma tömeges méreteket ölt, és ezek közül talán a futás a legnépszerűbb. Ez esetben a jó gyakorlat a sport kohéziós erejére világít rá, és arra, hogy miként épül melléje hasonló irányultságú szervezetek hálózata.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

„Feel Good” Sportegyesület Székelyudvarhely/Asociata Sportiva „Feel Good” Odorheiu Secuiesc. Székelyudvarhelyen működő szervezet, ahol a lakosság számához (36.000 lélek) mérten igen sok sportegyesület működik, illetve a diákok számára sportiskola is funkcionál. A legkiemelkedőbbek ezek közül a futball, teremfutball, kézilabda, floorball, bowling, súlyemelés, asztalitenisz és atlétika. A Feel Good Sportegyesület teljesen amatőr kezdeményezés, Ilyés Sándor Lóránd nevéhez fűződik a megalapítása, aki terepfutókat kezdett toborozni a hobbija mentén, és így 2012-ben megalapították az egyesületet további 5 személlyel. Jelenleg az egyesületnek 75 aktív tagja van.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A Feel Good Sportegyesület kezdeményezései elsősorban az amatőr sportolókat (futókat) érdekli, de mára az egyesületen belül kinőtte magát egy olyan mag, amelyik versenyszerűen űzi hobbiját, és teljesítménysportként élük meg az efajta mozgást. Ezenkívül megfigyelhető, hogy magához vonzotta a hasonló jellegű szervezetek tagságát is, így igen jól együttműködnek az Erdélyi Kárpát Egyesület székelyudvarhelyi

fiókszervezetével, akik hegyi túrákat szerveznek a természetkedvelők számára, a Szekler Teker Egyesülettel, akik a kerékpározást és a kerékpáros kirándulást népszerűsítik, de ebből az egyesületből nőtt ki magát egy olyan kis csapat, akik a Spartan Race extrém akadályfutások rendszeres résztvevői. A tagságot sokszínűség jellemzi, korban, foglalkozásban és természetesen fizikai erőnlétben is, hiszen a térség lakói közül sokszor gyermekkorúak, felnőttek és idősek együtt mozognak. Az egyesület támogatói, illetve finanszírozói sok esetben a tagság, akik felajánlhatnak összegeket, illetve rendszeresen pályáznak a város költségvetéséből ilyen célra felkínált összegekre is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az egyesület nagy hangsúlyt fektet a természetben űzhető mozgásformák, a szabadidősport népszerűsítésére és gyakorlására, amely számtalan pozitív hatással bír úgy az egyén, mint a közösség számára. Kiemelt figyelmet fordít a futást népszerűsítő programjaikon keresztül a székelyudvarhelyi futóközösség kialakítására és bővítésére. Szabadtéri mozgalmakkal, sportrendezvények szervezésével tudatosítja az egészséges, aktív életforma fontosságát Udvarhelyszéken, ezáltal lényeges szerepet tölt be a közösségformálásban, a családi és társadalmi kötelek erősítésében, kulturált szabadidő-eltöltési, szórakozási, kapcsolódási lehetőséget biztosítva az egyének számára. Az egyesület 2012-ben élesztette újjá a Tihádár Emlékfutást, amely 9 évnyi szünet után most már minden év őszén kerül megrendezésre a székelyudvarhelyi Jézus Szíve kápolna és Szarkakő útvonalon. 2013-ban első alkalommal szervezte meg a Hargita TrailRunning országos szintű terepfutó versenyt (a KUNN Racing Sportegyesülettel partnerségben), amelyet a továbbiakban minden év augusztusában szervezünk a Hargitafüldő és Madarasi Hargita térségében. 2013-ban Székelyudvarhelyen „úttörökként” indították útjára a nagyon hamar nagy népszerűségnek örvendő „Mozdulj ki velünk! Közösségi futás” programot, amelyeket az időjárási viszonyok függvényében kéthetente szervezünk a közeli erdős, dombos területeken, legtöbbször 40-50 résztvevővel. Fontosnak tartja a kapcsolatok ápolását és folyamatos bővítését helyi és országos szintű egyesületekkel, civil szervezetekkel, tapasztalatcsere és

kölcsönös segítségnyújtás céljából, közös projektek megvalósítása érdekében. Ugyanakkor az önkéntesség fontosságának és előnyeinek a tudatosítását is kiemeli. Önkéntesek bevonásával szervezik az egyesület projektjeit, és tagjaikatis aktív önkéntes szerepvállalás jellemzi a helyi érdekeltségű programok és projektek megvalósításában. Az egyesület saját sportolóit támogatja különböző helyi, országos, és nemzetközi szintű versenyeken való részvételben.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A szélesen értelmezett kulturális tanulás és ezen belül a sport területe, a közösségi tanulás jelenik meg jellemzően a jó gyakorlatban. A gyakorlat működésének fontos feltétele a szereplők folyamatos és jó együttműködése, az önkéntes szerepvállalás, ennek kialakítása és fenntartása is.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Feel Good Sportegyesület által szervezett események elsősorban Székelyudvarhely környéki embereket vonzanak, de sokan részt vesznek Hargita megyéből is, sőt, van olyan éves rendszerességgel szervezett versenye (Hargita Trail néven), ami országos eseménynek számít. Ezen kívül az egyesület által szervezett táborok meghívottjai és résztvevőinek csekély hányada is távolabbi területekről vannak, nemritkán anyaországaiak.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Az egyesület eseményeink nagyrésze közösségi futás, ezek mintegy kéthetente zajlanak a környéken, ezekhez a humán, technikai és pénzügyi feltételeket a tagság és résztvevők fedezik, magyarul, ami kis költségvetésű azt mindenmi saját maga finanszírozza, a nagyobb léptékű rendezvények esetén a pályázati források, részvételi díjak és tagsági díjak fedezik a kiadásokat, illetve a szervezési munka fontos eleme az önkéntesség, tehát a humán és technikai lebonyolítás jó része ezen alapul.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A sportegyesület a „Mozdulj ki velünk! Közösségi futás” programja révén Székelyudvarhelyen kialakult egy olyan egészséges futóközösség, amely dinamikusan fejlődik, és amelyhez szívesen csatlakoznak az újabb tagok. Az egyesület sportolói rendszeresen vesznek részt országos és nemzetközi szintű terepfutó, terepkerékpár, duatlon és triatlon versenyeken, amelyeken rendszerint dobogós helyezést érnek el. Figyelemre méltó, amint az egyesület életbe léptetése óta milyen sokan érzik szívügyüknek a közösségi futást, ahol barátságok, kapcsolatok alakultak, és nagyon sokan (több tíz személy) bevonódnak hasonló jellegű kezdeményezésekbe, önkéntességbe.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A kis költségvetésű és kevés szervezőmunkát igénylő események, mint amilyenek a közösségi futások viszonylag könnyen fenntarthatónak minősülnek, és ezek iránti igény életben is tartja a kezdeményezéseket már. A nagyon méretű és több szervezést igénylő események kapcsán pedig pályázati források felkutatása a prioritás, de észrevételeim szerint pontosan körvonalázódott az a néhány fontos esemény, ami mellett a Feel Good Sportegyesület elkötelezte magát és bejáratta a szervezés-finanszírozás-kivitelezés folyamatot. A fenntarthatóság érdekében talán érdemes lenne a főszervezői munkát több kisebb szervezői csoportra bontani.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A jó gyakorlat ez esetben igencsak könnyen adaptálható, amire a térségben van is példa, ezt talán az is magyarázza a legjobban, hogy egy hobbi mentén megvalósuló szervezetben kellően motiváltak az emberek a részvételben és szervezésben is, illetve igen könnyen megvalósítható a feed-back, sok sikerélményt biztosít. A népszerűsítés és ezen túl az adaptálhatóság nagyon fontos eleme, hogy az egyesület minden eseményét a közösségi oldalakon keresztül követni és értékelni lehet.

Gabri Lóránt

A sport, mint nevelő és közösségépítő eszköz

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A sport szó hallatán elsőként mindenkinek az jut eszébe, hogy egészségmegőrzés. Pedig a sport ettől sokkal több: társadalmi jelenséggént beletartozik az egyetemes kultúrába. Természetesen ezek a szempontok a nagykaposi Magyar Közösségi Ház életébe is behozták a sportot és több alkalommal volt lehetőségünk közösséget fejlesztenünk a sportnak köszönhetően.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Nagykapos és Vidéke Társulás 2003-tól működteti a Magyar Közösségi Házat. Az elmúlt 15 év alatt az intézmény, több az Ung-vidéki magyarság megtartását és megerősítését szolgáló fejlesztést valósított meg:

- 2004-ben könyvtára alakult, mely 2005-ben vette fel a Mécs László Könyvtár nevet a papköltő születésének 100. évfordulója alkalmából. A könyvtár jelenleg megközelítőleg 3000 kötetes állománnyal rendelkezik. A könyvtárban szépirodalmi művek és szórakoztató irodalmi alkotások is megtalálhatóak. Jelentősége és kuriózuma igazából abban áll, hogy a régióval, Ung-vidékkel és az egykori Ung megye történelmével kapcsolatos könyveket őriz.
- 2007-ben megalakult az intézmény felnőttképző intézete a Gordius Plus. A közösségi terme 60 fő befogadására alkalmas előadóterem, rendezvényterem. A terem falait két állandó kiállítás díszíti, a nagykaposi Csemadok alapszervezet múltját bemutató képanyag és Skultéty Csaba korabeli levelezőlap gyűjteményének nagyításából készült, az egykori Nagykapost bemutató kiállítás. Az épület felső részében 2009-2011 között 120 férőhelyes magán szakközépiskola is

működött, majd 2015-ben tanszállóvá alakult. Szintén 2015-ben alakítottuk ki a pincében található szövőműhelyet.

- Az Erdélyi János Emlékmúzeum 2016-ban jött létre jelenlegi formájában a korábbi Erdélyi János Emlékszobából. Az emlékszobát eredetileg 1965-ben a Városi Művelődési Központban alakították ki, 2003-tól pedig a Magyar Közösségi Házban lelt otthonra.
- Az emlékmúzeumban azoknak a jeles személyiségeknek állítottunk emléket, akik nagykaposi születésűek, vagy munkásságuk által kötődnek a városhoz. Így Erdélyi János költő, néprajztudós nagykaposi hagyatékán túl megtekinthető Mécs László pap-költő, Skultéty Csaba újságíró, publicista, Herczegh Géza Gábor nemzetközi híró jogtudós, Erdélyi Zsuzsanna néprajztudós, folklorista, valamint Géczi Lajos író, tanár hagyatékából összeállított állandó tárlat.
- 2017-ben az 1956-os forradalom 60. évfordulója alkalmából elkészült az 56-os emlékszoba. Az emlékszobában elsősorban a fiatal generációt megszólító látványelemekkel mutatjuk be az eseményeket. A látogatókat hagyományos tablók is tájékoztatják az akkori eseményekről, kivetítőn korabeli filmfelvételeket vetítünk, de lejátsszuk Nagy Imre mártír miniszterelnök híres rádióbeszédét is. A teremben a forradalom áldozatainak névsora mellett Márai Sándor Mennyből az angyal című verse is megtalálható, valamint a szabadságharc felvidéki vonatkozásairól - például korabeli sajtóvisszhangjáról - is képet kaphatnak.
- 2017-ben adtuk át az intézmény vásáruddarát, melynek célja, hogy Ungvidék és Bodrogház kistermelőinek és kézműveseinek lehetőséget adjon portékáik népszerűsítésére és árusítására.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Aktív és passzív sportkedvelők, szurkolók különböző korosztálya.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Magyar Közösségi Házban zajló sporthoz kapcsolódó rendezvényekkel célunk hozzájárulni a helyi és környékbeli lakosság társadalmi és személyes változásához, melynek köszönhetően a közös érdek kerül előtérbe.

Tekintettel arra, hogy a Házban több alkalommal is lehetőség nyílt nagy sportkedvelők találkozására és kiemelkedő sporteredményeket elért sportolók előadására, sőt a családokat is sikerült összehozni családi sportrendezvényeken, elmondhatjuk, hogy esetünkben a sport nevelő és közösségépítő eszköz.

Több mint 5 éve annak, hogy a Fradi női kézilabda csapata Nagymihályban játszott Bajnokok Ligája selejtezőt a BL főtáblára jutásért. Nagymihály Nagykapostól 30 km-re található. Tekintettel a nagykaposi Fradi szurkolói bázisra, együttműködtünk a magyarországi szurkolókkal és segítettük őket a jegyvásárlásban. Ez mellett lehetőséget biztosítottunk számukra, hogy a Magyar Közösségi Házban a mérkőzés napján megismerkedjenek a helyiekkel. A mérkőzést megelőző nap a felvidek.ma-n és a Fradi legnépszerűbb szurkolói hírportálján is megjelent az, hogy meccs előtt vendégül látjuk a Fradi szurkolókat egy bográcsigulyásra a Magyar Ház udvarán. Az eseményen ott voltak a környékbeli fradisták, s a Fradi pár szurkolói csoportja; az Eastern Greens, a Szatmári Fradisták és a Ligeti Egység; közel 50 személy gyűlt össze.

2017. november 24-én, pénteken 17 órai kezdettel került sor a „Fociológia – minden ami foci” című előadásra a Magyar Közösségi Házban, amely a nemzetközi és a magyar labdarúgás kérdéseit érintette. Az est előadója volt Kun Ferenc, labdarúgó szakértő. További vendég pedig Lukács Ferenc, a Fradi örökös szurkolója és Ricardo Vallejo, volt spanyol labdarúgó. Lukács Ferenc 90 éves Fradi szurkoló, aki még élőben látta Gyetvai Lászlót játszani, aki 1937 és 1948 között volt a Fradi játékosa. Lukács Feri bácsi csoporttársa volt a jogi egyetemen Dékány Ferencnek, aki 1949 és 1961 között játszott a Ferencvárosban. Továbbá élőben látta még játszani a Fradi legendás 1948/1949-es csapatát, mely 140 rúgott góllal lett magyar bajnok. Ricardo Vallejo korábban Magyarországon a VM Egyetértés csapatában futballozott, s tolmácsa volt Kovács Ferenc mesteredzőnek 1986/1987-ben a Las Palmas csapatánál. Az előadás során betekintést nyerhettünk abba, hogy a foci

milyen hatással van a társadalomra, a politikára és a közéletre. Szó esett továbbá a foci történetéről, a magyar futball múltjáról, jelenéről és jövőjéről. A magas szintű előadást még élvezetesebbé tette Kun Ferenc humora és jó előadásmódja. Az előadás után egy kötetlen beszélgetés vette kezdetét, amely által különböző szakmai véleményeket ismerhettünk meg, majd ezt egy jó hangulatú anekdotázás követte. A találkozó és a beszélgetés megerősített minket abban, hogy a labdarúgás egy örök kimeríthetetlen téma, amely története által sok hasznos információra tehetünk szert.

A családi rendezvényeink egyik kiemelkedő eseménye a Családi-nap, mely a 2017-es évben nem rendhagyó módon, a helyi futballpályán zajlott, hisz a hangsúly a sporton keresztüli közösségfejlesztésen volt. Ennek keretén belül egyrészt a szülők a gyerekekkel különböző sport versenyszámok keretén belül mérettet meg, másrészt pedig az egyes szervezetek által felállított futballcsapatok kispályás labdarúgótornát játszottak. Mindezek eredményeként kicsik és nagyok egyaránt nagyon jól érezték magukat, hisz közösen, játszva, sportoltak és működtek együtt.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Sport

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Annak ellenére, hogy Ung-vidék és ezen belül Nagykapos az egyik gazdaságilag leghátrányosabb helyzetben lévő magyar lakta felvidéki régió, arra büszkék lehetünk, hogy több aktív és eredményes sportklub működik Nagykaposon. Név szerint ezek a következők: Turisztikai klub Gábor, Florballklub Nagykapos, In line klub, Városi asztalitenisz klub, Röplabda klub, Delfín Tenisz klub, Nagykaposi Horgász Egyesület, Kalokagathia Klub, Városi Futó Klub, Városi Futball Klub Nagykapos, Energetic Sakk Klub. Tehát az aktív sportolás lehetősége minden korosztály számára adott. Sőt ezen túlmenően lelkes szurkolói csapat is működik a városunkban, mely a Fradi szurkolótáborát támogatja, legyen szó futballról vagy kézilabda mérkőzésről. Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy Nagykapos sőt a legszűkebb környezetében lévő falvak lakosai számára is adott az, hogy a sport tudatos

fegyelemre neveljen, mely az önuralom, a helyes önértékelés, a szabályos és követelmények elfogadása, illetve a közösséghez való alkalmazkodás képességével alakul ki.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán: sportban érdekelt személyek, klubvezetők, edzők, stb.

Pénzügyi: terembérlet, frissítők biztosítása

Technikai: helység vagy terem, esetleg további szükséges berendezések

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A sport az egészségmegőrzés kiemelt szerepe mellett erkölcsi, nevelő hatással is bír. A sport, mint társadalmi jelenség beletartozik az egyetemes kultúrába, annak szerves része, a társadalomban értékteremtő funkcióval rendelkezik. Fejlesztőleg hat a társadalom anyagi és szellemi kulturális tevékenységeire. A társadalmi jelenség mellett sajátos emberi tevékenységforma is, mellyel a kemény munkabírási, önfegyelmű, kitartási, akarati erőfeszítés, határozottság, kockázat kezelés, határozott fellépési készségek és képességek fejlődnek. Mindezek a tulajdonságok a modern életben, a vállalkozások mai világában a munkavégzés előjátékaként is felfoghatók. A sport az egyént alkalmassá teszi a későbbi munkavégzés során a feladatok megoldására az önálló gondolkodásra, a határozott, kockázatot vállaló döntéshozatalra.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Természetesen a Magyar Közösségi Ház elsődleges szerepe nem a sportolási lehetőségek biztosítása és sportolók kiképzése, azonban ezt a területet elsősorban a nevelő és közösségépítő szerepe miatt szeretnénk a jövőben is támogatni a megvalósított rendezvényeinkkel. Ehhez nem kell több mint a jó reklám tevékenység és a rendelkezésre álló lehetőségek kihasználása, felkarolása.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Tekintettel arra, hogy jó gyakorlat minimális ráfordítást igényel, bármilyen sporttal eddig nem foglalkozó szervezet esetében is adaptálható.

Dósa Zoltán PhD

Bringázni jó! Székelyföldön ez kiváltság

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Jó dolog azt megtapasztalni, hogy egy benzingőzös kisváros fellélegzik, ha lakói kerékpárra pattannak. Ez esetben a jó gyakorlat a sport kohéziós erejére világít rá, és arra, hogy miként épül melléje hasonló irányultságú szervezetek hálózata.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

„Szekler Teker” Egyesület / Asociatia „Szekler Teker”. Székelyudvarhelyen működő kerékpáros közlekedést népszerűsítő szervezet, ahol a lakosság számához (36.000 lélek) mérten igen sok sportegyesület működik. A sportágak közül a legnépszerűbbek a futball, teremfutball, kézilabda, floorball, bowling, súlyemelés, asztalitenisz és atlétika. Az egyesület egy szabadidejében kerékpározó baráti társaságból alakult ki pár év alatt. Egy szűkebb kör, Simon Szilárd, lelkes amatőrrel az élen, a természetben való bringatúrák szervezésén túl, egyéb közösségi dolgokkal (pl. önkéntesség más rokonrendezvények kapcsán) is kezdtek foglalkozni, természetesen a biciklizésnél maradvá és annak népszerűsítését tűzve ki célul.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Mint fentebb szoltunk erről, a baráti körből alakult az egyesület, majd haszonélvezőkké váltak mindazok, akiket vonzott a természet és bringázás, tulajdonképpen az egyesület összehozta ezeket az embereket. Az alapításban négy tag vett részt, ami mára 16-ra bővült, de közösségi oldalukon mintegy 1500 személy rokonszenvezik velük. Az egyesület tagjai azonban felbukkannak nagyon gyakran a terepfutás megszállottjai között a Feel Good Egyesületben, az Erdélyi Kárpát Egyesület udvarhelyszéki szervezeténél, és általában azokon az eseményeken, ahol a sport és

természetjárás vagy természetvédelem összekapcsolódik. Az egyesület támogatói, illetve finanszírozói sok esetben a tagság, akik felajánlhatnak összegeket, illetve rendszeresen pályáznak a város költségvetéséből ilyen célra felkínált összegekre is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az egyesület nagy hangsúlyt fektet a természetben üzhető mozgásformák, a szabadidősport népszerűsítésére és gyakorlására, ami ez esetben a biciklizés, de ugyanakkor vannak olyan rendezvényei, amelyek a közúti közlekedés mikéntjére tanítanak (pl. éjszakai kerékpározás). Általában tevékenységeiket négy kategóriába sorolják: 1. túraszervezés, 2. oktatás, 3. infrastruktúra tervezés és szemléletformálás, 4. tömegrendezvények. Az általuk szervezett események a kerékpáros felvonulások, a kerékpáros piknik, a „Kincskereső” kerékpáros verseny, a kerékpárosvényt építő kaláka, a kerékpáros oktatás iskolákban, a céges családi napokon kerékpáros ügyességi pálya működtetése, bringaoktató tábor szervezése, kerékpáros túraösvények felmérése és digitalizálása, egy vagy többnapos bringatúrák szervezése a szűkebb és tágabb régióban. Az egyesület fontosnak tartja a kapcsolatok ápolását és folyamatos bővítését helyi és országos szintű egyesületekkel, civil szervezetekkel, tapasztalatcsere és kölcsönös segítségnyújtás céljából, közös projektek megvalósítása érdekében. Ugyanakkor az önkéntesség fontosságának és előnyeinek a tudatosítását is kiemeli. Sok esetben önkéntesek bevonásával szervezik az egyesület projektjeit, és tagjaikat is aktív önkéntes szerepvállalás jellemzi a helyi érdekeltségű programok és projektek megvalósításában.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A szélesen értelmezett kulturális tanulás és ezen belül a sport területe, a közösségi tanulás jelenik meg jellemzően a jó gyakorlatban. A gyakorlat működésének fontos feltétele a szereplők folyamatos és jó együttműködése, az önkéntes szerepvállalás, ennek kialakítása és fenntartása is. Habár hivatalosan nem egy önfenntartó egyesület, azért már a fontosabb projektjeiket próbálták úgy megszervezni, hogy önjáróak legyenek. A bizonyos munkamennyiségen felüli fizetett önkéntesség hívei vagy, ami azt

jelenti, hogy egy-egy komoly projektet, minőségi munkát (pl. a Kincskereső) úgy végzik, hogy a szervező stáb szakmai munkájának az önköltségére fedezetet teremtenek.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Szekler Teker Egyesület által szervezett események elsősorban Székelyudvarhely környéki embereket vonzanak, de részt vesznek más helységekből is. Ezen kívül az egyesület által szervezett eseményeinek meghívottjai és résztvevői sokkal távolabbi területekről is eljönnek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Mivel az egyesület nem számlál nagy tagságot, az eseményeiket a leghatékonyabban kell megszervezniük, hogy ne terhelje túl őket a szervezési feladat vagy az anyagi kiadás. Alapszabályként leszögezték, hogy bármilyen tevékenységre pályázott finanszírozás 40%-át és csak annyit lehet személyi bérköltségre költeni. Ez a szabály lehetővé teszi, hogy nagyobb projekteket is (ahol nagyobb volumenű munka van) kivitelezzünk, illetve saját vélekedésük szerint meggátolja az egyesületi munka üzletesedését is. A technikai feltételek egyszerre személyre és közösségre szabottak, hiszen minden kerékpáros tagnak megfelelő felszerelése kell legyen, hogy részt vehessen az eseményeken, másfelől pedig közösségi feladat a megfelelő úthálózati infrastruktúra kialakítása, hiszen ezzel a város még adós a lakóinak.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövid távon az alkalmoszerű kerékpározás és túrázás kikapcsolódást nyújt, hosszabb távon viszont a rendszeres mozgás egészségmegőrző és növeli a fizikai erőnlétet. Egy sajátos program azonban mindemellett tudásszerzést is garantál. Ez a Kincskereső kerékpárverseny, ami egy olyan bicikliző, túrázó rétegnek nyújt értékes programot, akik szeretik a kalandot, a természetet és szeretik az örökségeink, hagyományaink ápolását. A rendezvény fő célkitűzése Udvarhelyszék fellelhető természeti értékeinek a feltárása és bemutatása, a közösségi szellem és az identitástudat erősítése.

A program hosszú távú célja az, hogy a turizmust is elősegítse, legyenek olyan kirándulók, akik versenyen kívül is megteszik ezt a távot kalandvágyból, kíváncsiságból, hiszen nem elegendő az, hogy rendelkezünk bizonyos értékekkel, hanem azokat meg is kell ismertetni minél szélesebb körben. Ennek hozadéka az lenne, hogy ezen a tájegységeken megnövekedne a turistaforgalom, ami bevételt eredményezne a szűk régió lakóinak, ami újabb lehetőségek kitalálására ösztönözné az ott lakókat.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A jó gyakorlat az egyesület jól kidolgozott civil filozófiájában rejlik, ezáltal minősül fenntarthatónak. A működési filozófia lényege, hogy mindig egy-egy kiválasztott jó ügy mentén kell megszerveződni (mint pl. a bringázás, mint egészséges életmód népszerűsítése) és nem szabad ettől eltávolodni. Az öfenntartás dilemmáját fel kell oldani, piaci alapokra kell helyezni, és egész egyszerűen, ha valami jó, társadalmilag is hasznos, akkor az értékes és nem szegyen megkérni az árát. Elmondásuk szerint álságos és nem kívánatos, ha egy civil szervezet „megélhetési civilkedést” folytat és pályázatokon tartja el magát, anélkül, hogy maradna ereje és ideje a lényegre, az eredeti tevékenységére, mert ereje nagy részét az öfenntartásra kell „pályázza”. A Szekler Teker nem kér ebből, nagyobb és gazdagabbat álmodik!

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Könnyen adaptálható jó gyakorlattal állunk szemben, amire a térségben van még példa. Egyrészt az könnyíti, hogy a tagság igen könnyen elnyerhető, ennek technikai és anyagi feltételei a modern városlakó számára nem okoznak fejfájást. Továbbá a jó példa alkalmazhatóságát az is hatványozza, hogy sok olyan rendezvényük van, amelyik a kikapcsolódást a tudásszerzéssel összekapcsolja, így még vonzóbbnak tekinthető.

III/2. NEMFORMÁLIS TANULÁS, TOVÁBBKÉPZÉS ÉS FOGLALKOZTATÁS A KÖZÉPPONTBAN

Bordás István

Közösségi animátor képzés a Bodroghözben

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A hátrányos helyzetű térségek, járások kulturális alapfeladat ellátásának megszervezése sok nehézségbe ütközik. Az ellátás kötelezettjei, az önkormányzatok, komoly nehézségekkel küzdenek akkor, amikor a törvény által rájuk szabott kötelezettségnek meg kívánnak felelni. Ezek többnyire olyan kis települések, ahol a lakosok létszáma sok esetben 1000 fő alatt van. A finanszírozási, az infrastrukturális problémák mellett a legsúlyosabb gond a humán erőforrás hiánya. Itt nem csupán arról van szó, hogy nem találunk megfelelő képzettségű szakembert a települések vezetői, hanem arról is, hogy az esetleges képzésre beiskolázható munkatársak megtalálása is gondot jelent. Nagyon kevés az érettségizett, helyben lakó. Abban az esetben, ha még is sikerül alkalmazniuk valakit, annak képzés szükséges. A tanfolyam lebonyolítása pedig specifikus felnőttképzési módszertant igényel. A kiválasztott jó gyakorlat egy olyan képzési modellt mutat be, ahol mind módszertanilag, mind tartalmilag figyelemmel lehetünk a képzésben résztvevők speciális igényeire, illetve a kistépülési feladatellátás sajátosságaira. Nevezetesen a következőkre:

- A képzendők előzetes tapasztalati sokrétűek, tartalmukban mind negatívan, mind pozitívan befolyásolhatják a tanulási folyamatot, pl.: alacsony általános műveltségi szint, nagy helyismeret stb..
- A települések igényei egyaránt kiterjednek a közművelődés, a könyvtári ellátás és a közösségfejlesztési folyamatok vezérlésére.
- A tevékenységek sokszor párosulnak szociokulturális ellátás igényével is.
- A munkavégzést, a képzés hivatalos befejezése után is, folyamatos támogatni szükséges. Ez a támogatás egyaránt jöhet a szakmai közösségtől és külső mentoroktól.

2. Szervezetek, személyek, amelyekhez köthető a jó gyakorlat

A programot a Cigány Városi Önkormányzat valósította meg egy európai uniós támogatás keretei között (Bodrogyközi Információs Pontok TÁMOP-5.1.1-11/1/A-2012-0009). A képzési és mentori programot a sárospataki A Művelődés Háza és Könyvtára dolgozta ki és valósította meg (Kistélepülési közösségi animátor (FAT akkreditáció szám: PL-8742)). A program kidolgozói: Bordás István, Csatlósné Komáromi Katalin, Sajó Attila, Trembeczki Lászlóné.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A jó gyakorlatként ajánlható képzési program a már említett EU-s projekt keretei között valósult meg. A programban 17 olyan önkormányzat vett részt, amely a Cigándi Járás területén működik. A képzésbe a településekről 17 fő érettségizett, a projektben foglalkoztatott munkatársat vontunk be. Többségük 30 év alatti fiatal, csupán két fő volt, aki 30 éves elmúlt a program idején.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A képzés legfőbb célja az volt, hogy a munkatársak olyan gyakorlatban is hasznosítható ismeretekre tegyen szert, amelyet a települési kulturális ellátás napi gyakorlatában közvetlenül is tudnak hasznosítani.

Fontos cél volt továbbá, hogy a hátrányos helyzetű települések kultúra területén történő együttműködési hálóját kialakítsuk azáltal, hogy a feladatot végző munkatársak a képzés során folyamatos együttműködésre voltak „kényszerítve”.

A program során a munkatársaknak összetett követelménycsoportot kellett teljesíteni. A legfontosabb és a napi munkavégzés szempontjából elengedhetetlen a 250 órás akkreditált szakmai képzés. A képzési program kidolgozása szintén a projekt feladatai közé tartozott.

A kidolgozott program több szempontnak is meg kellett feleljen:

- Szigorúan és elsősorban gyakorlat orientáltak kell lennie.
- A tevékenységek folyamatos végzése érdekében az egyes képzési modulok által nyújtott ismeretek azonnal meg kell, hogy jelenjenek a résztvevők tudásbázisában.
- Az eltérő előismeretek és képzettség okán kellően sokrétűen oktathatónak kell lennie.
- Időtartamában illeszkednie kell a projekt gyakorlati végrehajtásának ütemezéséhez.
- A képzési programban szereplő feladatvégrehajtások támogassák a tényleges munkavégzést.
- A felnőttképzés módszertanában fontos szerepet kell, hogy kapjon az együttműködésen alapuló feladatmegoldás.

Az elkészült képzési program – amely reményeink szerint megfelel az előbbi kritériumoknak – az alábbi struktúrában került akkreditációra.

	elmélet	gyakorlat	összesen
A települési művelődési feladatellátás alapelemei	20	10	30
Idegenforgalmi alapismeretek	15	10	25
Programszervezés és menedzsment	15	20	35
Projekt-tervezés és lebonyolítás, pályázat írás	15	15	30
Közösségfejlesztés	15	20	35
A könyvtári szolgáltatások alaptevékenységei	15	20	35
A települési kommunikáció és marketing alapjai	15	15	30
Média a kis településeken	15	15	30

A képzés tényleges megvalósítása során a legelső feladat az alapvető fogalmi és tevékenységi formák megismertetése és belső tartalmuk tisztázása volt. Az intenzív munka eredményeképpen hamar sort tudtunk keríteni azokra a gyakorlati feladatmegoldásokra, amelyek a településen végzendő ténylegesen megvalósuló közösségi művelődési és szolgáltatási tevékenységekhez kötődtek. Kialakult az a rendszer, amelyben az egyes modulokban szereplő tudástartalmak gyakorlása, ellenőrzése, megvalósuló eseményhez kötődtek. Például: feladatként egy valóságos település rendezvény-forgatókönyvét kellett elkészíteni, vagy egy valóságos és beadandó pályázat egyes elemeit kellett összeállítani.

A képzés gyakorlat-orientáltságának másik legfontosabb biztosítéka volt, hogy a képző tanárok maguk is részt vettek a települési munkafolyamatok szervezésében. Például: a könyvtári modult oktató kolléga rendszeres személyes segítséget nyújtott a könyvtárak megfelelő rendjének kialakításában.

A képzés szervezésének legfontosabb sajátossága az, hogy a képzési program elején a képzési idő heti 3 napot vett igénybe, a program előrehaladtával ez egy napra csökkent. Így a települési munka kezdetben rövidebb idejű és a képzéshez közvetlenül kapcsolódó tevékenység volt. A későbbiek során már a több időt töltötték a települési munkával a résztvevők. Az egyes modulokhoz a képzés végére teljesítendő, hosszabb folyamatokat feltételező feladatot kaptak a résztvevők. Például: a településeken található, a megyei Könyvtári Szolgáltató Rendszerben működő könyvtárak rendezése, vagy egy-egy hosszabb előkészítést igénylő művelődési folyamat megszervezése.

A képzési program szóbeli és írásbeli vizsgával zárult.

Fontos szempontként kell még megemlíteni, hogy a képzéshez nem szorosan kapcsolódóan működött a projekt keretei között egy ún. mentori rendszer, amely egyéni és csoportos nyomon követést és segítséget jelentett a munkatársaknak. A mentori alkalmak esetén gyakori volt az olyan probléma felvetés, melyek közös megoldáshoz és közös tanulási folyamathoz vezetett. A mentori program a képzés lezárása után is működött és jelentős nem formális tanulási platformként szolgált a projekt során.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A jó gyakorlatként választott képzési program egyszerre érintette a települési kulturális alapellátás könyvtári, közművelődési és közösségfejlesztési elemeit. Ugyanakkor kiterjedt több olyan területre is, amelyek csak érintőlegesen tartoznak a kultúra körébe, mint pl. a helyi médiák működtetése.

A lebonyolítás eredményeképpen a települések a közművelődési közösségi élet fejlesztésére képes munkatársakhoz jutottak. Mindemellett megvalósult az egymástól való tanulás lehetősége is. Különösen a képzést kiegészítő mentori alkalmak során.

Mindezen túl fontos nem szakmai területként alakult ki a települések közötti együttműködés a feladatellátásban. A kulturális tevékenységek koordinációja hatékonyabb erőforráskihasználást eredményezett. Ilyen volt pl. közös nyári tábor szervezése a gyerekeknek, vagy a technikai eszközök közös használatának megszervezése.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A képzés és munkaszervezési gyakorlat hatóköre elsősorban járási szintű lehet. Nyilván ez függ a települések számától is. Így a nagyon aprófalvas járások esetében ennek megszervezése kisebb területre terjedhet ki. Kis település számmal rendelkező járások esetében több járás is összevonható. A kezelhető település szám 10 és 15 között lehetséges. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy ez a módszertan elsősorban a hátrányos helyzetű településcsoportok esetében tekinthető modell értékűnek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A jó gyakorlat alapvető feltétele az, hogy azon járásokban, ahol a települési kulturális alapfeladat ellátás személyi feltételeinek megteremtése gondot jelent, az önkormányzatok hajlandók legyenek együttműködni e probléma megoldásában.

Fontos feltétel egy olyan képző szervezet bevonása, amely megfelelő képzettségű és gyakorlati tapasztalattal rendelkező oktató gárdát tud „csatasorba” állítani annak érdekében, hogy képzés kellően gyakorlatorientált legyen.

8. A jó gyakorlat eredményei

A jó gyakorlat legfontosabb eredménye, hogy a bevont települések nagy részén kialakultak a közművelődés és a közösségek csírái. A képzés során végrehajtott feladatok jó alapot jelentettek a résztvevőknek arra, hogy a munkájukat hatékonyan tovább folytassák. Sok esetben nem csupán a tevékenységeknek, hanem a közösségi színtereknek is lett gazdájuk. Biztosítani lehetett a közösségi helyiségek nyitva tartását, rendszeres közösségi alkalmakkal való ellátását.

Módszertani eredmény, hogy egy olyan képzési módszertan alakult ki, amelyben az elméleti és gyakorlati képzés a helyi igényeknek megfelelően rugalmasan volt szervezhető. Mindemellett a képzést jól kiegészítette egy mentori rendszer, amely nem formális eszközökkel támogatta a képzés eredményességét.

További eredmény, hogy a helyi tevékenységek képzésbe történő bevonásával folyamatosan biztosítható volt a résztvevők motiváltsága. A képzés és a mentori rendszer nyújtotta támogatás jó esélyt adott a helyi tevékenységek sikerességére.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A gyakorlat eredményeinek fenntarthatósága nagyrészt az önkormányzatok együttműködésén múlik. Erre részbeni forrásként rendelkezésre áll a megemelt állami közművelődési normatív támogatás. Ugyanakkor világos, hogy plusz forrás bevonása nélkül hosszútávon a hálózat nem működtethető. Ez részben lehet az önkormányzat saját része, vagy pályázati támogatások. A tényleges képzés modell, mint jó gyakorlat alapvetően csak a feladatellátók és a képzési forrásokkal rendelkező szervezetek együttműködésén múlik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A modell, amelyben a képzés folyamatában a kezdetektől fogva gyakorlati feladatmegoldások vannak beépítve és mely egy folyamatos mentorálást is tartalmaz, az OKJ-s képzési tematikák oktatása során is alkalmazható (Közművelődési szakember II. OKJ: 52 345 02 0000 00 00).

Amennyiben a CXL. tv. kötelezéseinek meg kívánnak felelni az önkormányzatok, legalább középfokú végzettségű közművelődési szakembert kell alkalmazniuk. A hátrányos helyzetű térségek ilyen irányú gondjaira részben megoldást jelenthet ez a típusú képzésszervezés. Különösen, ha a képzési program mellett a mentori hálózat működtetésre is találunk finanszírozást az önkormányzatok.

Csatlósné Komáromi Katalin

Falusi és borturizmus képzés a sárospataki járás területén

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Falusi és borturizmus képzés olyan egyedi lehetőséget kínált a résztvevőknek, amely lehetővé tette, hogy a tanfolyam sikeres befejezése után a képzési területet érintő tevékenységekben közvetlenül bekapcsolódjanak. A gyakorlat jó példája volt a formális tanulásnak, amely elméleti és gyakorlati óráival olyan széleskörű ismereteket nyújtott, hogy azok közvetlenül alkalmazhatóak voltak a turisztikai piacon. A Tokaj-hegyaljai térségben ez a tanfolyam sok segítséget adott azoknak a fő állásban más területen dolgozóknak, akik kiegészítő jövedelmet kívántak elérni a falusi turizmus terén a tanfolyam befejezése után. A képzési programban résztvevők Tokaj-Hegyalja különböző településeiről olyan szakmai – partneri együttműködést alakítottak ki, amely messze túlmutatott a képzési programon. A jó gyakorlat azért is példaértékű, mert a pályázati finanszírozás lehetővé tette, hogy valamennyi képzési körülmény a legoptimálisabb feltételekkel valósuljon meg.

2. Szervezetek, személyek, amelyekhez köthető a jó gyakorlat

A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak, Grand Tokaj Tolcsva, HARD-KER Bt. Bodrogolaszi, Oremus Szőlőbirtok Tolcsva, Evinor Pincészet Sárospatak, Hotyeg Attila kádármester Erdőbénye.

A programot irányító személyek

Bordás István, Hardon Andrásné, Csatlósné Komáromi Katalin, Balla Boglárka.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A programban azok a borkultúra értékei iránt elkötelezettek vettek részt, akik saját környezetükben lehetőséget láttak arra, hogy a borra épülő helyi turizmus fejlesztésében új eredményeket érjenek el. A közel húszfős csoport tagjai között településvezetőket, pincetulajdonosokat, szőlészeket és egyéb érdeklődőket egyaránt találtunk. Többen azért jelentkeztek a csoportba, mert szabadon álló ingatlanukat kívánták bekapcsolni a vendéglátás ezen területébe. A program egyik erősségét jelentette, hogy a Sárospatakon megvalósuló 220 órás képzés résztvevői a Világörökségi tájegység több településéről érkeztek, így pld. Herceghútról, Tolcsváról, Sátoraljaújhelyből, Bodroglasziból, és Sárospatakról.

A megfelelő színvonalú elméleti és gyakorlati oktatásba a térség legkiválóbb szakembereit sikerült bevonni, mind a vendéglátó és turisztikai tárgyak tekintetében, mind a borászati technológiára és ismeretekre vonatkozóan. A képzés elfogadottságát és presztízsét ez nagymértékben növelte.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A program elsődleges célja az volt, hogy az abban résztvevők olyan elméleti és gyakorlati ismeretekre tegyenek szert, amelyek birtokában saját környezetükben kialakított falusi turizmus szolgáltatásait biztosítani tudják. A tanfolyam célja volt, hogy a célcsoport tagjai átfogó ismeretekkel rendelkezzenek az idegenforgalomról, a borvidékről, annak múltjáról, kultúrtörténeti sajátosságairól. A vendéglátó ipari ismeretek széles tárházát dolgozták fel, a gyakorlati órák: alapanyag ismeret, ital ismeret, tájjellegű ételek készítése, szépen terített asztal elkészítése. A szőlőbirtokokon, borpincékben teljesített alkalmakon túl a falusi turizmust érintő adminisztrációval, vállalkozói ismeretekkel is foglalkoztak.

A tevékenység első lépcsője a tanfolyam meghirdetése volt, melyet A Művelődés Háza és Könyvtára végzett, több Sárospatakon elérhető hirdetési felületen. A jelentkezőkkel történt személyes találkozás és bemeneti feltételek teljesítése után került sor a tanfolyam résztvevőinek kiválasztására. A képzés elméleti órái A Művelődés Háza és Könyvtára oktatótermében valósultak meg az esti órákban, illetve a hétvégi napokon. A gyakorlati alkalmak nagy része szintén hétvégi időpontokra esett. A tananyaghoz

igazodva a képzést szervező intézmény biztosította a szőlőbirtokokra, borpincékbe történő utaztatást, és egyéb körülményeket. A tanfolyam külső helyszíneivel A Művelődés Háza vette fel a kapcsolatot és koordinálta az eseményeket. Modulzáró számonkérésre két alkalommal került sor, a tanfolyam végén a résztvevők záróvizsgát tettek. A tanúsítványok átadására ünnepélyes keretek között került sor a képzést szervező intézményben. Az ünnepség színvonalát emelte, hogy a képzésbe bevont valamennyi külső cég képviselője elfogadta a meghívást, és szimbolizálta a Tokaj-Hegyalja jövője érdekében közösen végzett munka fontosságát.

Örömteli az a tény, hogy a tanfolyam résztvevői annak befejezése után is kapcsolatot tartanak egymással. Több esetben közös asztaltársasággal vettek részt A Művelődés Háza által szervezett egyéb borászati rendezvényeken, vagy szerveztek közös tapasztalatszerző látogatásokat pincészetekbe, turisztikai rendezvényekre.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A program klasszikus formális tanulási esemény volt, amely A Művelődés Háza és Könyvtára TÁMOP 3.2.3-08/1-2009-0035 „+1 esély Zemplénben” projekt keretében valósult meg. A 220 órás képzés a FAT akkreditációs száma: PL-5383.

A képzési program az elméleti tanórákon kívül nagy hangsúlyt fektetett a gyakorlati képzésre, amely a program egyik erősségét jelentette. A formális képzésen túl számos informális képzési mozzanata volt a programnak, hiszen a Tokaj-Hegyalja különböző településeiről érkező résztvevők egyedi sajátosságokkal egészítették ki az általános ismereteket. A képzés sokban hozzájárult ahhoz, hogy a Világörökségi tájegységben rejlő további fejlesztések megfogalmazódjanak, azok egyénre gyakorolt hatása fókuszba kerüljön.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A téma sajátos jellege lehetővé tette, hogy Tokaj-Hegyalja több településéről is részesei legyenek a programnak. Így Herceghútról, Tolcsváról, Sátoraljaújhelyből, Bodrogolasziból, és Sárospatakról. A gyakorlati órákon látogatott hegyaljai tevékenységek még tágabb kört céloztak meg, így Tolcsva, Erdőbénye, Sárospatak és Bodrogolaszi határa egyaránt bekerült a programba, valamint a résztvevők látogatást tettek Komlóskán, a ruszin hagyományőrző kistelepülésen is.

A Grand Tokaj, az Oremus Szőlőbirtok, az Evinor Pincészet, a Pajzos Megyer Rt. a sárospataki közművelődési intézménnyel való együttműködését erősítette a projekt.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A megvalósítás pénzügyi feltételeit a fent jelzett pályázati konstrukcióból finanszírozta a tanfolyamot szervező intézet. A támogatás lehetővé tette, hogy az oktatói óradíjak mellett a gyakorlati programokhoz szükséges eszközbeszerzés és anyagigény is a leoptimálisabb feltételekkel teljesüljön. Ez különösen az étkezési alapanyagok és borkülönlegességek esetében jelentett magasabb kiadási tételt.

A tanfolyami program adminisztrációját, és lebonyolítással kapcsolatos dokumentálását az intézmény munkatársa végezte. A projektről szerzett képzési tapasztalatok értékelésére a résztvevők által tett visszajelzések feldolgozására az intézmény nagy hangsúlyt fektetett, hiszen ez a további képzési programok sikerét is befolyásolta.

8. A jó gyakorlat eredményei

A jó gyakorlat eredményeképpen több mint tíz résztvevő tett sikeres vizsgát, akik közül többen a gyakorlatban is hasznosítják az itt szerzett ismereteket. A képző intézmény információi szerint a végzett résztvevők közül négyen már indítottak olyan vállalkozást, illetve végeznek olyan tevékenységet, ahol az itt megszerzett tudást kamatoztatják. A tanfolyamon résztvevő településvezetők közül többen saját környezetük fejlesztési programjaiba építették be – és esetenként valósították meg – az itt hallottakat és látottakat.

A résztvevők a képzés után is egy közösséget alkotnak, a Falusi és borturizmus képzés egy állandó kovász lett közöttük. Rendszeresen látogatják egymás rendezvényeit, megosztják a tevékenységgel kapcsolatos működési tapasztalataikat.

A képzés, illetve a teljes projekt A Művelődés Háza és Könyvtára térségi beágyazottságát tovább növelte, képzési piacon való jelenlétét erősítette.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A képzési programot azóta kisebb létszámmal megvalósította az intézmény, de a pályázati támogatás hiánya miatt szerényebb költségvetési keretek között. Az intézmény együttműködése a projektben résztvevő cégekkel továbbra is megmaradt, más területen ezeket napi szinten kamatoztatja.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az adaptálhatóság más borvidékekre, vagy egyéb turisztikai szempontból fontos termékre vonatkozóan megvalósítható. Ebben az esetben a tájegységre jellemző elméleti ismeretek, valamint a borászattal kapcsolatos órák tananyagának átalakítása szükséges. Természetesen az adaptáció nem nélkülözheti más tájegység borászataival és egyéb illetékes szerveivel való szoros együttműködést.

Gabóda Béla – Gabóda Éva

Civil és állami felnőttképzési szervezetek együttműködése a pedagógus-továbbképzésben Kárpátalján

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja- szempontjai

Korunk tanárainak tevékenységi köre nem korlátozik csupán a követelményekben előírt szaktudás átadására. Egy mai pedagógusnak feladat-, kompetencia- és attitűd listájának igen széleskörű skálán szükséges mozognia ahhoz, hogy oktató-nevelő munkáját sikeresen, illetve hatékonyan tudja végezni. Motiválttá kell válnia arra, hogy szakmai pályája során folyamatosan fejlessze önmagát, továbbá megvizsgálja saját munkáját, mellyel szintén szakmai színvonalát, ezzel végeredményben tanulóit erősíti. A pedagógus-továbbképző intézetek által szervezett háromhetes tanfolyamok a szakmai minősítés részét képezik.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A program két fő szervezője a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, mely a kárpátaljai magyar pedagógusok érdekvédelmi szervezete, 1991-ben alakult meg. Vállalt feladatai közé tartozik a vidék magyar tannyelvű iskoláinak minőségi fejlesztése, pedagógusainak széles körű, igényes és magas szintű képzése, illetve a magyar nyelvű pedagógusok és az oktatás érdekeinek képviselése. A KMPSZ már évek óta szervezi a diákok tantárgyi vetélkedőit, magyarországi és szülőföldi nyári táboroztatását. A Pedagógusszövetség keretein belül önálló egységként működik a Tankönyv- és Taneszköztanács, illetve az Óvodaszekció (75 óvodával tart kapcsolatot, ami azt jelenti, hogy közel 300 óvodapedagógus és 2250 óvodás számára próbál segítséget nyújtani). A KMPSZ megalakulása óta foglalkozik a szórványban élő, magyar gyökerekkel rendelkező gyerekek anyanyelvi oktatásának szervezésével, a nyelvéllesztéssel. A Pedagógusszövetségnek minden kárpátaljai magyar iskolában van képvisellete, amellyel rendszeres

kapcsolatot tart fenn. Ez a rendszeres kapcsolat lehetővé teszi az információ szabad áramlását és a gyakorlati programok lebonyolítását. Jelenleg 2840 fő tagságot számlál. A megvalósításba szakmai szinten bekapcsolódott a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozata. A felnőttoktatás egyik nagy területének tekinthető a szakmai képzés és továbbképzés. Az oktatási intézményekben dolgozók számára ötévente kötelező szakmai továbbképzésen részt venni, melyet a területi, illetve a nagyobb városokban létrehozott pedagógus-továbbképző intézetek szerveznek. A pedagógus-továbbképző intézetek III. fokozatú (főiskolai) akkreditációs szinttel rendelkeznek. Az akkreditáció feltételeit minisztériumi szinten, államilag határozzák meg. Minden ukrain megyében működik egy pedagógus-továbbképző intézet. Ezek munkáját a *Nemzeti Pedagógiai Tudományos Akadémián* belül működő Pedagógiai és Felnőttképzési Intézet (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих) hangolja össze.

A Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozata felel a kárpátaljai nemzetiségi oktatási intézetek (magyar, román, szlovák tannyelvű iskolák és óvodák, szakiskolák) pedagógusainak szakmai továbbképzéséért, illetve az intézetek módszertani munkájáért. A Beregszászi Tagozat szakmai munkájához a pedagógus-továbbképzések mellett hozzátartozik módszertani szemináriumok szervezése és megtartása a magyar tannyelvű oktatási intézmények pedagógusai számára, illetve szakmai konferenciák szervezése.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program anyagi támogatását a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága, és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. biztosítja. A képzési programot a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség szakemberei dolgozzák ki, figyelembe véve a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozata ajánlásait, illetve a pedagógus-továbbképzések állami standardjait. A képzés és munkaszervezési gyakorlat hatóköre megyei szintű.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógus Akadémia 2002 nyarán kezdte a magyar nyelven tanító tanárok intenzív posztgraduális képzését a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség szervezésében. Az akadémia célja a magyar közoktatás erősítésével az egyetemes emberi értékekhez igazodó magyar kultúra szolgálata, a kárpátaljai magyar értelmiség szakmai ismereteinek megújítása.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség 2002 nyarától nagyon sok továbbképzést hirdet, például: Ének-, zene-, néptánc és kézműves továbbképzés; Osztályfőnökök továbbképzése, Tanítói továbbképzés; Óvodapedagógusok továbbképzése; XXI. század és a nevelés; Honismereti továbbképzés; Iskolai könyvtárosok továbbképzése; Szórványvidéken oktató tanárok továbbképzése; Magyar iskolákban tanító Ukrán szakos tanárok továbbképzése,; Drámapedagógia; Magyar, mint idegen nyelv továbbképzés; Magyarságismeret, Zenepedagógusok, és óvodai zenenevelők továbbképzése, Magyar iskolákban dolgozó szervező pedagógusok továbbképzése, Hátrányos helyzetű roma gyerekeket oktató pedagógusok képzése. A Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógus Akadémia képzésein – létrejötté óta – mintegy 4400 pedagógus vett részt. Kárpátalján szinte nincsen olyan gyakorló pedagógus, aki legalább egyszer ne vett volna részt az Akadémia képzésein. A Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozata által szervezett továbbképzéseken az előadások és gyakorlati foglalkozások jelentős része magyar nyelven folyik, illetve a 2016-es évtől van lehetőség a kötelezően leadandó dolgozatok, prezentációk magyar nyelven történő megírására és megvédésére is.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A szervezés sajátos körülményei folytán a program földrajzi hatóköre egyszerre a Kárpát-medencei (Határon-túli magyar területek: Vajdaság, Felvidék, Erdély), illetve a bevont szervezetek szűkebb települési környezete (Kárpátalja).

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

A képzés nem részesül semmilyen ukrainai állami támogatásban, ezért önfenntartó. Ez azt jelenti, hogy pályázatokból működünk, melyek közül napjainkban legjelentősebbek a Bethlen Gábor Alap forrásai, illetve 2019-től a résztvevő pedagógusok 100 hriveny (ezer forint) költség-hozzájárulást fizetnek. Infrastrukturális háttérét a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola biztosítja.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

„A résztvevő hallgatók/pedagógusok véleménye, visszajelzései alapján elmondható, hogy a továbbképzések segítik a pedagógusokat a gyakorlatban is hasznosítható tudás megszerzésében. Az tervezett programok hozzájárulnak pedagógustársaink időnkénti helyzetelfogadó alkalmazkodásához, a konformizmus megváltoztatásához, és bátorítják a kreativitást, a kritikát és innovációt segítő magatartás kialakulását. Segítik az oktatási rendszerben, az iskola működésében, az alkalmazott tanítási módszerekben szükséges változtatások előkészítését és kivitelezését. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozata közötti együttműködés, a helyi igényeihez igazodva lehetőséget biztosít a kötelező továbbképzések magyar nyelven történő elvégzéséhez.” (Palkó Tatyjana, a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet igazgatója)

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A tényleges képzési gyakorlat, mint jó gyakorlat alapvetően csak a feladatellátók és a képzési forrásokkal rendelkező szervezetek együttműködésén múlik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Természetesen hatalmas lépés és jelentős előny lenne a magyar nyelven oktató pedagógus-társadalom számára, ha ez a kárpátaljai gyakorlat adaptálható lenne a Kárpát-medence több határon-túli régiójában, kiemelten a Vajdaságban és Bácskában, ha az ottani civil kezdeményezések (pl. Apáczai Nyári Akadémia - Vajdaság) be tudnának kapcsolódni az állami pedagógus-továbbképzések gyakorlatába.

Cikkek a témában

- Kölcsey Pedagógusakadémia (2002-2018) (elérhető: <http://kmpsz.uz.ua/kolcsey-pedagogusakademia.html>)
- Badó Zsolt (2016): Magyar nyelvű továbbképzések a pedagógusoknak. Karpatalja.ma/2016.06.04. (elérhető: <http://www.karpatalja.ma/karpatalja/oktatas/magyar-nyelvu-tovabbkepzesek-a-pedagogusoknak/>)
- XVII. Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia a Rákóczi Főiskolán (elérhető: <https://www.karpatinfo.net/cikk/belfold/200005810-xvii-karpataljai-nyari-kolcsey-pedagogusakademia-rakoczi-foiskolan>) – 2018.07.03.
- Kiss Julianna (2018): „Felelős vagy azért, akit megszelídítesz” – Kölcsey pedagógusakadémia Beregszászban. Karpatalja.ma/2018.07.08. (elérhető: <http://kmf.uz.ua/hu/felelos-vagy-azert-akit-megszeliditesz-kolcsey-pedagogusakademia-beregszaszban/> <http://kmf.uz.ua/hu/felelos-vagy-azert-akit-megszeliditesz-kolcsey-pedagogusakademia-beregszaszban/>)

Gabóda Béla – Gabóda Éva

Magyar nyelvtanfolyamok a többségi nemzet (ukrán) tagjai számára Kárpátalján

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja- szempontjai

A jó gyakorlat hozzájárul az anyanyelven tanuló kárpátaljai fiatalok tanulási és továbbképzési esélyeinek megteremtéséhez. Felkészíti őket a dinamikus változásokra, közösségi szerepvállalásra, javítva ezzel a gazdasági, munkavállalási esélyüket.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A program fő szervezője a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felnőttképzési Központja, mely a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola által hozott rendelet értelmében 2004-ben alakult meg, mint a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola egyik alegysége. Kezdetben nyelvi képzéseket (angol nyelv, ukrán nyelv, francia nyelv, német nyelv, magyar nyelv nem magyar anyanyelvűeknek; magyar mint idegen nyelv 60 órában, a többi nyelvtanfolyam 120 órában), valamint ECDL (számítógépkezelői) jogosítvány megszerzésére irányuló tanfolyamokat hirdettek meg, de mára már számos különböző képzést valósítanak meg: Titkár-ügyintéző, Európai ismeretek tanfolyamok (2006-2007); Egészségügyi és szociális segítő, Turisztikai szolgáltató, valamint Projektmenedzsment és pályázatkészítés tanfolyamok; Pincér képzés (amely az első OKJ-s képzés volt Kárpátalján) (2010); Rádióműsor-vezető, konferanszié képzés (OKJ-s képzés) (2011); Megújuló energetikai szaktanácsadó képzés (2011); Méhészet képzés (2012); Turisztikai-szolgáltató képzés (2013); Rongyszövő tanfolyam (ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program keretén belül. A 180 órás tanfolyam vizsgával zárult); Falusi vendéglátó tanfolyam (2014-2015: A Türr István Képző és Kutató Központtal közös szervezésben és egy Európai Unió támogatással megvalósuló - HUSKROUA 1101/041 - projekt

OKJ-s tanfolyamnak minősült Magyarországon); Idegenvezetői tanfolyam (2017: 360 órás tanfolyam. A tanfolyam vizsgával zárult és hivatalos idegenvezetői engedélyt adott); Növényvédelmi tanfolyam (2017: Az oktatás 40 órában folyt a Szent István Egyetemmel közös szervezésben). A tanfolyam-kínálat bővítésének a legfőbb célja, hogy széleskörű lehetőséget biztosítson azok számára, akik felnőtt korban szeretnék fejleszteni ismereteiket, továbbképzésük által szakmát szerezni, esetleg változtatni. A tanfolyamok résztvevői egyben részesei is egy Kárpát-medencei együttműködés által létrejött tananyag és programrendszernek.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program anyagi támogatását a Magyar Kormány, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért és a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program irányításáért felelős miniszteri biztos valamint a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. biztosítja. A képzési programot a II.RFKMF Felnőttképzési Intézete dolgozta ki. A képzés és munkaszervezési gyakorlat hatóköre megyei szintű.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Kezdetben nyelvi képzéseket (angol nyelv, ukrán nyelv, francia nyelv, német nyelv, magyar nyelv), valamint ECDL (számítógép-kezelői) jogosítvány megszerzésére irányuló tanfolyamokat hirdettek meg, de mára már számos különböző képzést valósítottak meg. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felnőttképzési Központja 2002/2003-as tanévtől kezdődően minden szeptemberben meghirdeti nyelvtanfolyamait angol, német, francia, ukrán, orosz, magyar nyelvből alap, közép és haladó szinten. A nyelvtanfolyamokon minden évben több száz jelentkező vesz részt, többségük az utóbbi években a *magyar, mint idegen nyelvet* választja. A magyar, mint idegen-nyelvtanfolyamok iránti magas számú érdeklődés bizonyítja, hogy a nyelvtanfolyamok hasznosak és sikeresek.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A projekt elsősorban a nem formális tanulási színtereken, a kulturális tanulás és a közösségi tanulás színterein nyilvánul. A képzés és munkaszervezési gyakorlat hatóköre megyei szintű. A tanfolyam tananyagában jelentős szerepet kap a kommunikáció, a beszédértés, a szövegértés és a szövegalkotás. A tananyag a tanulók életkori sajátosságaihoz igazodva kerül feldolgozásra.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

2016. május 7-én Kárpátalja 13 járásában 45 településén indult magyar nyelvtanfolyam először a többségi nemzet tagjai számára, 2064 fővel, 140 csoportban, csoportonként 120 órában, 71 oktató bevonásával. Azok a hallgatók, 1136 fő, akik legalább 60 százalékban teljesítették a 3 írásbeli dolgozat követelményeit, valamint sikeres írásbeli és szóbeli vizsgát tettek, a főiskola által kiadott kétnyelvű (ukrán-magyar) tanúsítványt kaptak. A magyar nyelvtanfolyamok második felhívására 2016. október 17. és november 17. között lehetett jelentkezni, mely időpontig Kárpátaljáról a lehetőséggel 3549-en éltek, valamint 56-an a Kárpátokon túlról. A legfiatalabb jelentkező 6, a legidősebb 81 éves volt. A képzés 78 órában, 226 csoportban valósult meg 117 tanár bevonásával. A 3605 főből 3197 fő döntött úgy, hogy folytatni kívánja a képzést, így számukra lehetőség nyílt a magyar nyelvtanfolyamok A2-es szint teljesítéséhez szükséges plusz 42 óra megtartására. 2017 júniusa folyamán 2287 fő tett sikeres záróvizsgát és kapott tanúsítványt ünnepélyes keretek között. 2017 áprilisában ismételten, harmadik alkalommal, került meghirdetésre, a magyar tanfolyamokra való jelentkezés lehetősége Kárpátalja-szerte. 2017. július 1. – december 16. között 4169 fő sajtóíthatta el a magyar nyelvet, összesen 239 csoportban, 156 csoportban A1-es szinten (2656 fő), 83 csoportban A2-es szinten (1449 fő). 2017 decemberében negyedik alkalommal került meghirdetésre a magyar nyelvtanfolyam. Ez idő alatt 3997 fő nyújtotta be kérelmét, 11 járásból 41 településről, akik 2018. február 3-án 209 csoportban 87 oktatóval kezdték meg a foglalkozásokat. Közülük 2611 fő kezdő, 1386 fő haladó csoportban kezdte meg a 120 órás képzést. A legtöbben az ungvári (1308 fő), nagyszőlősi (911 fő), munkácsi (699 fő) járásokban kezdték el a foglalkozásokat. 116 csoportban A1-es szinten, 74 csoportban A2-es szinten

tanultak, valamint 19 gyerek csoport lett kialakítva. 2018. június 1-től indult egy úgynevezett intenzív 100 órás, B1 nyelvtudási szintre való felkészítő tanfolyam is, amelyen azok a diákok vettek részt, akik februártól elkezdtek a foglalkozásokat, azonban magasabb nyelvismereti szintre szerettek volna szert tenni. Összesen 1305 fő élt ezzel a lehetőséggel. A sikeres záró szóbeli és írásbeli vizsgákat követően összesen 2344 fő vehetett át kétnyelvű (ukrán-magyar) tanúsítványt.

2018 novemberében ötödik alkalommal is meghirdetésre kerültek a magyar nyelvtanfolyamok. Ez idő alatt 2978 fő nyújtotta be jelentkezését. Közülük 1538 fő először jelentkezett a tanfolyamra, 1440 fő pedig már korábban is részt vett az előző évek tanfolyamain. 2018 decemberében első alkalommal nyílt lehetőség ukrán, mint idegen nyelvtanfolyamra való jelentkezésre Kárpátalja-szerte, 461 fő nyújtotta be jelentkezését. 17 szakképzett tanár bevonásával, 9 településen kezdődtek meg a foglalkozások 2019. Foglalkozásukra való tekintettel a jelentkezők között vannak: tanulók, könyvelők, tanárok, egyetemi hallgatók, óvónők.

A fentieknek megfelelően, 2019. január-október között az ukrán és magyar tanfolyamokon összesen 3466 fő, 227 csoportban, 92 tanár bevonásával sajtóíthatja el a választott nyelvet.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

A képzés nem részesül semmilyen ukrainai állami támogatásban, ezért önfenntartó. Ez azt jelenti, hogy pályázatokból működünk, melyek közül napjainkban legjelentősebbek a Bethlen Gábor Alap forrásai, de törekszik a transznacionális pályázati programok nyújtotta lehetőség megragadására is. Infrastrukturális háttérét a II. RF KMF biztosítja.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

A Felnőttképzési Központ más magyarság szervezetekkel karöltve erejéhez mérten képzéseivel a többségi nemzet (ukrán) tagjainak a boldogulását is szeretné elősegíteni. Egyre többen ismerik fel – akárcsak a külhoni munkavállalás kapcsán –, hogy a magyar nyelv ismerete ma már számos előnnyel jár.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A tényleges képzési gyakorlat, mint jó gyakorlat alapvetően csak a feladatellátók és a képzési forrásokkal rendelkező szervezetek együttműködésén múlik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A Kárpát-medencében élő valamennyi nép és nemzetiség alapvető érdeke, hogy egyre alaposabban megismerje a másik nyelvét, kultúráját, hogy ne egymástól elkülönülten, párhuzamos társadalmakban éljenek, ezért teljes mértékben javasoljuk és alkalmazhatónak tartjuk a magyar, mint idegen nyelv felnőttképzési tanfolyamokat a határon-túli magyar régiók többségi nemzeteinek körében.

Cikkek a témában

- Magyar, mint idegen nyelvtanfolyamok indultak Kárpátalja szerte harmadik alkalommal (elérhető:<http://kmf.uz.ua/hu/magyar-mint-idegen-nyelvtanfolyamok-indultak-karpatalja-szerte-harmadik-alkalommal/>) – 2017.07.04.
- Kárpátaljai sikertörténet a magyar, mint idegen nyelvtanfolyam harmadik alkalommal is (elérhető:<http://kmf.uz.ua/hu/karpataljai-sikertortenet-magyar-mint-idegen-nyelv-tanfolyam-harmadik-alkalommal/>) – 2017.06.27.
- Negyedik magyar, mint idegen nyelvtanfolyam zárult a Rákóczi Főiskola szervezésében (elérhető:<http://kmf.uz.ua/hu/negyedik-magyar-mint-idegen-nyelv-tanfolyam-zarult-rakoczi-foiskola-szervezeseben/>) – 2017.12.21.
- Ötödik alkalommal valósultak meg magyar, mint idegen nyelvtanfolyamok Kárpátalja szerte (elérhető:<http://genius-ja.uz.ua/otodik-alkalommal-valosultak-meg-magyar-mint-idegen-nyelv-tanfolyamok-karpatalja-szerte.html>) – 2018.10.29.

- Badó Zsolt (2018): „Igyekszem a magyar nyelv mellett a magyarságot is megszerettetni az ukránokkal” Egyre több ukrán felnőtt tanul magyarul (elérhető:<http://kmf.uz.ua/hu/igyekszem-magyar-nyelv-mellett-magyarsagot-megszerettetni-az-ukranokkal/>) – 2018.03.05.
- Dunda György (2017): Kárpátalján divatba jött a magyarévek óta túljelentkezéssel tartják a Budapest által támogatott nyelvtanfolyamokat (elérhető:<https://magyaridok.hu/kulfold/karpataljan-divatba-jott-magyar-2440348/>) – 2017.11.21.
- Továbbra is népszerű a magyar, mint idegen nyelv (elérhető:<https://www.karpatinfo.net/hetilap/belfold/200013421-tovabbra-nepszeru-magyar-mint-idegen-nyelv/>) – 2018.11.03.
- Palkó István (2018): Ukránok tanulnak magyarul Kárpátalján (elérhető: <http://www.szon.hu/ukranok-tanulnak-magyarul-karpataljan/3759131>) – 2018.02.07.)

Gabóda Béla – Gabóda Éva

Mezőgazdaság és felnőttképzés Kárpátalján: „Szakismeret mindenkinek” és „Élő innováció” programok

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja- szempontjai

Ukrajnában a mezőgazdaság fejlesztése kulcsfontosságú kérdés, mert a Kárpátaljai magyarság háromnegyed része falun él és részben vagy egészében mezőgazdasági termelésből próbál megélni. Mivel faluhelyen rendkívül alacsony a munkahelyek száma, a vidéki lakosság tömegei kényszerülnek rá, hogy külföldön dolgozva keressék meg a család fenntartására szükséges összeget. Ez sok esetben a végleges kivándorláshoz vezet. A tapasztalat azt mutatja, hogy azokban a magyar falvakban, ahol sikerült kialakítani életképes családi gazdaságokat ez a folyamat leállt: vagyis a kárpátaljai magyarság megmaradásának egyik záloga az életképes, magas színvonalú családi gazdaságok létrejötte és fejlődése.

A családi gazdaságok gyorsabb térnyerését azonban akadályozza a szakismeretek, termelési tapasztalatok, piaci ismeretek, valamint a családi gazdaság beindításához, fejlesztéséhez szükséges tőke hiánya. A *Pro Agricultura Carpatika* alapítvány által kidolgozott programok ezeknek a problémáknak az orvoslására lettek kidolgozva.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A program fő szervezője a Pro Agricultura Carpatika Alapítvány, amely 2012-ben jött létre azzal a céllal, hogy az alapítvány munkatársai (szakemberei) mezőgazdasági szaktanáccsal lássák el az azt igénylő magyar gazdátársadalmat. Ilyen igény leginkább a zöldség-, gyümölcs ágazatban lépett fel.

„A szervezet célja, hogy korszerű mezőgazdasági ismeretekkel tudja ellátni a kárpátaljai magyar gazdátársadalmat, ezen belül is a leginkább prosperáló intenzív zöldség- és gyümölcsstermesztéssel foglalkozó családi gazdaságokat, oly módon, hogy télidőben gazdaképzéseket tartanak; termesztési időszakban helyszíni és telefonos szaktanácsadással segítik munkájukat; a médiumokban megjelenő szakirányú újságcikkekkel bővítik ismereteiket, továbbá a ProAgri Napokon, a ProAgri füzetek terjesztésével, a közösségi hálón keresztül kapcsolatot tartanak velük.” (Hidi László)

A zömében magyarul lakta településeken, ritkábban a szórványban is gazdaesteket szerveztek, ahol a gazdákat leginkább érintő témaköröket tárgyalták ki részletesen. Az érdeklődők megismerkedtek a korszerű zöldségfajtatás, gyümölcsstermesztés módszereivel, az okszerű növényvédelemmel, valamint a termékek marketingjével. Folyamatosan nyomon követik a piac, a technológia, a fajtahasználat változásait. Ennek köszönhetően teljesen átalakult a zöldségfajtatási ágazat Kárpátalja magyarul lakta részén. *„Tapasztalataink és a magyarság szervezetek felmérései alapján azokban a kistérségekben, ahol elsajátították az intenzív zöldség-, gyümölcsstermesztést, ott prosperitás van és jelentősen csekélyebb az elvándorlási kényszer. A szülőföldön való maradás pedig elősegíti a családok együtt tartását, az otthonukban való boldogulását.”* (Hidi László)

A Pro Agricultura Carpatika Alapítvány kiemelt programjai:

1. Első lépés szociális program;
2. Falugazdász hálózat;
3. Szakismeret mindenkinek;
4. Élő példa innovációs program.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

„A „Szakismeret mindenkinek” program célközönsége a kárpátaljai magyar családi gazdaságok, amelyek hosszabb távú megélhetési mezőgazdasági termesztésre rendezkedtek be. Az évek során úgy alakult, hogy azok a gazdaságok, amelyek folyamatosan érdeklődnek az új ismeretek iránt leginkább intenzív zöldség-, gyümölcsstermesztéssel foglalkoznak.

Jó kapcsolatokat sikerült kiépíteni a magyarság szervezetekkel, valamint a polgármesteri hivatalokkal, azokban a régiókban, ahol a gazdaképzéseinket lebonyolítjuk. Ezek helyszíne lehet akár a helyi kultúrház (mint Dercenben), a parókia (mint Péterfalván) vagy a Nagydobronyi Magyar Ház. Az anyagi forrásokat pályázatokból és adományokból fedezik. Jó együttműködést alakítottak ki más civil, társadalmi és egyházi szervezetekkel.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A „Szakismeret mindenkinek” program keretén belül:

- A téli időszakban előadásokat, tanfolyamokat tartanak a falvakban, így biztosítva a gazdálkodók számára az elméleti alapismereteket.
- A termesztési időszakban helyszíni szaktanácsadás formájában segítenek a szaktanácsadók a gazdáknak az aktuális problémák megoldásában.
- Heti rendszerességgel közölnek cikkeket a legnagyobb példányszámú magyar nyelvű megyei lapokban.
- A szakmai tanulmányutakon lehetőséget kapnak a gazdák, hogy megismerkedjenek a legkorszerűbb termesztési technológiákkal, új fajtákkal, növényvédelmi eljárásokkal, állattenyésztési ismeretekkel, stb.
- Egy weboldal létrehozása és fenntartása által folyamatosan elérhetővé tudják tenni a legfontosabb információkat, gyors és szakszerű tanácsokkal tudjuk ellátni a gazdálkodókat. A közösségi oldalak segítségével elő tudják segíteni a gazdák összefogását.
- Megyei szintű konferenciák keretében lehetőség van nagy szakmai tekintélyű előadók meghívására, miközben alkalom nyílik a megye különböző régióiból érkező gazdák számára, hogy megosszák egymással tapasztalataikat.

Az „Élő példa” innovációs program a "Szakismeret mindenkinek" program logikus folytatása. Igazán versenyképesek csak úgy tudnak maradni a kárpátaljai magyar családi gazdaságok, ha ukrainai viszonylatban továbbra is élen járnak a modern termesztési technológiák bevezetése terén. Az innovációs program keretében azok a gazdák kapnának segítséget - kamatmentes hitel formájában - valamilyen újítás, korszerű termesztési technológia, stb. megvalósításához, akik már bizonyították szakértelmüket és rátermettségüket.

A program beindítása óta 194 nyertes pályázatot regisztráltak. A visszafizetési arány 99,6%-os. A pályázat futamideje alatt a kedvezményezetteket a munkatársak felkészítik az önálló gazdálkodásra, a legfontosabb technológiai, növényvédelmi és értékesítési fogások elsajátítására. Nagyon jó alap az Egán Ede Gazdaságfejlesztési pályázatokon való sikeres részvételre, amellyel végeredményben komplett családi vállalkozás, gazdaság építhető ki. Ezzel elérhetők a legfontosabb célkitűzések: a kárpátaljai magyar családok együtt maradását és a szülőföldön való boldogulását.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A szervezet céljait nem formális tanulási színtereken, hanem felnőttképzés formájában valósítja meg.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A szervezet kuratóriumi tevékenysége lefedi Kárpátalja magyar lakta részét. Legaktívabb tevékenységünket a következő kistérségekben fejtenek ki:

- az ungvári járásban: Nagydobrony és a környező települések
- a munkácsi járásban: Dercen és a környező magyar települések
- Ugocsában: Verbőc, Feketepatak és környéke, valamint Péterfalva és környéke
- Felső-Tisza vidéken: Visken.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

Az Alapítvány munkatársai szakmailag magasan kvalifikált, kellően mobil személyek. A munkájuk elvégzéséhez a szükséges technikai feltételekkel (mérőműszerek, híradás és irodatechnikai eszközök, gépkocsi stb.) rendelkeznek, ám ezen eszközök folyamatos fejlesztést igényelnek, amire nincs mindig lehetőség.

Pénzügyi hátterüket pályázatokból biztosítják, ami nem teljesen kiszámítható és előre tervezhető. Terveik között szerepel a normatív támogatás megszerzése.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

„Működésünk során, az elmúlt hét év alatt 62 településen tartottunk gazdaképzést 11 270 számú érdeklődő részvételével. Belső statisztikánk alapján 15 500 alkalommal nyújtottunk helyszíni szaktanácsadást, 680 cikk jelent meg, 7 alkalommal vittünk gazdákat szakmai tanulmányútra. Egy szubjektív megjegyzés a kárpátaljai magyar gazdák intenzív zöldség-gyümölcsstermesztéssel foglalkozó része felkészültségben, eredményességben, igen csak versenyképes Ukrajna többi termesztő régiójával szemben.” (Hidi László)

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A múlt évben anyaországi támogatással felállt a Kárpát-medencei falugazdász hálózat, ami nagyban hozzájárul a jó gyakorlat fenntartásához. Ennek keretében 3 munkatárs megbízható technikai és pénzügyi feltételekkel dolgozhat.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A szervezet gyakorlata természetesen adaptálható a Kárpát-medence más térségeibe is. Ennek a jó gyakorlatnak elterjesztéséről maga a szervezet is tesz, hisz alapító tagjai a Kárpát-medencei Magyar Gazdák Egyeztető Fórumának. A fórum rendezvényein rendszeresen beszámolnak az általuk végzett munkáról, tevékenységekről, sikerekről. Közben a szervezet tagjai is tanulnak: helyszínen Farkaslakán tanulmányozták a nagyon inspiráló Székelygyümölcs programot.

Cikkek a témában

- Espán Margaréta (2018): Naprakész szaktudással a kárpátaljai gazdaságokért. Tájgazda / 2018.02.20.
(elérhető: <https://www.tajgazda.hu/index.php/hu/tajerinto/922-naprakesz-szaktudással-a-karpataljai-gazdasagokert>)
- Gál Adél (2013): Civil szervezetek Kárpátalján: Pro Agricultura Carpatika Megyei Jótékonyági Alapítvány. Karpatalja.ma / 2013.06.15. (elérhető: <http://www.karpatalja.ma/sorozatok/civil-szervezetek-karpataljan/civil-szervezetek-karpataljan-pro-agricultura-carpatika-megyei-jotekonysagi-alapitvany/>)
- Gál István (2016): Egy Alapítvány a családi gazdaságok szolgálatában – Élő példa program. Kárpátinfo hetilap 17. évf. 15. szám. (elérhető: <https://www.karpatinfo.net/hetilap/gazdasag/egy-alapitvany-csaladi-gazdasagok-szolgalataban>) – 2013.04.14.
- Hidi László (2014): Pro Agricultura Carpatika” alapítvány a kárpátaljai magyar vidékért
http://www.hermanottointezet.hu/sites/default/files/hidi_laszlo_-_elso_lepes_szocialis_program.pdf

Márkus Edina PhD

Népfőiskolák együttműködése Európában

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlat a nem formális tanulás támogatását szolgálja, jól példázza a szervezetek közötti tanulás, a hálózatépítés hasznosságát.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, tágabb környezet, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Bihari Szabadművelődési és Népfőiskola Egyesület, KultúrÁsz Közhasznú Egyesület, A Művelődés Háza és Könyvtára – Sárospatak, Bihar Megyei és Nagyvárad Civil Szervezetek Szövetsége, Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE), Kallós Zoltán Alapítvány, Téka Alapítvány, Teleki Magyar Ház, Mihai Viteazul Colegiul Technic

3. A jó gyakorlat érintettjei

A projektben közvetlenül közreműködő szervezetek szakemberei, valamint a felnőttképzés, közművelődés terén dolgozó szakemberek, a felnőttképzés és művelődés oktatásával foglalkozó szakemberek, ezeken a területeken tanuló diákok.

A szervezetek szakemberei a tananyagok, gyakorlatok, képzési programok elkészítésén túl a további használatukban is részt vállaltak.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A program felnőttképzési és közművelődési intézmények határon átnyúló együttműködésének fejlesztését tűzte ki célul: a magyarországi ismeretek, tapasztalatok, eljárások átadását; korszerű módszerek elterjesztését a szak- és felnőttképzés területén. További célok voltak még: változatos tartalmú, szakmai alapú, intézmények közötti együttműködés; a tapasztalatok átadásának minél változatosabb formáinak kialakítása.

Megvalósult az együttműködő szervezetek munkatársainak módszertani felkészítése. „A felnőttképzés módszertana”, valamint a „Képzők képzése – Kulcskompetenciák fejlesztése” képzési programokban. 9 kompetenciaterület (önmenedzsmenst, pályaorientáció, karriermenedzsmenst, kommunikáció, konfliktuskezelés, tanulástechnika, aktív állampolgárság, társadalom- és közösségfejlesztés, kulturális tudatosság) képzési programjának és tananyagának, valamint gyakorlati feladatainak kidolgozása erre építve valósult meg. Mindehhez e-tananyag fejlesztés, honlapon elérhetővé tétel kapcsolódott. A 9 kompetencia fejlesztésére irányuló képzési programot engedélyeztette is a konzorciumvezető a felnőttképzési engedélyeztetés szabályai alapján a hosszútávú hasznosíthatóság reményében.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A nem formális tanulási színterek: különböző jellegű felnőttképzési tevékenységek.

A közösségi tanulás: a civil szervezetek és hálózataik, partnerségek, intézményi-civil együttműködések.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban a szervezetek térségében, de a honlap révén nemzetközileg is hozzáférhetővé váltak a tananyagok, a gyakorlatok. Ennek a korlátja egyedül a magyar nyelvű anyagok használata, mivel minden anyag magyar nyelven készült el.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán feltételek: Az adott szakterületen tudással, tapasztalattal, gyakorlattal rendelkező szakemberek. Egyeztetési lehetőségek, alkalmak és jó együttműködés közöttük.

Pénzügyi feltételek: A tananyagok, gyakorlatok készítésére forrás. A honlap elkészítésére és üzemeltetésére forrás.

Technikai feltételek: Online tananyag közzétételére alkalmas felület és technikai megvalósítás.

Elérhető: http://www.biharinepfoiskola.hu/kompetencia_eu/

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A 9 kompetenciaterületen korszerű tananyag és a gyakorlatban jól használható feladatok készültek, valamint 9 képzési program került kidolgozásra, engedélyeztetésre. A projekt során kapcsolatba kerülő szakemberek hálózatot alkotva tudják segíteni egymás munkáját. A tananyagokat és gyakorlatokat számos képzésben használhatják az érdeklődő szakemberek, képzésben résztvevők.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A tananyagokat, gyakorlatok használják a szakemberek a tréningjeiken, különböző szintű képzéseiken. A Debreceni Egyetem hallgatóinak oktatásában több tárgy keretében is kiadott irodalom, a hallgatók a tréningjeik tervezése során használják a feladatokat.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A gyakorlat átvehető más témakörök és szervezeti kör által. Hasonló felépítésben létrehozhatóak tananyagok, gyakorlatok, honlapra is kihelyezhetők. Azonban a tananyag készítésére, a készítők egyeztetésére szolgáló források szükségesek.

Viola Tamasova PhD – Silvia Barnova PhD

Kézműves vállalkozás

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja- szempontjai

A kis- és középvállalkozások alkotják a szlovák gazdaság gerincét, és a szlovák jogi személyek 99,9 %-át adják, míg munkaadóként az aktív munkaerő csaknem 75%-át alkalmazzák. Éppen ezért a kis- és középvállalkozások versenyképességének és növekedésének erősítése kulcsfontosságú az egész társadalom szempontjából. A kézműves ipar ideális terület a kisvállalkozások számára.

Sok tehetséges és kreatív fiatal nő készíti saját kézműves termékeit otthoni környezetben. Nagy részük szülési szabadságon lévő anya, akik szeretnének egy kis mellékes keresetre szert tenni és az egyik elérhető opció számukra a termékeik értékesítése, vagy termékeiket az asztalfióknak készítik, és nem tudják, mihez kezdjenek velük. Sokan nincsenek tudatában, miként indíthatnák saját vállalkozást kézműves termékeikkel, vagy nem eléggé motiváltak hozzá, avagy már beindították, de a vállalkozás stagnál. Szükségük van valakire, aki képes iránymutatást nyújtani és segít nem elveszni a „kézműves világban”, azaz, támogatja őket abban, miként alakítsák át a hobbijukat sikeres és jövedelmező vállalkozássá. A Kézműves Vállalkozás a csoportos szakmai tanácsadás egy példája, ahol a résztvevők hasznos információkat kapnak szakmabéliektől a vállalkozásötleteik továbbfejlesztéséhez, és ahol megoszthatják tapasztalataikat és tanulhatnak egymástól.

A projekt innovatívnak minősül, hiszen az ilyen jellegű workshopok általában más résztvevői célközönségnek szólnak, és nem alkalmazkodnak a fiatal nők és anyák igényeihez valamint a „kézműves ipar” több szempontból is különleges feltételeihez. A Kézműves Vállalkozás workshop egy másik fontos aspektusa az, hogy a részvétel ingyenes.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A workshopokat a Trnavai Anya és Gyermekek Központ szervezi a Szlovák Üzleti Ügynökséggel együttműködve.

Az anya és gyermek központokat általában szülési szabadságon lévő anyák alapítják és vezetik. Ezek az intézmények lehetőségeket kínálnak az anyáknak és gyermekeiknek arra, hogy kitörjenek az elszigeteltségből egy olyan helyen, ahol hasonló problémákkal viaskodó anyákkal találkozhatnak, és a gyermekek időt tölthetnek a kortársaikkal. A Trnavai Anya és Gyermekek Központ (Trnavské materské centrum) non-profit szervezet, amely trnavai édesanyákat, kismamákat, édesapákat, a gyermekeiket és családokat fogad. A célja az, hogy a szülőknek és gyermekeknek lehetőséget nyújtson a minőségi időtöltésre és az általuk kínált képzéseken és előadásokon való részvételre, ahol tapasztalatot cserélhetnek és támogatást nyújthatnak egymásnak. Egyéb tevékenységek nyújtása mellett a központ rendszeres és egyszeri eseményeket, workshopokat és képzéseket is szervez az édesanyáknak. A tevékenységek nagy részét a központ vezetői végzik, olyan édesanyák, akik csaknem minden szabadidejüket a központra áldozzák, de a különböző területek szakembereit is szívesen fogadják, akiket általában workshopok és képzések keretében hívnak meg a központba.

A Szlovák Üzleti Ügynökség (2014 február 28-ig a Kis- és Középvállalkozások Fejlesztésének Országos Ügynöksége) kulcsfontosságú szerepet vállal a kis-és középvállalkozások (SME) támogatásában, és a legrégebben létező ilyen tevékenységű non-profit szervezet. Az 1993-ban az EU és a Szlovák Köztársaság közös kezdeményezésére létrejött Ügynökség a köz- és magánszféra olyan egyedülálló platformja, amelynek célja a szlovák üzleti környezet és vállalkozások versenyképességének növelése. A küldetése a következő:

- Támogatni az SME-ket országos, regionális és helyi szinten,
- Komplex támogatásokat nyújtani az SME-knek a Kisvállalkozási Törvény (SBA) alapelveinek értelmében,
- Javítani az SME-k versenyképességét az EU piacain és nem-EU-s piacokon egyaránt.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A workshopok résztvevői olyan nem vállalkozók, azaz olyan (nem csupán) anyák, akik még nem indították be vállalkozásukat, de szeretnék, és akik kézműves termékeket készítenek, de nem biztosak benne, hogy meg kellene-e jelenniük a piacon; vagy olyan vállalkozók/start-upok képviselői, akik három évnél nem régebben vannak jelen a piacon.

A Szlovák Üzleti Ügynökség projektje az NKK Regionális Kutatás-fejlesztés Operatív Program része, támogatója az Európai Regionális Fejlesztési Alap.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A vállalkozók üzleti készségeinek fejlesztése és ismereteik minősége kétségkívül hozzájárul piaci sikereikhez és ahhoz, hogy versenyképes ötleteikkel és termékeikkel megszilárdítsák innovatív és piaci jelenlétüket. A projekt célja olyan megfelelő ismeretekkel szolgálni a fent említett nőknek, amelyekkel valóra válthatják üzleti elképzeléseiket vagy továbbfejleszthetik meglévő vállalkozásukat. A projekt célkitűzései a következők:

- növelni az anyák érdeklődését a vállalkozás indítása iránt a saját vállalkozás beindítására és működtetésére irányuló ösztönzés által,
- fejleszteni az üzleti készségeket,
- bemutatni különféle jó gyakorlatokat, inspiráló, sikeres vállalkozók munkásságát, vállalkozását, termékeit vagy ötleteit, illetve különféle start-upokat támogató kezdeményezéseket.

A workshopok alkalmával az édesanyák megtanulhatják,

- hogyan készítsenek SWOT analízist;
- milyen ingyenes vagy alacsony költségvonzatú marketing stratégiákat érhetnek el;
- hogyan építsék fel kommunikációs stratégiáikat;
- hogyan prezentálják önmagukat és vállalkozásukat.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A Kézműves Vállalkozás workshop a nem formális tanulás példája, mivel egy anyasági központban szerveződik, amely jellemzően nem számít oktatási intézménynek. A résztvevők új ismeretekre tehetnek szert tapasztalt előadóiktól, de a projekt az egymástól való tanulásra is lehetőséget nyújt. Különleges lehetőségük adódik arra, hogy fejlesszék üzleti készségeiket az élethosszig tartó tanulás tevékenységei által.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Ebben a bizonyos esetben a workshopot a trnavai régió anya-gyermekek központja és a térség egyéb vállalkozói és leendő vállalkozói számára szervezik. A Szlovák Üzleti Ügynökség más régiókban is szervez hasonló workshopokat (kivéve Pozsonyt, amely fejlett régiónak számít), de ezek elsősorban nem a kézműves vállalkozókat célozzák meg.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

A projekthez pénzügyi források szükségesek, amelyek fedezik a workshopok megszervezésének költségeit (előadó, tananyag, a workshop helyszíne, etb.), hiszen nincsen részvételi díj.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

A projekt eredménye a (nem csak) anyák bizonyítható érdeklődése a kézművesség iránt és a saját vállalkozásuk beindítása ezen a területen. A résztvevők hálásak a személyes módszerért, amely lehetséges vagy kezdő vállalkozókként közelít hozzájuk.

A szakmai iránymutatás és workshopok, ahol a résztvevők hasznos információkat és jó gyakorlatokat kaphatnak a vállalkozásukhoz, javítja a szlovák üzleti környezet és a start-upok minőségét.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Mivel a projektet részben EU-s források finanszírozzák, a fenntarthatósága több évre előre biztosított, és mivel a workshopok ingyenesek, még az alacsony jövedelmű társadalmi csoportok, így a szülési szabadságon lévő anyák számára is vonzó. Az EU-s támogatás híján részvételi díjat számítanának fel, és a workshop nem volna elérhető mindenki számára. Az optimális megoldás a helyi támogatók felkutatása volna a jövőben, de valószínűtlennek tűnik, hogy ezek a vállalkozások hajlandók volnának támogatást nyújtani versenytársaiknak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A projekt más régiókban és országokban is könnyen alkalmazható; a kérdés csak annyi, vajon a szervezők képesek-e megteremteni a feltételeket a tevékenységek ingyenessé tételéhez.

Viola Tamasova PhD – Silvia Barnova PhD

ENVIROeducation

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja- szempontjai

Az ENVIROeducation projekt több különböző dimenzióval bír. A projektben végzett tevékenységek főként, de nem kizárólag, fiatal felnőttek környezetvédelmi és környezetmegőrzési oktatására, valamint az ehhez kapcsolódó témákra irányulnak. A program olyan kisebb, helyi innovatív projektek megvalósítását tűzi ki célul, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak egy meghatározott területen élő emberek életminőségéhez annak érdekében, hogy ezen személyek szívesen vegyenek részt közösségi munkában, együttműködjenek egymással és megosszák egymással tudásukat a jobb életkörülmények kialakítása érdekében. A projekt lehetőséget kínál arra, hogy megváltoztassa a gondolkodásukat és növelje ökotudatosságukat.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Az Ekopolis Alapítvány (Nadácia Ekopolis) Fair-Trade Partner, és támogatja az igazságos üzletmenet alapgondolatait. Látomásukban egy olyan fejlett civil társadalom szerepel, amelynek polgárai felismerik felelősségüket a társadalmi fejlődés és környezetvédelmi kérdések terén, és akik érdekeltek abban, hogy részt vegyenek a közrend kialakításában, van bátorságuk kritikai módon gondolkodni, és foglalkoztatja őket, mit hagynak örökségül a jövő generációira. Az Alapítvány 1991 óta működtet a demokrácia és természetvédelem témáival kapcsolatos nyílt pályázati programokat.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A projektet a Slovenská sporiteľňa Alapítvány (Nadácia Slovenskej sporiteľne) finanszírozza, amely oktatási, egészségügyi és közösségi intézmények tevékenységeit támogatja, valamint jótékonyági tevékenységet végez.

A 2016-os pilot programban hat régió fiataljai vettek részt a projektben, a második évben a program kilenc régióra terjedt ki.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az ENVIROeducation projekt célja az, hogy a fenntartható környezet iránt érdeklődő (nem csak) fiataloknak, középiskolai diákoknak, a tanáraiknak, egyéb felnőtteknek és szervezeteknek lehetőséget nyújtson arra, hogy megismerjék a klímaváltozással kapcsolatos kérdéseket, valamint hogy a résztvevők olyan projekteket dolgozzanak ki és valósítsanak meg, amelyek elősegíthetik a környezeti problémák megoldását, legalábbis helyi szinten. A projektnek két szakasza van: az elsőben egy interaktív előadássorozatra kerül sor az "Alkalmazkodás a klímaváltozáshoz" témájában, amelyen a résztvevők globális környezeti kérdéseket vitatnak meg szakemberek által vezetett workshopokon. Ezek célja új ötleteket és innovatív megoldásokat találni az aktuális környezeti problémákra. A második szakaszban a fiatalok olyan fenntartható környezeti projektek megvalósításán munkálkodnak gimnáziumokban, szakképző intézetekben és azok közvetlen környezetében, amelyek segíthetik a változó klímához való alkalmazkodást. A program részeként egy verseny kerül megrendezésre, amelyben a résztvevők támogatásokat nyerhetnek el a projektjük megvalósítására.

Mivel a program kedvező fogadtatásra talált a fiatalok között, jelenleg már a 3. évében tart.

A projekt működtetői legújabbán egy Instagram versenyt hirdettek iskoláknak "Adj új esélyt a hulladéknak" címmel. A tevékenység különféle anyagok (PET palackok, műanyag, textil, papír, stb.) magasztosabb célokra való újrahasznosítását (upcycling) célozza meg, amellyel új eszközök, hasznos tárgyak és dekorciók készülhetnek el. A projekt ezen részének célcsoportja főként a diákok korosztálya, de felnőttek (tanárok, szülők, stb.) is részt vesznek benne.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A projekt formális iskolai környezetben – gimnáziumokban és szakképző intézményekben – és helyi informális környezetekben is megvalósult. Az ENVIROeducation projekt innovatív tevékenységeinek célja a közösség életminőségének javítása, az egyének és csoportok kapacitásfejlesztése életkortól függetlenül, tehát az, hogy az egyén megjobbjítsa életkörülményeit olyan tevékenységeken keresztül, amelyekben hangsúlyt kapnak a közösségi tanulás és közösség fejlesztés kulcsjellemzői. Az előadásokon és workshopokon részt vevő fiataloknak lehetőségük nyílik megosztani a tudásukat a közösség más tagjaival, így a nemzedékek közötti tanulás is megfigyelhető.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Az ENVIROeducation projekt jelmondata: “Gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan!” Az egyes projekteket helyi szinten valósítják meg, de az ország (Szlovákia) összes iskolája részt vehet bennük. A 2016-os próbaévben Banská Bystrica (Besztercebánya), Košice (Kassa), Zvolen (Zólyom) és Poprad régiók kerültek bevonásra, míg 2017-ben a Banská Bystrica, Zvolen, Brezno (Breznóbánya), Rimavská Sobota (Rimaszombat), Banská Štiavnica (Selmecbánya), Prešov (Eperjes) és Košice fiataljai vehettek részt a tevékenységekben.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

A non-profit és civil szervezetek kulcsszerepet játszanak a környezeti projektek kezdeményezésében és megvalósításában, a megfelelő partnerek felkutatásában, azok motiválásában és a lehetőségek megteremtésében. Az ilyen projekteknél erősen tanácsos iskolai partnereket keresni, hiszen az iskolák a közösségben elfoglalt különleges helyzetüknél fogva erős hatást gyakorolnak az egész iskolai közösségre a diákokat, a szülőket és egyéb családtagokat is beleértve, nem is beszélve az iskola partnereiről, a helyi hatóságokról és egyéb intézményekről. Egy másik tényező az, hogy a fiatalokat könnyebb bevonítani, mint más korcsoportokat, és lelkesedésük

más korcsoportok tagjait is motiválhatja. Ha a projekt országos vagy akár nemzetközi szinten is megvalósításra kerül, fontos erős partnereket találni, akik hajlandók pénzügyileg támogatni a projekt minden szakaszát, valamint részt vállalnak a személyi költségek fedezetének megteremtésében.

Ami a helyi szinten kivitelezett projekteket illeti, a személyi költségek nem olyan magasak, és az összes tevékenység önkéntes alapon is megvalósítható. A pénzügyileg megterhelőbb projektek esetében helyi szponzorok segíthetnek. A műszaki követelmények minden projektnél különbözők.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

Az ENVIROeducation projekt nemcsak a fiatalok klímaváltozással kapcsolatos tudását bővíti és növeli tudatosságukat a veszélyekkel kapcsolatban, de ráadásul arra motiválja őket, hogy a helyi közösségekkel együttműködve saját kreatív és innovatív megoldásaikkal álljanak elő a saját környezetük problémáira. Így a projekt nem csak a megvalósításában részt vevő fiatalokra és fizikai környezetükre gyakorol jó hatást, de az ökológiai környezetükben élő emberekre és a társadalom egészére szintűgy.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Számos kiválasztott projekt több évre pályázati támogatást nyert, így a közeljövőben lehet számítani ezen tevékenységek folytonosságára és fenntarthatóságára. Azután a tevékenységek folytatása és a projektek működtetésének anyagi forrásai már a résztvevők és közösségük hajlandóságán múlnak. Az anyagi és műszaki követelmények minden projektnél különbözők.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az ENVIROeducation projekt bármilyen országban vagy régióban megvalósítható amennyiben van olyan alapítvány vagy non-profit szervezet, amely támogatja a tevékenységeket. A résztvevő iskolák/helyi közösségek projektjei a sikeres megvalósítást követően inspirálhatnak más kisebb közösségeket függetlenül attól, hogy különböző szervezetek finanszírozzák-e őket, vagy sem.

Lakatos Denisza

Felnőttképzés Nagykapos és vidékén

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Szervezetünk a működése során mindig megfelelően tudott alkalmazkodni az előtte megnyíló lehetőségekhez és igyekezett a rendelkezésére álló potenciállal az igényeket teljes mértékben kielégíteni. A felnőttképzést is ezért tekintjük jó gyakorlatunknak, hisz ezen a területen kimagasló eredményeket értünk el mind hazai mind pedig nemzetközi szinten is.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Nagykapos és Vidéke Társulás 1999-ben alakult, feladata az Ung-vidék gazdasági erősítése, a kultúra és a hagyományok ápolása, a nemzeti identitás erősítése. Fő tevékenységi körei:

- Az illetékességi területen élő magyarság kulturális, oktatási és egyéb szükségleteinek felmérése, helyzetértékelő anyagok elkészítése
- A magyarság népi hagyományainak ápolása, kutatása – rendezvények szervezése
- Egyéb a magyarság identitását megőrző programok ill. a magyarság jövőjét döntően befolyásoló országos jelentőségű programok pl. óvodai és iskolai beiratkozási programok
- Felnőttképzési programok lebonyolítása, képzési programok kidolgozása

A Nagykapos és Vidéke Társulás 2003-tól saját ingatlannal rendelkezik, az intézmény neve: Nagykaposi Magyar Közösségi Ház. A közösségi ház jelenleg 11 civil szervezetnek ad otthont. 2004- ben felépült a Magyar Közösségi Ház Mécs László Könyvtára, 2007-ben pedig a társulás egy új modern felnőttképzőközpontot adott át. 2015-ben lett kialakítva a felnőttképző központ emeleti tanszállója, 2016-ban az Erdélyi János Emlékmúzeum, 2017-ben pedig az 56-os emlékszoba valamint a háztáji vásáruddar.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Kis- és középvállalkozók, Pályakezdő fiatalok, Aktív álláskereső, Munkaerő-piacra visszatérő nők, Szociálisan hátrányos helyzetűek, Oktatók

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Társadalompolitikai cél: az esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás előmozdítása.

Gazdasági cél: a munkaerő-piaci igények kielégítése, a humán erőforrás minőségének javítása, az emberek versenyképessé tétele a tudásalapú gazdaságban és társadalomban. Mindezen célok eléréséhez új kompetenciák megszerzésére, tanulási képesség elsajátítására van szükség, amit a felnőttképzés tesz lehetővé a civil szervezetek által és a számukra elérhető uniós források támogatásával

2004. május 1-jével Szlovákia az Európai Unió tagállama lett, ami magával hozta az országban működő rendszerek és az EU-ban működő rendszerek harmonizációját, így az oktatását is. Az oktatási rendszer reformjának eredményeként bármilyen jogi személyiséggel rendelkező vagy gazdálkodási egységként nyilvántartott személy oktathasson, iskolázásokat tartson. Ennek alapján a Nagykapos és Vidéke Társulás megkezdte felnőttképző tevékenységét. Ezt erősítette meg a szintén 2004-ben elkészült „A szlovákiai magyar felnőttképzés stratégiai alternatívái” címet viselő kutatásunk, mely elsőként dolgozta fel Szlovákia felnőttképzését az itt élő magyarok szemszögéből. Az összegző, tudományos, statisztikai tényeken alapuló, monográfiai hangvételű tanulmány célja a felnőttképzés keresletének és kínálatának összehangolása volt a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő korszerű keretek között.

A lehetőségek felismerését követően a társulásunk még 2004-ben elindította az Agrárvállalkozókért oktatási programot a következők témákban: nyúltenyésztés, hulladékgazdálkodás, bodzatermelés, szarvasmarhatenyésztés, mezőgazdasági pályázatok az EU-ban valamint halastavak telepítése. Ennek a sikeres oktatási programnak köszönhetően több, a régióban élő mezőgazdász indult el az agrárvállalkozás irányába.

A következő nagy kitörési pontot a felnőttképzés terén a PannonForrás Kárpát-medencei Felnőttképzési és Szolgáltatási Hálózat létrehozásában való részvételünk hozta. A hálózat küldetése „A Kárpát-medence gazdasági integrációját elősegítő ágazatok, új iparágak, valamint a társadalmi esélyegyenlőséget szolgáló szakterületek emberi erőforrás igényének egységes biztosítása“. Az együttműködésnek köszönhetően 2008-ban a Kapunyitás a Kárpát-medencére egységes képzési program keretében szervezetünk Nagykaposon 300 óra terjedelemben „Egészségügyi és szociális segítő START“ valamint 40 óra terjedelemben „Projektmenedzsment“ képzési programokat valósított meg.

2006-2008 között az INTERREG III.A Szomszédsági Program 2004-2006 keretében a „Határtalan felnőttképzés“ című projektnek köszönhetően újabb előrelépés történt a felnőttképzés terén. A komplex, széles körben elérhető, határokon átvívelő és egységes módszereket alkalmazó felnőttképző és szolgáltató hálózat révén pilotkurzusok valósultak meg. Nagykaposon az általunk kifejlesztett Cégalapítás Szlovákiában valamint Kapcsolatépítés és pszichológia címmel valósultak meg képzések, melyeket a Szlovák Oktatási Minisztérium akkreditált.

2012-2013 között HU-SK Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében „Megújuló szakképzés - Energia hatékony és kis környezetterhelésű technológiákat bemutató, mobil képzési és demonstrációs központ magyar szlovák közös fejlesztésben“ című projektet valósítottunk meg. Eredményként kidolgozásra kerültek elsősorban a megújuló energiákat hasznosító eszközök létrehozásához és működtetéséhez kapcsolódó oktatási tananyagok és módszertan, sor került az oktatási rendszerbe integrálásukra; az egyes tananyagokhoz illő mobil, hordozható demonstrációs eszközök (makettek, modellek, mérőeszközök) beszerzésére. A hordozható demonstrációs eszközöket a határ két oldalán lévő oktatási intézmények egyaránt igénybe vehetik oktatás céljából.

Szintén ebben az időszakban egy másik együttműködési projektünk is megvalósult „Határtalan vendéglátás - Szakképzési együttműködés a határon átnyúló minőségi turizmus fellendítéséért“ címmel. A megvalósítás során elkészült egy Szlovák-magyar gasztronómiai és idegenforgalmi ismeretek című területspecifikus tananyag és e-learning felület szakközépiskolások számára, gasztronómiai, vendéglátási és idegenforgalmi

ismeretekkel, valamint a határtérségben hasznos kétnyelvű kommunikációt segítő elemekkel. A pályázatba bekapcsolódó tanárok és diákok a Képzők képzése és a Tanulók kísérleti oktatása során megismerkedtek az e-learninges tananyaggal és az oktatáshoz elengedhetetlen módszertannal. Oktatói- és diákcseraprogramokon keresztül lehetőséget kaptak szakmai ismereteik bővítésére, mobilitásuk, munkaerő-piaci helyzetük és világnézetük fejlesztésére. Megismerhették egymás oktatási rendszerét, szokásait, kulturális örökségét, az idegenforgalmi és turisztikai jellegzetességeket, betekintést nyerhettek a szomszédos ország vendéglátóegységeinek működésébe.

2014-2015 között már egy nagyobb volumenű Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Programban vettünk részt. A „Kompetencia központok határon átnyúló együttműködése” címet viselő projekt során képzéseket valósítottunk meg a tartósan állást keresők, roma célcsoportokhoz tartozók és a munkaerő-piacra visszatérni kívánó nők, mint közvetlen célcsoport számára /40 fő, amelyből kompetencia mérés és egyéb készségek felmérése alapján 20 fő kezdte meg a tanulmányait/. A képzések a közösen fejlesztett képzési programok /Alapkompetencia képzési program, Rongyszőnyegszövő képzési program, Falusi vendéglátó képzési program/ alapján valósultak meg. Ezen kívül felnőttképzési tanácsadók képzésére is sor került, akik a projekt események szervezéséért voltak felelősek a célcsoportokat figyelembe véve; közreműködtek a tanárok és trénerk kiválasztásában, a képzésben és vizsgáztatásban, valamint a nyilvános tevékenységekben is.

A falusi vendéglátó OKJ képzés során sor került tanár mobilitásra /minden egyes régióból 3 tanár tanított 12 órát tanáronként a külföldi partner tanfolyamán/ és diák mobilitásra /a gyakorlati tudás közvetítésén belül minden egyes régióból a képzésben résztvevő hallgatók utaztak az összes többi központba 5 npra/.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Felnőttképzés, egész életen át tartó tanulás

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Nagykapos a kelet-szlovákiai síkságon fekszik, az Ung, Latorca és Laborc folyók közt. Az Ung-vidék központja. Vonzáskörébe 11 nagyobb község tartozik, melyek magyarlakta falvak.

Tudvalevő, hogy ez a fővárostól távol eső régió a hátrányos régiókhoz tartozik, melynek oka a magas munkanélküliségi arány, beruházók hiánya, a közlekedési infrastruktúra kiépítettsége nem teljes, megszüntetett személyi vasúti közlekedés, alacsony számú turisztikai látogató, stb. Régiókban és a többi keleti régióban a munkanélküliség és a bérek szoros negatív korrelációban vannak egymással. Nyugatról keletre a munkanélküliség nő, az átlagbér csökken, összhangban a munkaerő minőségének és a termelékenységnek a romlásával. A keleti régióink lényegesen alacsonyabb életszínvonalát az országos átlagnál 25-30%-kal rosszabb bérezés is okozza. Gondot jelent az is, hogy az iskolai képzés lassan reagál a munkaerőpiac változó igényeire.

A régió erősségei közé tartoznak viszont a kedvező földrajzi fekvés, nagyszámú befektetési és ipari terület, kedvező idegenforgalmi adottságok, természeti környezet (védtett területek közelsége), stb.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán: megfelelő szakismeretekkel rendelkező oktatók

Pénzügyi: az oktatási anyagok előkészítésének költsége, oktatók díja, terembérlet, esetleg frissítők

Technikai: az oktatói előadáshoz szükséges technikai eszközök, pl. számítógép, projektor, vetítővászon, flipchart, stb.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A felnőttképzési tevékenységeinket összességében valamilyen formájú partneri együttműködés keretén belül valósítottuk meg. Ezen együttműködések részét képezték többek között a képzési módszertan kidolgozása és a tananyag elkészítése valamint a képzésen résztvevők toborzása is.

Az együttműködésekkel (akár hálózati szinten is) optimális módon biztosítottuk a képzési anyagok kifejlesztését és a képzésekkel kapcsolatos tapasztalatok átadását.

A felnőttképzés iránt az egész életen át tartó tanulás koncepciójának köszönhetően hosszú ideig igény lesz. A különböző határon átnyúló együttműködéseknek vagy akár az új piaci befektetők megjelenésének az egyik hozadéka lehet a régióban jelentkező új munkaerő igény. Ekkor kiemelt szerep fog jutni azon intézményeknek, civil szervezeteknek, amelyek szakmai tapasztalattal rendelkeznek a felnőttképzés terén, hisz a képzési igényekre gyorsan kell majd reagálni és a meglévő tudást azonnal alkalmazhatóvá kell tenni. A munkaerő-piaci igényekre adott gyors intézkedések hozzájárulnak az adott térség gazdaságának fejlesztéséhez, segítik új munkahelyek létrehozását és megtartását, ezáltal biztosítva a szülőföldön történő boldogulást.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A felnőttképzés mindig időszerű, mivel az élethosszig tartó tanulás társadalmi programmá vált, amely nélkülözhetetlen eszköze a foglalkoztatás növelésének éppúgy, mint a társadalmi integrációnak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az általunk rendelkezésre álló módszertanok és tananyagok könnyen adaptálhatók, hisz határon átnyúló együttműködések keretén belül jöttek létre.

Balázs Andrea

Alternatív munkaerőpiaci reintegrációs projekt a jövő munkavállalóiért

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Már régóta figyelemmel követem a Regionális Érdekvédelem Alapítvány munkásságát. Alapításuk egyik fő oka az volt, hogy az 1990-es években kialakult magas munkanélküliséget csökkenteni tudja, mint civil szervezet. Azóta is (már több, mint 20 éve) azon fáradoznak a civil szervezet munkatársai és önkéntesei, hogy a hátrányos helyzetű embereket segítsék a sikeres munkaerőpiacra kerülés vagy bent maradás érdekében. „Ne engedjük lecsúszni a munkanélkülivé válókat, alakítsuk át életük ezen szakaszát egy olyan lehetőséggé, amely képességeik, készségeik fejlesztésével erőt ad nekik a váltásra, új szakmák megtanulására, új képességek elsajátítására és végül a munka világába való visszatérésre” – Regionális Érdekvédelem Alapítvány

(<http://www.revalap.hu/alapitvanyunkrol/a-rev-alapitvany-bemutatasa>).

Ezért esett a választásom a RÉV alapítványra, mert a projektek, amiket folyamatosan megvalósítanak, nagyon sokat segítenek az embereknek.

Projektjeik még:

- Alkalmas munka! Alkalmi munkavállalást elősegítő program Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében
- Civilek a civilekért - határon átnyúló non-profit szakmai támogató program
- A munkavállalást gátló családi kötelezettségek kiváltása és a nők munkaerő-piaci karrierjének elősegítése
- Újra dolgozni fogok! A munkaerőpiacra visszasegítő komplex támogató program Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében
- Sokszínűség a munkahelyeken, esélyegyenlőség a foglalkoztatásban

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

- Regionális Érdekvédelem Alapítvány
- Nyírbátor és Vonzáskörzet Többcélú Kistérségi Társulás Szociális és Pedagógiai Központ
- Dél-Nyírségi Szociális és Gyermekjóléti Központ Nagykállói Intézményegység
- Szociális munkások, ifjúságsegítők
- Pszichológusok
- Közösségfejlesztő pedagógusok

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Olyan 14-26 év közötti gyerekek, fiatalok, akik segítséget szeretnének kapni életpályájuk elején, bizonytalanok pályaválasztási, munkavállalási kérdésekben, szeretnék önismeretüket, képességeiket fejleszteni. Tanulási, beilleszkedési nehézségeik vannak, vagy egyszerűen csak szeretnének tanácsot kérni, elbeszélgetni problémáikra odafigyelő szakemberekkel.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A projekt célja volt a Nyíregyházán, Nagykállóban, Nyírbátorban és környékén élő 14-26 év közötti alacsony iskolázottságú, hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok visszavezetése az iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli képzésbe, szakképzésbe, és lemorzsolódásuk megakadályozása. Továbbá a munkába állás, elhelyezkedés elősegítése az érintett fiatalok képességeinek megfelelő munkahelyen, a fiatalok közösségi képességeinek, önismeretének, kommunikációs képességeinek fejlesztése.

Konkrét célok:

- A Nyíregyházán, Nagykállóban, Nyírbátorban és környékén élő 14-26 év közötti alacsony iskolázottságú, hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok visszavezetése az iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli képzésbe, szakképzésbe, vagy lemorzsolódásuk megakadályozása.

- A hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatására, az alapfokú végzettség megszerzésére alkalmas speciális felkészítő szolgáltatás működtetése.
- A munkába állás, elhelyezkedés, munkatapasztalat szerzés elősegítése az érintett fiatalok képességeinek megfelelő munkahelyen.
- A fiatalok közösségi képességeinek, önismeretének, kommunikációs képességeinek, stressztűrő képességének és egyéb kulcsképességeinek fejlesztése.
- A fiatalkori depresszió, öngyilkosságok megelőzése egyéni és csoportos foglalkozásokkal.
- A fiatalok önszerveződő, értékteremtő közösségeinek támogatása.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

- Állapotfelmérés
- Cselekvési terv készítése
- Munkavállalási tanácsadás – álláskeresési tanácsadás
- Pályaorientációs tanácsadás
- Munkaközvetítés
- Életvezetési tanácsadás
- Álláskereső klub
- Képzési tanácsadás
- Egyéni pszichológiai tanácsadás fiatalkori magatartászavarok esetén
- Felzárkóztató, kulcsképesség-fejlesztő, fejlesztőpedagógiai foglalkozások
- Munkáltatók meglátogatása, szakmák megismertetése a helyszínen, a foglalkoztatóknál
- Szociális tanácsadás és ügyintézés
- Utógondozás

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Nyíregyháza, Nagykálló és Nyírbátor.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Természetesen a projekt megvalósításához szükség van megfelelő szakemberekre, ezeket már fentebb felsoroltam. Ezen felül az sem utolsó dolog, hogy a szakemberek bére ki legyen fizetve. A tárgyi feltételeket tekintve, a terembérlés, a technikai feltételek pl.: számítógépek, projektor, a kirándulások és táborok költségei is fedezve legyenek. Mivel ez egy TÁMOP-os projekt volt (TÁMOP-5.2.5-08/1-2008-0234), ezért az alapítvány erre a projektre pénzügyi támogatást kapott.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A projektbe 111 fő célcsoportba tartozó fiatal ügyfelet sikerült bevonni, közülük 71 fő sikeresen teljesítette a projektet, ez 64%-os eredményességet jelent. 23 fő munkaviszonyt létesített. Regisztrált álláskereső lett 20 fő. Iskolarendszerű oktatásban maradt 16 fő. Részt vett szakképzésben: 7 fő. OKJ-s képzésben vett részt: 5 fő.

Szabadidős tevékenységek voltak: kirándulások, táborok rendezése, önismereti klub megrendezése, önálló életvitelt elősegítő művészeti személyiségfejlesztő klub rendezése, foglalkozások roma és fogyatékkal élő gyermekek számára, állatvédelmi nap.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A fenntarthatóságot tekintve szerintem ki lehetne bővíteni a korcsoportot mondjuk 14 éves kortól 35 éves korig, hiszen léteznek 26 év feletti álláskeresők is. Persze a projekt során csoportokra osztanám őket. A térséget tekintve is bővítenék, esetleg megyei szinten, tehát egész Szabolcs – Szatmár – Bereg megye területén. Több szervezetet vonnék a projektbe pl.: könyvtárak, művelődési házak, esetleg felnőttképzési szervezetek. Ezen kívül több szakemberrel dolgoznék a projekt során.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Véleményem szerint számos szervezet adaptálni tudja a RÉV alapítvány projektjeit, különös tekintettel ezt a projektet, hiszen nem csak a fent említett 3 térségben élnek hátrányos helyzetű, és alacsony iskolai végzettséggel rendelkező emberek. Nekik is szükségük van a segítségre.

Berényi Zsófia

Tanulás és tudományos ismeretterjesztés. TED X Magyarországon

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A TED (technológia, szórakoztatás, dizájn) konferenciák globális sorozata, amit egy non-profit alapítvány rendez. A konferenciák témája, a TED jeligéjére épül „ideas worth spreading” vagyis olyan gondolatok, amelyeket érdemes terjeszteni. Jelenleg 4 magyarországi, független szervezésű, a TED elveit és szellemiségét követő eseményt rendeznek. Ezek a konferenciák a TEDx előtaggal rendelkeznek.

Kulturális területen

A téma és az előadások sokszínűsége többféle kulturális területről érkezők számára ad teret a saját területének bemutatására pl. színészek, zenészek, gondolkodók, tudósok, tanárok stb.. Emellett más országokból is érkeznek vendégelőadók (pl. Zimbardo).

Felnőttkori tanulás területén

Megjelenik benne az egymástól való tanulás, tudásátadás. Ezen túl jelen van egy közösségi alapú, együttműködésen alapuló társadalmi újítás, társadalmi innováció, legtöbbször aktuális problémák feldolgozása és megoldása különböző szemszögekből az előadók által megvilágítva.

2. Szervezetek, személyek, akikhez köthető a gyakorlat

Mányai Roland, Papp Péter, Malahovszky László, Waller György, Végvári Imre, Répássy Zsuzsa, Bonnár-Csonka Zsuzsanna, Bajnógel Péter, Honti Pál, Kovács Gergely, Szarka Zsuzsanna, Spitzhütel Gábor, Mányai Csaba, Válint Zita, és területenként egy képviselő.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Azok az emberek, akiket a saját tudományterületük érdekel, vagy valamelyik előadó témája miatt jönnek el, vagy maga az előadó vonzza őket. Olyan vállalkozók, vagy üzletemberek, akik eljönnek azért, hogy fejlesszék az előadástechikájukat, kapcsolatot építsenek. Különböző motivációs trénernek, vagy rendezvény szervezők, akik az előadókat ezekről az előadásokról tovább hívják a saját rendezvényükre előadást tartani.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A TED célja, hogy minél több emberhez eljusson a rendezvénysorozat, amelyek modernkori problémákat dolgoznak fel, olyan előadók által, akikre az emberek felnéznek, és átlagon felüli előadóképességgel rendelkeznek. Emellett a TEDx előadásokon túl, bevezetésre került a TEDxYOUTH, ami pedig a fiataloknak ad lehetőséget kibontakozni, és korban közelebbi vagy azonos fiataloktól tanulhatnak informálisan.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

Formális terepe ugyan nincs, de a nem formális színterei a különböző jellegű felnőttkori tanulás színterei, valamint kulturális tanulás és közösségi tanulás.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

- **TEDxDanubia:** az első előadását 2010. január 27-én Budapesten rendezték. Az előadások online folyamatosan frissülnek.
- **TEDxBalaton:** időrendileg a második megrendezett hazai TEDx-konferencia. Első előadását 2010. június 4-én Siófokon tartották.
- **TEDxYouth@Budapest:** rendezvényei már zajlanak.
- **TEDxPannonia:** rendezvényei már zajlanak.
- **TEDxDebrecen (TEDxNagyverdő):** az első TEDxNagyverdő 2012.10.18-án került megrendezésre Debrecenben. Az eseményre azóta is minden év októberében sor kerül, ezzel a debreceni a legnagyobb múltira visszatekintő vidéki TEDx-rendezvény Magyarországon. 2016-ban a TED engedélyezte, hogy a rendezvény

felvegye a város nevét, így azóta TEDxDebrecen néven fut az esemény.

- **TEDxSomlóiStWomen:** 2022. december 2-án rendezik meg Budapesten. Ez lesz az első TEDxWomen-licenc alapján szervezett, kifejezetten nőknek szóló, a nőket ünneplő TEDx konferencia Magyarországon.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

- Profi hangtechnikával rendelkező előadóterem, minimum 150 ember befogadására képes
- Minden évben új előadók, új témával
- Háttérében álló non-profit szervezet mint finanszírozó
- A rendezvényre a belépés jegyhez kötött

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-közép-hosszú távú hatása

Minden évben a résztvevők száma növekszik, és egyre több fiatalhoz jut el a TED filozófiája. Egyes közoktatási intézményekben is megjelennek témához kapcsolódó előadások.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Az előadók színvonalának tartása, a kellő marketing ráfordítás, és a témákban való aktualitás megőrzése a kulcs ahhoz, hogy az érdeklődés fenntartható legyen, és az emberek jegyet váltsanak az előadásokra.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Átvethető, hiszen maga a rendezvénysorozat licenchez kötött. Szerintem más egyetemvárosokban is igazán hasznos lehetne, irányt mutatna a mai fiataloknak. Az előadók pedig az ország bármely pontjáról hívhatók.

Tamás Csilla Erika

„Felnőtté képzés”, avagy egy felelős generáció nevelése

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A „Felnőtté Képzés” névre hallgató rendezvénysorozat egy olyan előadás- illetve beszélgetés-sor, melynek keretén belül a mindennapokban megjelenő kérdéseket (mindennapi közgazdaságtan, egészségügy, családi állapot változásainak bejelentése, környezetvédelem, közösségi felelősségvállalás, stb.) igyekszünk körbejárni hozzáértő szakemberek segítségével. A program részeként megszervezett találkozók egy-egy, az adott témakörben járatos szakember segítségével térképezzük fel azokat a leggyakrabban felmerülő kérdéseket, amelyek hozzásegíthetik a résztvevőket egy tudatosabb életvitelhez, és a felmerülő élethelyzetek egyszerűbb megoldásához. A program célja a kezdetektől az, hogy az egyes alkalmaknak inkább beszélgetés, mintsem előadás-jellege legyen, és – bár sok kérdésre a meghívott szakember választát várják, mégis – egymás hozzászólásaiból, megfigyeléseiből is tanulhassanak a résztvevők.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Felnőtté Képzés az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Ifjúsági Szervezetének programja, amely a 2017-es Kolozsvári Magyar Napok keretében debütált. Az ötletgazda Tamás Csilla azután dolgozta ki a program alapjait, hogy több személyes beszélgetésben is felmerült egy-egy mindennapinak számító kérdés, amelyről azonban az érintetteknek kevés tudása volt – legyen ez egyetemi vagy hivatali ügyintézés, adóügy vagy lakhatási kérdés. A háttérrel biztosító EMKISZ – az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület hathatós segítségével – alapvetően ezekre a kérdésekre kíván választ adni a találkozók során – a felmerülő témaköröket pedig jórészt az egyesület tagjai vetik fel.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Mint a neve is mutatja, a Felnőtté Képzés alapvetően olyan fiatal felnőtteket céloz meg, akik nem érzik magukat eléggé járatosnak a mindennapokban is felmerülő, de a hivatalos oktatásban kevésbé érintett kérdések kezelésében. Bár programunk elsősorban a 18-30 év közötti korosztályt célozza meg, eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy sok idősebb (legfőkébb a 30-45 év közöttiek) személy is megszólítva érzi magát eseményeink által. Szervezési szempontból ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a beszélgetések lebonyolítására olyan civil szervezetek képviselőit kérjük fel, akik az adott területen tényezőnek számítanak, ezzel lehetőséget teremtve résztvevőinknek arra is, hogy találkozhassanak az őket adott esetben képviselni vagy támogatni tudó szakmai fórumokkal is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Programunk alapvető célja az, hogy tudatosabb, felelősségteljesebb fiatalokat neveljen, akik könnyedén elboldogulnak a mindennapi élet útvesztőiben. Célunk ugyanakkor az is, hogy érdeklődésre, véleményformálásra neveljük a fiatalokat, és lehetőséget adjunk nekik arra, hogy megtanulják a helyes kérdésfeltevés módjait is. Bár témáink nagyobb része általános érvényű, igyekszünk folyamatosan reagálni az aktuálisan felmerülő kérdésekre is (pl. adótörvénykönyv vagy egészségügyi rendszer módosítása), hogy naprakész információkkal gazdagodhassanak résztvevőink.

A Felnőtté Képzés egy nem formális tanulási lehetőség, ami a formális oktatásban csak felületesen, vagy egyáltalán nem érintett problémákra keres választ. Saját ismeretségi körünkben is azt tapasztaltuk, hogy a legtöbben nem értenek a pénzügyeik kezeléséhez, nem tudják, mit is fedez pontosan az egyetemi vagy munkahelyi biztosításuk vagy mire van szükségük ahhoz, hogy bejelentsenek egy családiállapot-változást, és fogalmuk sincsen arról, hogy esetleg lakás- vagy fűtéstámogatást, kamatmentes hitelt igényelhetnének. Sokszor olyankor szembesülünk egy-egy ilyen kérdéssel, amikor már szinte késő, és olyankor sem biztos, hogy tudjuk, kihez vagy hová is kellene fordulnunk a megoldásért. Épp ezért igyekszünk a lehető legtágabb körből meríteni a Felnőtté Képzés témáit.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Felnőtté Képzés jelenleg Kolozsváron működik, de már több erdélyi városban is találtunk olyan partnereket, akik szeretnék saját közösségüknek is megszervezni ezeket a találkozókat – Székelyudvarhelyen pedig már sikerült is megtartani néhány beszélgetést. Bár a program kezdetén tanteremben tartottuk a rendezvényt, időközben rájöttünk, hogy közvetlenebbé, nyitottabbá kell tennünk a beszélgetéseket, és módot kell adnunk arra is, hogy időközben új emberek csatlakozhassanak hozzánk, ezért újabbán kávéházakban tartjuk meg a találkozókat.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Ennek a programnak az egyik legnagyobb előnye szervezési szempontból az, hogy gyakorlatilag nincsen szükség semmilyen nagyobb anyagi-technikai feltételre ahhoz, hogy létrejöhessen. A beszélgetések technikai háttéréhez maximum egy vetítőre és egy vászonra (avagy tiszta falfelületre) van szükség, de sokszor még ezt a minimális technikát sem kell igénybe venni. Az előadóknak honoráriumot nem, viszont egy kisebb ajándécsomagot szoktunk adni, illetve természetesen biztosítjuk számukra a vizet az előadás során, de nagyon sok erőforrást ez sem igényel, és szükség esetén minden ilyen plusz finanszírozási teher elhagyható. A program legkényesebb pontja éppen a leglényegesebb is: az előadó-moderátor(ok) kiválasztása, hiszen olyan szakembereket kell keresnünk, akik hitelesek, széleskörű tudással rendelkeznek, de készek egy nyitottabb, informális találkozó keretén belül átadni ezt a tudásukat. A szervezet részéről is a humánerőforrás kérdése a legmérvadóbb, hiszen bár egy-egy találkozó leszervezése nem igényel túlzottan nagy erőfeszítést, tanév közben a havi rendszeresség megtartása, az új témák és új előadók felkeresése mindenképpen időt és odafigyelést igényel.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Bár a program még igen fiatal (egy éve indult el), az eddigi alkalmak résztvevői igen pozitívan nyilatkoztak róla – minden megkérdezett résztvevő azt mondta, hogy hallott új információkat a beszélgetéseken, és később fel is tudta használni a hallottakat felmerülő problémái megoldására. A résztvevői létszám eddig folyamatosan nőtt (első alkalmon 12 fő, a legutóbbin 39). Több rendszeresen visszajáró tag is van, de természetesen minden alkalmon vannak újak is, akiket csak az adott résztéma érdekel. A meghívott szakmai előadók is igen pozitívan értékelték a kezdeményezést, és kifejezetten érdeklődőnek látták a résztvevő fiatalokat.

Az elmúlt év tapasztalata alapján a Felnőtté képzés megfelelt elsődleges céljának, és gyarapította a résztvevők „mindennapi” ismereteit. Bár a program hosszútávú hatása még nem mérhető, az eddigi visszajelzések alapján elmondhatjuk, hogy a beszélgetéseken résztvevő fiatalok tudatosabban élik mindennapjaikat, és olyan helyzetekben is bátrabban vállalnak felelősséget, amik eddig ismeretlenek voltak számukra. A program közvetett célja – a társadalmi tudatosság erősítése – máris megmutatkozik: számos hallgató a beszélgetéseken elhangzottak miatt vált nyitottá a környezetvédelem, az adakozás, a civil felelősségvállalás mindennapi lehetőségeire.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A program fenntartásának mindezidáig legsarkalatosabb pontja a szervezet részéről szükséges humánerőforrás biztosítása, talán pont azért, mert alapvetően „kis” programnak számít, ezért hajlamosabbak vagyunk elfelejtkezni az időben való megszervezéséről a „nagyobb” programok szervezésének hajrájában. Azonban ezt a tényezőt kizárva a Felnőtté Képzés meglátásunk szerint egy nagyon is fenntartható program, hiszen szervezési költsége minimális, és a témák variabilitása valamint az új és új hallgatók bevonása miatt folyamatosan megteremtődik az igény az újabb alkalmak megtartására is.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A Felnőtté Képzés talán a leginkább hely- és országfüggetlen program, hiszen még a legjobb oktatási rendszerek sem tudnak mindenre kitérni, és mindig is felmerülhetnek újabb kérdések a felnövő generációkban. A legfőbb tematikai irányokra bízvást lehet építeni más régiókban is, még akkor is, ha a résztematikákat át kell szabni a helyi-regionális rendszernek, oktatási szintnek, igényeknek megfelelően. Amennyiben van egy olyan kulturális szervezet, közösség a térségben, amely a szervezést és az ezzel járó, minimális anyagi háttér finanszírozását fel tudja vállalni, a program szinte változtatások nélkül, biztosan átvehető.

Gabóda Béla – Gabóda Éva

BLS (Basic Life Support) CPR (Cardio Pulmunalis Resusitatio) AED (Automated External Defibrilator) tanfolyam – alapszintű újraélesztési tanfolyam –

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja- szempontjai

A jó gyakorlat hozzájárul az emberek egymásnak történő segítségnyújtásához, életmentéséhez. Megjelenik benne az egymástól tanulás, tudásátadás.

A hirtelen szívmegállás előrejelzése gyakorlatilag lehetetlen, ezért a gyors beavatkozás életmentő lehet. Magyarországi adatok alapján naponta 70-en veszítik életüket hirtelen szívmegállás miatt, ráadásul az emberek csupán 10 százaléka tud megfelelő segítséget nyújtani. Ahhoz, hogy a szívmegállás, illetve az abból fakadó károsodás ne legyen visszafordíthatatlan, szükség van olyan laikusokra, akik hatékonyan segíthetnek a környezetükben lévő bajbajutottakon. A segítőnek fel kell tudnia ismerni, milyen segítségre szorul a sérült személy. Keringésleállás esetén, ha van defibrillátorpont a közelben, ha nincs, az alapszintű újraélesztés az egyetlen esély a túlélésre. A defibrillátor programok terjedése önmagában szükségessé teszi a korszerű újraélesztési ismeretek terjesztését. Ebben próbál segítséget nyújtani a Komjáti Benedek Alapítvány BLS (Basic Life Support) CPR (Cardio Pulmunalis Resusitatio) AED (Automated External Defibrilator) tanfolyam sorozata.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A program szervezője a Komjáti Benedek Alapítvány (Beregszász), koordinátora: a Komjáti Benedek Alapítvány projekmenedzsere Nigriny Demeret Adrienn (program megvalósításához szükséges pályázat írója, lebonyolításának és elszámolásnak vezetője) és az általuk szerződésben megbízott személyek CPR BLS AED instruktorkok.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program megvalósításának kezdeményezője a Komjáti Benedek Alapítvány, támogatója pedig a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

A program helyszínei: II. RF KMF Felsőfokú Szakképzési Intézete, a Beregszászi Kálvin János Református Szakkollégium, a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozata, más Beregszász közeli Általános és Középiskolák, szervezetek (pl. Beregszászi 4. sz. Bendász István Cserkészcsapat.)

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A tanfolyamsorozat hozzájárul egy településrész, település, térség fejlesztéséhez, felzárkóztatásához; kisebb-nagyobb közösség átalakulását tudja segíteni, továbbá:

- Megjelenik benne az egymástól tanulás, tudásátadás (tanuló közösségek).
- Megjelenik benne valami közösségi alapú, együttműködésen alapuló újdonság, társadalmi újítás (társadalmi innováció: olyan új társadalmi tevékenység, amely egy probléma megoldását célozza, miközben új társadalmi magatartásokat, attitűdöket alakít ki - kulcsszavai: újdonság; együttműködés, amely megváltoztatja az egyént; társadalmi hasznosság).
- Minden ország kulcsfontosságú kérdése állampolgárainak egészségügyi ellátása.

Fokozottan igaz ez a hirtelen támadt rosszhulléteknél nyújtott segítség kérdése. Sokéves tapasztalat, hogy az egyes kritikus állapotban lévő emberek további sorsa múlik azon embertársak magatartásán és tudásán, akik az adott helyzetben a közelben vannak. Évente Magyarországon 26 ezer ember, tehát naponta 70 ember esik hirtelen szívhalál áldozatául, melynek több mint a fele közterületen következik be. Minden segítség nélkül eltelt perccel, 10 százalékkal csökken az éleletesély, 3-5 percen belül pedig megindul az agykárosodás. Az azonnal megkezdett újraélesztés megduplázhhatja vagy megtriplázhatja a túlélési esélyt. Ennek az állapotnak a javítása nem történhet meg társadalmi összefogás nélkül.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A képzések elméleti része interaktív előadás keretében zajlik, melyet Gogola István, a Komjáthy Benedek Alapítvány elnöke, a tanfolyam egyik instruktora tart rendszerint. Ezt követően a résztvevők a gyakorlati készségek átadására szolgáló ún. négylépcsős oktatási módszer segítségével ismerkedhetnek meg, majd gyakorolhatják az újraélesztés folyamatát vezetésével. Ennek része a keringésmegállás felismerése, a segélyhívás, valamint az eszköz nélküli, illetve külső félautomata defibrillátor használatával történő újraélesztés. Ez utóbbit a hallgatók speciális oktatóbabákon gyakorolhatják, melyek a hatékony mellkas kompresszió módjának elsajátításában segítenek. Ezen kívül megtanulhatják az eszméletlen beteg stabil oldalfektetését is.

A jó gyakorlat az alábbi területeken fejti ki hatását:

1. A formális terep, elsősorban a közoktatás.
2. A nem formális tanulási színterek: különböző jellegű felnőttképzési tevékenységek.
3. A közösségi tanulás: a civil szervezetek és hálózataik, partnerségek, intézményi-civil együttműködések, társadalmi részvétel – politikai aktivitás, vallási aktivitás stb.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A képzés és munkaszervezési gyakorlat hatóköre elsősorban járási szintű lehet. Nyilván ez függ a települések számától is. 2015 őszén és 2016 januárjában két fázisban került sor annak a képzéssorozatnak a megvalósulására, melyet a Komjáthy Benedek Alapítvány szervezett beregszászi középiskolások számára. 2017-2018-ban folytatódott a program, elsősorban a Beregszászi járás iskoláiban, településein, illetve a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Tagozatának pedagógusképzésein, 2019-ben pedig a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképző Intézetében.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

Gyakorló babák, gyakorló defibrillátor, fertőtlenítéshez használt eszközök. Projektor-laptop-hangtechnika, szóróanyagok. 2 instruktork.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

Eddig mintegy 250-270 fő vett részt.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A tényleges képzés modell, mint jó gyakorlat alapvetően csak a feladatellátók és a képzési forrásokkal rendelkező szervezetek együttműködésén múlik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

„A legnagyobb hiba, ha nem csinálunk semmit. Sajnos, sokszor a legegyszerűbb dolgokat sem tesszük meg, pedig életet menthetnénk velük. Például egy eszméletlen és a hátán fekvő sérültet sokan azért nem fordítanak az oldalára, mert félnek tőle, hogy közben nagyobb kárt okoznak. Nyugat Európában, a legtöbb országban már léteznek kifejezetten kisgyerekek számára kidolgozott elsősegély programok, pontosan azért, hogy már ebben a korban hozzászokjanak: vészhelyzetben, balesetnél cselekedni kell. A Vöröskereszt nemzetközi felmérései szerint Izlandon a lakosság 75%-a, Németországban 80, Norvégiában pedig 95%-a kap használható ismereteket az elsősegélynyújtás terén. Magyarországon és a környező országokban ez a szám elkészerítően alacsony, alig 1%. Ezt az arányt szeretnénk mindenképpen javítani, ezért ajánljuk a programot a téma iránt érdeklődő határon-túli tanároknak is, akik szeretnék továbbadni az ismereteket.”
(Gogola István)

Cikkek a témában

Szabó Éva (2016): Bárki lehet életmentő! – Újraélesztés-tanfolyam középiskolásoknak. Karpatalja.ma/2016.01.25. (elérhető: <http://www.karpatalja.ma/karpatalja/oktatas/barki-lehet-eletmento-ujraelesztes-tanfolyam-kozepiskolasoknak/>)

Darcsi Barbara (2017): Ments meg életet! (elérhető: <http://fszi.kmf.uz.ua/?p=616>) – 2017.02.09.

III/3. KULTURÁLIS TANULÁS, KULTURÁLIS SZAKEMBEREK TANULÁSA A KÖZZÉPPONTBAN

Bordás István

Erdélyi és magyarországi kultúraközvetítő szakemberek tapasztalatszerző cserelátogatása

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A leírt tevékenység közvetlenül hozzájárul egyes magyarországi és erdélyi magyar közösségek közösségi és identitás fejlődéséhez. A tanulási program által közvetített tartalmak fontosak lehetnek az egységes Kárpát-medencei kulturális tér kialakításában. A kultúraközvetítés hatékonyságának növelése által egyszerre szolgálja a helyi közösségek erősödését és a magyar identitás fejlődését. Ez vonatkozik mind a kulturális szakemberek elkötelezettségének növekedésére, mint pedig az általuk szolgált helyi közösség fejlődésére.

A módszer alapvetően az egymástól tanulás módszerére épül, vagyis a program lényege az egyes kulturális szakemberek által szerzett tapasztalatok strukturált átadása.

A program elsősorban a kulturális ernyőszervezetek együttműködésén alapul. Az ernyőszervezetek által elért helyi intézmények, civil szervezetek, közösségek által szerzett tapasztalatokat vonja be a tanulási folyamatba. Ezzel igyekszik teret adni az egyes közösségek által generált társadalmi innováció jobb hasznosulásának.

A kultúraközvetítők képzési lehetőségeit az egyik oldalt az újszerűség, a másik oldalt pedig az egyéni igények érvényesülése határozza meg.

Mindezek mellett a kultúra és közösségépítés alapvető irányultsága nem elsősorban a felszínes, nemzetieskedő cselekvéseket tekinti fő terepének, hanem a mindennapi közösségépítést és kultúraközvetítést.

2. Szervezetek személyek, amelyekhez köthető a jó gyakorlat

A program két fő szervezője az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Népművelők Egyesülete. A két szervezet közös platformjaként nevezhető meg az EMKE Észak magyarországi képviseleti irodája, amely a sárospataki A Művelődés Háza és Könyvtárában működik.

A megvalósításba bekapcsolódtak a következő erdélyi és magyar szervezetek:

Teleki Magyar Ház Nagybánya

Téka Alapítvány Szamosújvár

Kallós Alapítvány Válaszút

Vajdahunyadi Magyar Ház

Híd Magyar Kulturális Egyesület Nagyszeben

A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak

Derkovits Kulturális Központ Tiszaújváros

Ózdi Művelődési Intézmények

Művelődési Ház és Könyvtár Hidasnémeti

Egressy Béni Művelődési Központ Kazincbarcika

A programot irányító személyek: Dáni Tibor Kálmán, Csatlósné Komáromi Katalin, Bordás István.

A program szervezésébe bekapcsolódó személyek: Dávid Lajos, Balázs Bécsi Attila, Balázs Bécsi Gyöngyi, Serfőző Levente, Doboly Beatrix.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program során a felsorolt együttműködő intézmények egy-egy képviselőjét (hivatásos kultúraközvetítő, népművelő, önkéntes közösségvezető vagy -szervező) vonták be a szervezők egy olyan csereprogram keretében, amelynek során a magyarországi és az erdélyi közművelődési tapasztalatokat osztották meg egymással egy tanulási alkalmakat biztosító cserelátogatás alkalmával.

Közvetve érdekelték voltak mindazon közösségek tagjai, akik az együttműködő szervezetekben működtek vagy igénybe vették azok szolgáltatásait. A program kidolgozását az EMKE Észak magyarországi képviseleti iroda hatókörében erdélyi és magyar szakemberek közösen végezték.

A végrehajtás finanszírozása pályázati forrásokból valósult meg. Az NKA és az NCA nyújtott jelentős összegű támogatást a megvalósításhoz. Mindezek mellett a küldő és fogadó intézmények is komoly pénzügyi szolgáltatás áldozatot vállaltak a megvalósításért. Így több helyen biztosítottak ingyen szálláslehetőséget, sok esetben fizették a programban résztvevő munkatársak étkezését.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A program elsődleges célja az volt, hogy az együttműködő intézményekben dolgozó népművelő vagy önkéntes szervező kolléga ellátogasson a partnerintézményekbe, ott tíz napot eltöltve gyakorlati tapasztalatokat szerezzen a kultúraszervezés mindennapjairól.

A szervezés első fázisában a programot vezető szakemberek kidolgozták azt a szempontrendszert, aminek mentén a tapasztalati látogatások során a résztvevőknek megszerezni és feldolgozni kell a begyűjtött információkat és tapasztalatokat. Mindezen túl pedig tájékoztató anyag készült a bevonandó szervezetek vezetői számára a program lényegéről és céljáról.

Következő lépésként részletesen tájékoztatták a bevonandó szervezeteket, és kérték a résztvevő munkatársak kiválasztását.

A harmadik fázisban a konkrét megvalósítás egyes lépéseit tisztázták a bevont 5 magyarországi és 5 erdélyi szervezet vezetőjével. A tanulási program konkrét megvalósítása azzal indult, hogy mind a magyarországi kiválasztott munkatársak mind az Erdélyből érkező kollégák Sárospatakon találkoztak, ahol a következő tevékenységekre került sor:

- Tájékoztató előadások hangzottak el az egyes területeken működő intézményi rendszer sajátosságairól.
- Meghatározták azokat a tématerületeket, amelyek mentén a rendelkezésre álló gyakorlati látogatási idő alatt a kollégáknak ismereteket, információkat kell gyűjteniük a kultúrákövetítés napi gyakorlatáról.
- Az egyéni szakmai érdeklődések és a fogadó szervezetek sajátosságai alapján meghatározták az egyes személyek tapasztalatszerző szervezetét.
- Ezt követően a magyarországi intézmények képviselőivel együtt utaztak a kiválasztott helyszínre az erdélyi kollégáik.
- A rendelkezésre álló 8 nap alatt az előre kiadott témák mentén történt a kollégák tapasztalatcseréje. Ennek legfontosabb jellemzője az volt, hogy az intézmények, szervezetek napi működési gyakorlatába kellett bekapcsolódniuk az erdélyi kollégáknak.
- A gyakorlati idő letelte után a programban résztvevők újra Sárospatakon találkoztak, ahol közösen számoltak be és értékelték a megszerzett tapasztalataikat.

Ezt követően került sor a magyarországi népművelők látogatására az erdélyi, szórványvidéken működő magyar házaknál. A program lefolyása hasonló volt az előzőhöz, eltekintve az indító közös tréning megszervezésétől. A magyarországi szakemberek a látogatás végén írásban számoltak be erdélyi tapasztalataikról. Ezen írásbeli beszámoló egyik fontos szempontja volt a lehetséges jövőbeni kapcsolatok számbavétele, illetve az, hogy melyek azok az innovatív gyakorlati tapasztalatok, amelyeket napi munkájuk során használni tudnak majd. Ezt az írásbeli beszámólót a program lezárásaként az erdélyi kollégák is elkészítették.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A program a nem formális és formális tanulás határmezsgyéjén valósult meg. Nem tekinthető magyarországi továbbképzési programnak, Erdélyben pedig a kultúraszervezők számára nem is működik.

Ugyanakkor tartalmaz olyan elemeket, amely részben képzési tematikának tekinthető, illetve a számonkérésre is hangsúlyt helyezett. Mindez azonban nem tartalmaz olyan formai szempontokat, amelyek a formális képzésben szükséges feltételeknek megfelelne.

A nem formális tanulás elsődleges információs forrása a gyakorlati tapasztalatszerzés, illetve a mások által megszerzett ismeretek közösségi felhasználása.

„A képzési program” sajátos erénye, hogy az eltérő jogi, társadalmi és politikai körülmények között működő kulturális szervezetek napi gyakorlatának megismerése ösztönzően hatott a résztvevők motivációs bázisára és a munkájuk iránti elköteleződésükre.

Különleges szempont, hogy a visszacsatolásokban gyakran került elő a „magyarságomban megerősödtem” kifejezés.

6. Jó gyakorlat területi hatóköre

A szervezés sajátos körülményei folytán a program földrajzi hatóköre egyszerre a Kárpát-medence keleti fele (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Erdély szórvány lakta területei), illetve a bevont szervezetek szűkebb települési környezete (Zemplén, Borsod, Abaúj, Bányavidék, Mezőség, Hunyad, Szeben és vidéke).

Miután a visszajelzések alapján a programban szerzett tapasztalatok beépültek az együttműködő szervezetek napi gyakorlatába, közvetetten hatottak azok települési környezetére is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A megvalósítás pénzügyi feltételei alapvetően a résztvevők utaztatását, részben szállását és étkezését fedezte. A szervezők, az együttműködő szervezetek a programban nyújtott szolgáltatásokat önkéntesen végzeték.

A végrehajtás tárgyi feltételeit a fogadó intézmények biztosították.

Abban az esetben, ha a szervezés és lebonyolítás nem önkéntes munkával történik és az igénybe vett szolgáltatások ellenértékét minden esetben meg kellene téríteni, az alábbi költségek merülnének fel:

- A program kidolgozása és vezetése, koordinációja.
- A gyakorlati tapasztalatok feldolgozási szempontjainak kidolgozása, a beérkező tapasztalatokat összegző dokumentumok értékelése, visszajelzése.
- Nyitó és záró tréningek személyi költsége.
- A résztvevők szállás és étkezési költsége a nyitó és záró tréningen, illetve a helyszíneken.
- Utazási költségek.

8. A jó gyakorlat eredményei

A program közvetlen eredménye, hogy az együttműködő szervezetek által delegált 10 kultúraközvetítő munkatárs a napi gyakorlatban használható innovációkra és ismeretekre tett szert. Ezek beépültek a delegáló szervezet működésének gyakorlatába. Szintén fontos közvetlen eredmény, hogy a résztvevők átfogó képet kaptak az egyes országokban működő magyar közművelődési rendszerek működéséről. A visszajelzések azt mutatják, hogy az egyes intézményi gyakorlati idő során olyan közvetlen személyes kapcsolatok alakultak ki, amelyek lehetővé tették az egyes szervezetek közötti közvetlen kulturális cserekapcsolatok felépítését.

Hosszú távú hatásként értékelhető, hogy a magyar kulturális értékek közvetítésének fontossága mindkét országból érkezők számára erősödött.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A program során kialakult kapcsolatok sok esetben konkrét együttműködések formájában él tovább. Ugyanakkor újabb és újabb kapcsolatok generálását jelentette az azt követő hasonló vagy más célú kulturális együttműködések számára. A program újbóli megvalósítása kizárólag pénzügyi és humán erőforrás kérdése.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az adaptálhatóság lehetősége elsősorban más határon túli magyarok lakta területek esetében áll fenn. Felvidék, Délvidék és Kárpátalja tekintetében önálló program megvalósítására is lehetőség van az ott dolgozó szakemberek számossága okán. Szlovénia, Horvátország és Ausztria ebből a szempontból kevésbé tűnik megszervezhető területnek.

Természetesen az adaptáció nem képzelhető el az adott országban működő magyar kulturális rendszerek sajátosságainak figyelembevétele nélkül.

Csatlósné Komáromi Katalin

Az erdélyi közművelődés múltja és jelene

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A jó gyakorlatban bemutatott képzéssel olyan ismeretekhez jutottak Magyarországon dolgozó művelődésszervező kollégák, amelyeket tanórai, vagy szakmai továbbképzési anyagban eddig nem találtak meg. A sok gyakorlati elemmel, és nem utolsósorban az erdélyi utazás élményével bővített képzési program sokféle módon járult hozzá a hazai szakemberek továbbképzéséhez, a mindennapokban végzett munkájuk újragondolásához. A sárospataki Művelődés Háza és Könyvtára által akkreditált képzési program - határozat száma: 19132-3/2012/KOZMUV - egyedüli volt a piacon abban a tekintetben, hogy az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület magyar házainak hálózatán keresztül mutatta be a XIX. században alapított nagy múltú kulturális szervezet működését és a szórványvidéken végzett tevékenységét. A program egyedisége abban is megmutatkozott, hogy a képzést teljesítő kollégák olyan közös projekteket fogalmaztak meg, záró dolgozatukban, amelyek egy része azóta megvalósult, tovább bővítve az erdélyi magyar házak és a magyarországi közművelődési intézmények kapcsolati hálóját. A képzést szervező Művelődés Háza és Könyvtára, mint az Erdélyi Közművelődési Egyesület Észak-magyarországi Képviselői Pontja büszke arra, hogy e minőségében is növelte jó hírnevét, és a leírt képzési program hozzájárult a népművelő kollégák szemléletformálásához.

2. Szervezetek, személyek, amelyekhez köthető a jó gyakorlat

A programot A Művelődés Háza és Könyvtára akkreditáltatta, a képzési anyagot Bordás István és Csatlósné Komáromi Katalin készítette. Az EMKE magyar házai Dáné Tibor Kálmán vezetésével és koordinálásával vettek részt a programba.

A bekapcsolt erdélyi szervezetek a következők voltak:

Teleki Magyar Ház Nagybánya, Téka Alapítvány Szamosújvár, Kallós Alapítvány Válaszút, Vajdahunyadi Magyar Ház, Tájház Csernakeresztúr, Magyar ház Torockó, Dr. Szász Pál Községi Ház Nagyenyed, Györköcs Mátyás Albert Emlékház Kolozsvár, Kriza János Néprajzi Társaság Kolozsvár, Szabédi László Emlékház Kolozsvár, Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány Kolozsvár, Millennium Ház Medgyes.

Magyarországi intézmények, akik a képzést igénybe vették:

Dombóvári Művelődési Ház Nonprofit Kft., Jókai Mór Művelődési Központ Pápa, Pécsi Kulturális Központ, Babits Mihály Művelődési Központ Szekszárd, Paksi Közművelődési Nonprofit Kft., A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak, valamint Kecskeméti Ifjúsági Otthon, Teleki László Városi Könyvtár és Művelődési Központ Pásztó, Újpesti Kulturális Központ Budapest, Egri Kulturális és Művészeti Központ, Csili Művelődési Központ Budapest.

A program szervezésébe bekapcsolódó személyek: Dávid Lajos, Balázs Bécsi Attila, Balázs Bécsi Gyöngyi, Kós Katalin, Doboly Beatrix.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A képzésben a felsorolt intézmények művelődésszervező kollégái vettek részt, összesen 65 fő. A program lebonyolítása több időintervallumban és csoportbontásban valósult meg, hiszen több városi intézmény teljes szakmai kollektíváját bevonta a programba, így Újpest, Eger, Budapest. Más alkalmakkor 13-25 főnyi társaság utazott együtt több magyarországi intézményt képviselve. A képzés teljes költségét több szervezet pályázati támogatásból finanszírozta, így a munkatársak egyfajta jutalomként és nem szigorú szakmai továbbképzésként élték meg a programot.

A gyakorlati bemutatókat biztosító erdélyi kollégák az egyes kis- és nagy településeken közvetlenül építhettek kapcsolatot a hazai népművelőkkel, így a magyar-magyar kulturális folyamatok sűrű szövete alakult ki a program ideje alatt.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A program elsődleges célja volt, hogy a képzésben résztvevő magyar kollégák egy négynapos, 32 órás akkreditált program keretében ismerjék meg az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület múltját és jelenét. A cél eléréséhez egyaránt biztosítottunk elméleti órákat, előadásokat, és olyan lehetőségeket, amikor egy-egy magyar ház tárgyi és személyi feltételeit, az általa kínált programokat ismerték meg a népművelők. A tanfolyami résztvevők olyan záró dolgozatot készítettek a program végén, amelyben az általuk képviselt hazai intézmény és egy, a tanfolyam ideje alatt megismert magyar ház együttműködését, közös projektjét írták meg. A programban 65 kiváló javaslat került leírásra, amelyből többet meg is valósítottak kollégáink az elmúlt évek alatt.

A sárospataki intézmény, különböző szakmai fórumokon és honlapján hirdette meg az elérhető képzést. A jelentkezőkkel felnőttképzési szerződést kötött a képző hely és megszervezte az erdélyi utazást, biztosítva az elméleti és gyakorlati órákat, szállás és étkezési lehetőségeket, illetve a belépőket, egyéb szakmai anyagköltségeket. Az egyes képzési napokról a kitöltött haladási napló ad részletes dokumentációt. A résztvevők a 32 óra alatt hallott elméleti ismeretekről teszt formájában adtak számot, majd elkészítették a fentebb leírt záró dolgozatot egy-egy projekt ötlet kidolgozásával. A két eredmény alapján kaptak értékelést a résztvevők, és vehették át a tanfolyam elvégzését igazoló tanúsítványt.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A program a formális, nem formális és informális tanulási tevékenység területeit egyaránt érintette. A képzési program valójában a formális tanulás mintájára valósult meg, de az intézménylátogatások, a kollégák egymással folytatott beszélgetései, a nem formális tanulási kereteket is érintették. A magyar-magyar és az erdélyi-magyar gyakorlatok elemzése, mindennapi működési és tartalmi témák feldolgozása informális tanulási lehetőséget adott a résztvevőknek. A program egyik sajátossága volt, hogy a két ország közötti társadalmi, jogi, politikai környezetben működő kulturális ügyek mégis sok egyezőséget mutattak, illetve a hallottak és látottak a hazai intézményhálózat pozicionálásában támpontot adtak a kollégáknak. Az

itthoni nehézségek gyakran feledésbe merültek, vagy átértékelődtek az ott tapasztaltak alapján. Erről több kolléga maga számolt be az Erdélyben töltött napok alatt.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A hatókör a megvalósítás helyszínei alapján, Sárospatakon kívül Erdély szórvány lakta területei, illetve az EMKE központja Kolozsvár. Az Erdélyben érintett településeket É-D-i tengelyre fűztük fel az utazás alkalmával, így haladva a részletesen leírt helyeken.

A programban résztvevő művelődésszervező kollégák földrajzi elhelyezkedése az egész Magyarország területét érinti, hiszen Péctől Pásztóiig, Kecskeméttől Szekszárdig csatlakoztak a munkatársak.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A képzés részvételi díja fedezte az óraadók tiszteletdíjait, az utazási, szállás- és étkezési költségeket, valamint a belépőjegyek árát.

A személyi feltételeket részben A Művelődés Háza és Könyvtára, részben az EMKE szervezete biztosította.

A tanfolyami adminisztrációt A Művelődés Háza és Könyvtára munkatársai végezték, a képzés meghirdetésétől a tanúsítvány átadásáig.

8. A jó gyakorlat eredményei

A képzés olyan ismereteket nyújtott a hazai művelődésszervező kollégáknak, amelyet napi munkavégzésükben, illetve határon túli együttműködéseikben kamatoztatni tudnak. A 32 óra alatt átfogó képet kaptak a szórvány magyarság kulturális tevékenységének múltjáról, eredményeiről, nehézségeiről, és jövőbeni elképzeléseiről. Megismerték azt az összefüggésrendszert – történelmi múlt, nemzetiségi kérdések, jogszabályi környezet, kisebbségi lét, intézményi struktúra, pénzügyi támogatás -, amely meghatározza a magyar identitás megőrzésének és átörökítésének folyamatát. A hazai kollégák a leírt projektötleteik nagy részét változatlan tartalommal megvalósították, és számos intézményi együttműködés, vagy előadó-művészeti esetleg tárgyalgó csoport közötti együttműködés

bontakozott ki a programnak köszönhetően. A sárospataki szervezők büszkék arra, hogy az EMKE Észak-magyarországi Képviselői Pont státuszuk messze túlmutat az intézményen és elindítói lehettek olyan kapcsolatoknak, amelyek kellő motiváltság után önjáróvá lettek.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A képzési program alatt kialakult kapcsolatok máig tovább élnek, esetleg újabb kapcsolatfelvételeket generáltak. A képzést szervezőknek több ilyen együttműködésről van konkrét információja. A képzés újbóli megvalósítása kellő forrás esetén lehetséges.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az adaptálhatóság lehetősége más határon túli magyar lakta területek esetében is lehetséges, bár ilyen szervezeti hálóról, mint az EMKE házak rendszere nincs tudomásunk. A Felvidék, Vajdaság, vagy Kárpátalja vonatkozásában egy-egy erős szervezet megismerésére vonatkozhat a program. Annak részletes tartalma és megvalósítása az ott dolgozó szakmai kollégák nélkül nem kivitelezhető.

Szénási Boglárka Luca

A Freedom Községi Ház indulása

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Felnőttkori tanulás területén hat fejlesztően:

- hozzájárul egy településrész, település, térség fejlesztéséhez, felzárkóztatásához; kisebb-nagyobb közösség átalakulását tudja segíteni
- megjelenik benne az egymástól tanulás, tudásátadás (tanuló közösségek)
- megjelenik benne valami közösségi alapú, együttműködésen alapuló újdonság, társadalmi újíítás (társadalmi innováció: olyan új társadalmi tevékenység, amely egy probléma megoldását célozza, miközben új társadalmi magatartásokat, attitűdöket alakít ki - kulcsszavai: újdonság; együttműködés, amely megváltoztatja az egyént; társadalmi hasznosság).

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

- Baptista Ifjúsági Társaság (BIT) Egyesület
- Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány
- Johanics Tünde nappali tagozatos szociális munkás egyetemi hallgató (közösségsszervezőként)

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

- DMJV (Debrecen Megyei Jogú Város) Polgármesteri Hivatal
- Tégláskert lakosai

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Maga a Freedom Közösségi Ház, amit létrehozna a „szabadság háza”, tehát aki oda belép, az letisztul, illetve egy olyan szabadságot él át, hogy megváltozik, később másképpen fog cselekedni. Mindazonáltal a szabadság mellett a közösséggé formálódás is megvalósul majd, mivel új kapcsolatok, valamint párbeszéd, kommunikáció jön létre az informális/formális vezetők és a lakosság között. A projektben résztvevő fiatalok számára is segítséget nyújt ahhoz, hogy megismerjék képességeiket, erősségeiket, fejlődjön önismeretük, javuljon az önbizalmuk, továbbá ráébredjenek arra, hogy miben tehetségesek, ezáltal pedig javuljon tanulmányi eredményük, vagy tanulási motivációjuk erősödjön, és visszakerüljenek az iskolába, esetleg kiemelkedő eredményeket érjenek el. A gyakorlat konkrét feladatokként vállalja még az életminőség javítását, a munkaerő-piaci integráció segítségét, a közösségépítést és az egyéni problémakezelést is. Mottójuk: „Önálló, tudatos egyéni döntésen alapuló részvétel alapján elhivatottan harcolni egy jobb egyéni/társadalmi jövőért.

A projekt kitalálói szerint a Freedom Közösségi Ház új lehetőséget nyit Tégláskert lakosai számára, hogy bekapcsolódjanak és részt vegyenek a társadalmi életben. Olyan szolgáltatásokat kínál, melyek által erősödhet a lakosok motivációja az egyéni érdekképviselő létrehozására, illetve ösztönzi is őket az aktív társadalmi szerepvállalásra.

A szakmai vezető így fogalmazott: „A pályázat által fejlődik a lakosság problémamegoldó, konfliktuskezelő, együttműködő képessége. Olyan élményekhez jutnak, melyekre jó lesz visszaemlékezni évek múltán is, amely emlékekből lehet táplálkozni, erőt meríteni az élet nehezebb szakaszaiban is. Ezáltal formálódik közösséggé a lakosság.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Közösségi tanulás

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Tégláskert

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A projektben meghatározott célok és tevékenységek tartalmazták azt, hogy a szervezet és a közösségi ház deklaráltan az egész tégláskerti közösség számára nyújt szolgáltatásokat. Így természetesen adódott, hogy a közösség megkérdezésével, bevonásával kiegészítsék, alakítsák és működtessék a későbbi teljes struktúrát. A pályázatban vállalt szolgáltatásaik közé tartoztak a pszicho-szociális szolgáltatások (életviteli tanácsadás, egyéni pszichológiai tanácsadás), munkaerő-piaci szolgáltatások (álláskereső technikák átadása egyéni és csoportos formában, pályaaorientációs tréning), önkéntesek foglalkoztatása, képességfejlesztő szolgáltatások (AVP tréning, korrepetálás, pályázati tanácsadás). Tervezték rendszeres fejlesztő, szabadidős tevékenységeket, közösségfejlesztő programokat, ünnepek megszervezését (színielőadás, kirándulás, közös bográcsfőzés, tábor, koncert, karácsonyi és húsvéti ünnepség). A ház működtetői – néhány projektben foglalkoztatott munkatárson kívül – az egyesület aktivistáiból, egyetemi hallgatókból állt, akik közösségi munkás szerepben végezték a munkát, szervezték a folyamatot. Látható, hogy elég sok humán erőforrásra van szükség, de mindamellett nem kevés pénzre és technikai eszközökre is, ahhoz, hogy kivitelezhessék a terveket.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A házban elindult tevékenységek, a közösségi folyamatba ágyazott, a résztvevők által is kialakított csoportfoglalkozások elősegítették a résztvevők egyéni képességeinek növekedését. Szélesedett a látókörük, kommunikációs készségük is erősödött, csökkent bennük a magányosság érzése, nem utolsósorban pedig még a kreativitásuk is fejlődött.

Erősödött a lakosságban a jó érzés, illetve a biztonságtudat, hiszen megfelelő a helyen a felügyelet és a légkör is barátságos, ahogyan azt a lakosok elmondták. A konkrét feladatok elvégzése önállóbbá tette őket, és már bátrabbak, ha ki kell állni az érdekeik mellett, jobban képesek érdekképviselői feladatok ellátására. A résztvevők önkéntes képzésen is részt kellett, hogy vegyenek, melyről azt nyilatkozták, hogy általa erősebb lett a felelősségtudatuk és össze is kovácsolódtak. A képzés után már bátrabban vállaltak feladatokat, nyitottabbá váltak.

Volt olyan is, aki tudatosan vállalt önkéntes munkát, így erősítette a csapatot tapasztalataival és munkáját a későbbiekben is kamatoztathatja: „Szociálpedagógus hallgató voltam, amikor megismertem a ház szolgáltatásait. Szakmailag fejlődtem az önkéntes munka által, így elmondhatom, munkatapasztalatot szereztem, amit az önéletrajzomba is be tudtam írni.” Azáltal, hogy a hátrányos helyzetű gyerekeket is bevonták a gyakorlatba, erősítették bennük a közösséghez való tartozás érzetét, a programokon való részvételük közben pedig új ismereteket sajátítottak el, fejlődött az önismeretük is. Különösen eredményes volt a Sportklub, hiszen a gyerekek felfedezhették képességeiket, megszerették a labdajátékokat, és egyáltalán a mozgást. Most már végre nemcsak otthon ülnek a TV előtt, hanem kimozdulnak kicsit, és hasznosan töltik az idejüket, aminek a szüleik külön örülnek. Korábban problémát jelentett a kertségben, hogy a lakásotthonokban élők elfogadják az ott élő gyerekeket, fiatalokat. Ám a gyakorlat ebben is segítséget jelentett, már kis idő eltelte után tisztelettudóbbá váltak a gyerekek, jobban odafigyelnek egymásra, és nyugodtabbak.

„A visszajelzések alapján igen, nyugodtabbak lettek a gyerekek. Remélhetőleg a látott minta, és a házban érvényes szabályok betartatása okozta ezt az eredményt” – említette a projektvezető. A közösségi foglalkozások javították a kreativitásukat, új kapcsolatokat teremtettek, barátokat szereztek, több területen is fejlődtek a képességeik.

„Az unokáim megtanulhatták, mennyire fontos a másik ember elfogadása, megismerhették a manuális alkotást, fejlődtek a képességeik a koncentrációs terén” – mondta egy helyi nagymama.

Összegezve tehát elmondhatjuk, hogy az eddigi tapasztalatok, eredmények egyértelműen pozitívak és biztatók a jövőre nézve.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Amiket a jó gyakorlat a létrehozás közben adott, azok már eleve nem vehetők el, maradandók. Illetve az elkészült Freedom Közösségi Ház, amely azóta nyitva áll az érdeklődők számára, továbbra is helyszíniként szolgál a különböző közösségfejlesztő tevékenységeknek, illetve fejlesztő programoknak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Más területeken, helyszíneken is lehetséges lenne megvalósítani egy ilyen jellegű közösségi ház létrehozását a helyi lakosok bevonásával, hasonló módszerek alkalmazásával. Bizonyára mindenhol lennének érdeklődők, olyanok, akik szívesen vesznek részt egy ilyen projektben, továbbá eljárának utána a kínált programokra, klubokra, foglalkozásokra. Sok helyen akadnak problémák a közösségben, nézeteltérések a különböző rétegek, korosztályok között, amelyet helyre lehetne hozni egy ilyen jellegű projekt véghezvitelével. Ráadásul biztos, hogy sokan vannak, akik hasznosabban töltenék el a szabadidejüket, amennyiben lenne rá lehetőségük, de nincs hova járniuk, nincsen a közelben semmilyen foglalkozás, társasági élmény szerzésére lehetőség. Amennyiben megvan a szándék, egy potenciális helyszín, illetve némi tőke, ott meg lehetne valósítani „ugyanezt”.

Körtvély Ivett

Sufni - Kreatív turkáló és művészeti óvóhely

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontja – szempontjai

Egyértelműen azt mondhatjuk, hogy kulturális területen hat fejlesztésként, azon belül is leginkább a művészi vonalat képviselve. Igyekeznek a kortárs művészeket segíteni, s munkáikat fenntartani, akár az átörökítés céljából is.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A kezdeményezés elindítója a miskolci Földalatti Kulturális és Ifjúsági Közhasznú Egyesület, mely a Nemzeti Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén megyei irodájának a partnerszervezete.

Az egyesület alakulásakor az amatőr művészek, az őket támogató közönség és az új, kreatív kezdeményezések támogatását tűzte ki célul. A Sufni, mint a Földalatti tagszervezete maga is fiatal művészek, valamint a művészetet átadni kívánó egyének által jött létre.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Gyakorlatilag bárki érdekelt lehet, aki valamilyen szinten akár kicsit is közel áll a művészetekhez. Azonban vannak olyan szervezetek, amelyeket külön ki kell emelni. Ilyen például a Factory, amely gyakran szolgál helyszínként a szervezet rendezvényeinek. Érdékeltje még az Észak- Keleti Átjáró Kulturális és Tudományos Közhasznú Egyesület, amellyel szoros együttműködésben áll a szervezet. Valamint partnerkapcsolatok között meg kell említeni még a Célpont Ifjúsági Irodát, a Miskolci Galériát, a Vörösmarty Művészeti Házat és a Dialóg Közhasznú Egyesületet. A szervezeteken túlmenően pedig említést kell tenni a számtalan önkéntesről, a művészekről és a művészetek iránt érdeklődőkről, akik segítik a szervezet működését.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Ők maguk tevékenységükről úgy beszélnek, mint egy újszerű kulturális tevékenységről, amely során, mint a Földalatti Kulturális és Ifjúsági Közhasznú Egyesület tagjai, ők is igyekeznek felkarolni különböző amatőr művészeti formációkat, önszerveződéseket, új és kreatív kezdeményezéseket, valamint az őket támogató, népszerűsítő fórumokat és közönségüket.

A Sufni célja elsősorban egy közösségi tér, másodsorban pedig egy adománybolt létrehozása mindezt egy helyen összpontosítva. A kezdeményezés törekszik arra, hogy a kreatív és bemutatkozásra vágyó egyéneket összekapcsolja.

Kezdeti céljaik után tevékenységi körük tovább bővült, s kialakult a „közösség mentorálása” folyamat, mely során az őket megkereső fiatalokat támogatják, beszélgetéseket, előadásokat, műhelymunkákat valósítanak meg.

Céljaikat az imént említett ifjúságsegítő megmozdulásokkal, valamint a művészeti oldalt tekintve különböző rendezvények (pl. kiállítások) révén igyekszik megvalósítani.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

Ez a fajta jó gyakorlat azt mondhatjuk, hogy elsősorban a kulturális területen hat, hiszen kortárs művészeket és a művészet iránt érdeklődőket fogja közre, akik ezáltal, ha nem is formális keretek között, de tanulni tudnak egymástól. Éppen ebből kifolyólag egyfajta közösségi tanulási színteret is képez a Sufni munkássága révén. Ugyanakkor (habár ez már személyes vélemény) a közösségi tanulás vonulatából a szervezetnek többet is ki lehetne hozni úgy, mint akár más intézményekkel, civilszervezetekkel való együttműködések, kapcsolatok kialakítása.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Sufni gyakorlatának hatóköre egyértelműen csak városi szintre terjed ki, hiszen tevékenységei között is arról beszélnek, hogy (miskolci kezdeményezésű szervezetként) helyi szintre korlátozódik a művészek és művészet iránt érdeklődők összefogása.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A jó gyakorlathoz szükséges legfontosabb feltételek, a személyi és szervezeti, vagyis humán, valamint a pénzügyi feltételek, hiszen minden szervezet fennmaradásához biztosítani kell a megfelelő anyagi hátteret. Technikai eszközökre is szükség lehet, azonban nem nélkülözhetetlen feltétele a működésnek, csupán a marketingben, a reklámozásban játszanak szerepet. Azonban sokszor a reklámok teszik lehetővé, hogy egy adott szervezet működését megismerjük. Manapság a legtöbben az internetes fórumokon/csatornákon keresztül informálódnak, és sok esetben az internetes reklámok, népszerűsítő tevékenységek hiánya nem teszi lehetővé a szervezet hosszú távú fenntarthatóságát.

A szervezet finanszírozását tekintve elmondható, hogy magánszemélyek és társaságok közcélú adományaiból, a személyi jövedelemadó 1%-ból, valamint pályázati forrásokból oldják meg. A Sufnit támogató Földalatti Kulturális és Ifjúsági Közhasznú Egyesületbe való belépésnek díja van, s ez a tagsági díj is hozzájárul ahhoz, hogy finanszírozni tudják a kisebb szervezetek működését.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép – és hosszú távú hatása

A jó gyakorlat eredményéről elmondható, hogy a kezdeti lelkesedés, mind a szervezet működtetői, mind tagjai, mind pedig látogatói részről alábbhagyott, így gyakorlatilag csupán rövid távú hatásról beszélhetünk. Azt is csak szűk körben, hiszen mindössze a miskolci művészek és művészet iránt érdeklődők tartoznak az érdekeltségi körbe. Ahogyan azonban egy korábbi pontban már említettem, ha lehetőségeik szerint együttműködnének már intézményekkel, civil szervezetekkel, abban az esetben a hatása is növekedhetne, legyen szó akár területi hatókörének terjedéséről vagy az időben hosszabb távra kiterjedő hatásáról.

Ők is azt vallják magukról, hogy szervezetük a bővítés igényét mutatja, több szakmai program megvalósításán keresztül.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A Sufni kreatív turkáló és művészeti óvóhely fenntarthatóságát illetően elmondható, hogy sok támogatást kapnak a helyi lakosoktól, amely nélkülözhetetlen a fennmaradáshoz. Szorgalmazzák a színvonalas programok, események létrehozását, azonban csupán a miskolci lakosok támogatása egyelőre kevésnek bizonyul.

Mégis azt gondolom, hogy a gyakorlat fenntarthatóságához szükséges legfontosabb kritérium a humán feltétel, hisz fontos a szervezet által végzett lelkiismeretes munka, de ugyanakkor fontos a közönség, a „piac” is, mert az állami mellett az ő támogatásuk szükséges ahhoz, hogy működni tudjon a civil szervezet. Emellett csak másodlagos szerepet kap a pénzügyi feltétel, amelyre a szervezetnek szüksége van ahhoz, hogy fennmaradjon.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A Sufni által közvetített jó gyakorlat, habár újszerű és alapötlete a művészet területén megfelelően adaptálható lenne, még közel sem annyira kiforrott, hogy más térségekbe, országokba átvihető gyakorlat legyen.

A miskolci kezdeményezést teljességében vizsgálva elmondható, hogy nem egy olyan szervezetről van szó, amely jelenleg egészében más térségekbe átvihető lenne. Azonban csak az alapötletet, alapgondolatot vagy a Sufnit támogató Földalatti Kulturális és Ifjúsági Közhasznú Egyesületet (mint nagyobb szervezetet) tekintve adaptálhatóvá válik. (A közhasznú egyesületet tekintve gyakorlatilag elmondható, hogy az adaptáció már meg is történt, hiszen hasonló szervezeteket indítottak útjára Budapesten, Szegeden és Nagykanizsán is.) Ehhez azonban egy olyan (kis)térség szükséges (nagyobb község, város), ahol sok a magát művésznek tartó ember, akik másokkal szeretnék megosztani alkotásait és emellett jelen van a művészeteket kedvelő közönség. Az is lényeges, hogy a térségben működik e már a helyi művészeket és az iránta érdeklődőket összefogó szervezet, közösség, hiszen fenntarthatóságára abban az esetben nagyobb az esély, ha még nincs hasonló céllal működő „társaság”.

Kenéz Brigitta

Tanulás a festés által

Az élményfestők egy lassú születésű szervezet és eredetileg nem is azzal a tevékenységgel kezdtek foglalkozni, amivel most a legnépszerűbbek. Egy kis baráti csapatból indult a kezdeményezés, csak úgy kedvtelésből, és minden egyes élményfestői alkalmat ezután külön téma köré szervezett az élményfestők megvalósítója Hacsavecz Beatrix. Egy idő után elkezdtek megjelenni a jobb agyféltekés megoldások is, nemsokkal később pedig már konkrét szervezetek nyúltak ki hozzájuk azzal a céllal, hogy náluk is tartsanak ilyen tevékenységeket.

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Az esetet közösségsszervező hatásai miatt választottam ki, de a felnőttképzéshez és a kulturális szervezéshez is kapcsolódik. Először is a közösségsszervezésről: maga a megvalósító, Hacsavecz Beatrix is többször kiemeli, hogy mennyire szeret közösségben időt tölteni, legyen az csak szimpla bevásárlás a többiekkel, közös munka vagy akár főzés. Így egyértelmű volt, hogy a szervezete is hasonlóan oda fog figyelni a közösségek teremtésére, amely az élményfestés során akár a szervezők, akár a résztvevők között könnyedén megvalósulhat. Felnőttképzési szempontból azt tartom érdemlegesnek, hogy jobb agyféltekés módszereket is tanítanak a festésen vagy rajzoláson kívül.

2. A szervezetek, személyek, akikhez köthető a jó gyakorlat

A legfontosabb személy, akihez nyilván köthető a szervezet nem más, mint a megvalósító, Hacsavecz Beatrix, és azon 8-10 fős csapata, amely a létrehozás óta is aktív magja a szervezetnek, és természetesen az évek során rengeteg közreműködő Falmunkásról sem szabad megfeledkezni.

De különböző szervezetekkel is együtt működtek már korábban, ezek közül néhány:

- One-Beau Bt.
- trilak
- upc
- Bókay Gyermekklinika
- DLA PIPER
- PENSIO
- Kispest önkormányzata

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Érdekeltjei közé tartozik nyilvánvalóan minden résztvevő és projektet támogató szervezet. Ezen kívül pedig maga az intézmény, ahol az élményfestés vagy falfestés zajlik, hiszen ott történik igazán a közösségépítés.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A szervezet fő célja tulajdonképpen az alkotás élménye, a közösségek teremtése, kovácsolása. Tevékenységei közül a falfestés a legjelentősebb, amely során különböző intézményekbe mennek el, például iskolákba vagy kórházakba, de akár multikhoz is. Meghallgatják az ott élő, dolgozó emberek vagy gyerekek gondolatait, történeteit majd ezeket foglalják egy nagy falfestménybe. Ez teszi igazán személyessé az alkotást. Ezen kívül pedig szívesen tartanak kérésre jobb agyféltekés festő tanfolyamokat is.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

Az élményfestés helyszínei miatt már sok ilyen érintett terület van, legfőképp intézményekről beszélünk, nem konkrét településekről.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Területi hatóköre földrajzilag országos szintű, bár maga a székhely Budapesten található.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A legfontosabb nyilván a mögötte álló szervezet, a támogatások és más szervezetek, amelyek szintén támogatják. Ezen kívül elengedhetetlenek maguk a Falmunkások és a szervezők, akik nélkül egy alkalom sem valósulhatott volna meg. Majd pedig a felhasznált felszerelés, amelynek legnagyobb részét festék alkotja, illetve ecsetek.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A társadalmi felelősségvállalási programok elsősorban abban mérhetők, hogy milyen változást hoztak létre, ahol megvalósultak.

A szervezet azt tapasztalta, hogy ahol megjelenik ott gyakran hosszú évek fásultságával találkozunk. Ezért is jó, hogy a projekt megvalósulásának ideje alatt az ott dolgozók, a napi munkájukon felül, az élményfestés előkészületeibe is bekapcsolódnak, ezáltal velük együtt költözhet új élet az intézmény falai közé. Nagyon sokszor nem is a festmény az, ami a változást hozza, hanem a munka, amit vele töltenek.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Fenntarthatósága mindaddig megvalósítható, amíg van olyan intézmény, amely szívesen csempészne egy kis örömet a mindennapjaiba az élményfestés keretében.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Úgy gondolom, a gyakorlat maga könnyedén adaptálható, hiszen maga ez a szervezet leginkább Budapest környékén tevékenykedik, inkább azon területeken ismert, de más területeken is adódnak olyan intézmények, amelyek talán szívesen fogadnának egy ilyen kezdeményezést.

Helmeczi Zsófia

Tanulás és közösség a zene által

A Dub Székház 2000. zenei alkotó- és DJ közösség, amely rendszeresen szervez elektronikus zenei partikat Debrecen több szórakozóhelyén, ahol értékközpontú, minőségorientált és nem kereskedelmi szemlélettel és környezetben szórakoztatják a kevésbé közismert, de esetenként annál érdekesebb, izgalmasabb tánczenére fogékony közönséget.

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Kulturális területen

A zenei kultúra a szervezet magját képezi és emellett a szervezet tagjai törekednek arra, hogy különböző kultúrák zenei stílusát ötvözzék az elektronikus hangzással. Emellett igen fontos, hogy a zenei kultúra értékeit és örökségét, valamint az alkotás örömét átadják a fiatalabb generációnak. A munkájukat jellemzi még a művészet felé való elköteleződés és a közvetlenség iránti visszavonhatatlan igény.

A legismertebb kulturális rendezvényük a Campus Fesztiválon működő Dub Székház chillout sátor, ahol az elmúlt kb. 10 évben szinte minden jelentős zenei előadó és DJ fellépett a hazai underground elektronikus zenei színtérről, illetve Up, Bustle&Out, Chris Coco és Legowelt személyében pedig nemzetközileg is jegyzett produkciókat is vendégül láttak már.

A Campus Fesztiválon a Dub Székház és a KULTer.hu irodalmi sátor programjai gyakran közös fedél alá kerülnek, és így a KULTer.hu-Dub Székház programhelyszín összművészeti jelleget kap, ami leginkább az irodalom, a minőségi elektronikus zene és a vizuális projekciók kölcsönhatására épül.

Felnőttkori tanulás területén

A Dub Székház tagjai alapvetően autodidakta módon sajátították el a zenélés alapjait, de jellemző rájuk, hogy folyamatosan frissítik és képzik magukat, és egymást is tanítják e területen.

A Dub Székház hozzájárul a kisebb-nagyobb közösségek átalakulásához, mert igen színes hallgatósággal rendelkezik, akik különféle korosztályból és társadalmi rétegből érkeznek. A szervezet maga nem kifejezetten azzal a céllal jött létre, hogy társadalmi innovációt vagy hasznot hozzon, de végül képessé vált különböző társadalmi rétegeket megmozgatni, „összehozni” és a zene által egy új, nyitottabb társadalmi magatartást kialakítani az emberekben.

2. Szervezetek, személyek, akikhez köthető a gyakorlat

A Dub Székháznak nincs állandó tagsága, a csapat folyamatosan bővül. Jelenleg hárman alakítják a zenei arculatot: Szerepi András (Docteur Juzztice), Szántó Tamás (Kisszántó) és Juhász Pál.

Mellettük további „csapattagok”, akik a rendezvények lebonyolításában és megálmodásában segítenek: Tóth Máté, Bencze Anita és Lediju Gergely, a grafikai arculat felelőse Juhász Pál, valamint Süli András, aki a Modemben és a Campus fesztiválon való megjelenésben játszik fontos szerepet, illetve Bakator Péter, aki fotóival járul hozzá az eseményekhez.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft. támogatja a Dub Székház Campus Fesztiválon való létezését, illetve a Modemben való rendezvényeiket Süli András támogatja, aki jó néhány éve mozog kulturális szervezőként Debrecenben.

Minden elektronikus zenei rendezvény fontos, elmaradhatatlan kelléke a vetítés. A Dub Székház közönsége is megszokta, megszerette, hogy amíg kellemes zenét hallgatva kikapcsolódik, a szemeit is kellemes képekkel pihentetheti. Már ötödik éve dolgoznak együtt a Kiegészítő Izzókkal, amely szervezet egy budapesti vizuális csoport és érdekeltje a Dub Székház rendezvényeinek.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Dub Székház rendezvényeinek általános célkitűzése, hogy bebizonyítsa: a nem kereskedelmi szemléletű elektronikus zenei szubkultúra is lehet a magas színvonalú, intellektuális és emocionális élményt nyújtó szórakozás és kikapcsolódás alapja.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

Formális terepen nem működik. Nem formális szintén a kulturális területen létezik a Dub Székház, mert felöleli a zenét és más művészeteket is, mint a filmművészet vagy például az irodalom.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A földrajzi hatóköre csak Debrecenre terjed ki.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

Profi hangtechnikával rendelkező DJ pult és egyéb zenei eszközök

Projektor és filmanyag

Zenészek

Háttérében álló non-profit szervezet mint finanszírozó

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-közép-hosszú távú hatása

- 2000 és 2007 között a Dub Székház a Szóla Rádió Debrecenben szerepelt, majd 2009-2010 a Friss Rádió Debrecenben, s 2012 óta folyamatosan jelen van a Sub.hu Rádióban.
- A Dub Székház rendezvénye a Fűszer-Csemege már harmadik éve kap teret a Modem belső kertjében, általában hétfővenként este, heti vagy kétheti rendszerességgel.
- A Dub Székház Chillout Tent 2004 óta van jelen a Campus Fesztiválon.
- A Dub Székház Podcast 2012 óta létezik.
- Hatása leginkább a DJ-k, elektronikus zenészek és zenehallgatók közösségében tapasztalható. Számukra a Dub Székház egy olyan színteret jelent, ahol szabadon alkothatnak és élhetnek a művészeteknek és a hobbijuknak.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Mivel már 2000 óta működik ez a szervezet és folyamatosan újabb tagokkal bővül, ezért úgy gondolom, hogy még sokáig fennmaradhat. A kulcs az előadók színvonalának megtartása és a folyamatos megújulás képessége az elektronikus zene terén. (Amely napról-napra ugrásszerűen képes változni.) Az elektronikus zene a virágkorát éli, amelyet a Dub Színház jóval korábban beharangozott és most kellő felkészültséggel, technikai eszközökkel képes még mélyebb gyökereket eresztetni Debrecen kulturális életében.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Úgy gondolom, hogy átvehető a gyakorlat, mert az elektronikus zenei előadók igen magas számban vesznek részt Magyarország különböző fesztiváljain. A Dub Színháznak van lehetősége terjeszkedni más régiók irányába is.

A projektünk egyik kiemelt célja volt, hogy a bevont partnerek közreműködésével olyan módszereket, eljárásokat és jó gyakorlatokat tárjunk fel, tanulmányozzunk és rendszerezünk, amelyek a felnőttképzés, a felnőtt tanulás társadalmi felzárkózást elősegítő szerepét illusztrálják. Számba vettük azokat az eljárásokat, módszereket, amelyek általánosan, az egyes földrajzi területektől függetlenül használhatók. Kialakítottunk egy viszonylag egységes szempontrendszert, amellyel igyekeztünk áttekinteni, jellemezni a sikeresen működő programokat. Ez a kötet a feltárt jó gyakorlatokat foglalja össze.

A kötet eseteinek megismerése hasznos lehet egyrészt a felnőttek tanulásával foglalkozó, felzárkóztatást, képességfejlesztést képzés révén elősegítő szervezetek szakemberei számára. Mivel ezeknek a programoknak a szinterei sokfélék, munkahelyeken, felnőttképzési intézményekben, de kulturális (köz művelődési, közgyűjteményi és egyéb), szociális intézményekben vagy ezek hálózataiban is végeznek ilyen tevékenységet, így az ilyen területeken működő szervezetek szakembereinek. Másrészt olyan településfejlesztő szakemberek, döntéshozók számára, akik a térségük humán fejlesztésével foglalkoznak. Akik tanulmányozva a projekt által feltárt jó gyakorlatokat hatással lehetnek a térségükben ilyen projektek generálására, támogatására. Harmadrészt a közösségfejlesztéssel, felnőtt tanúlással foglalkozó különböző szintű szakemberképzéseken részt vevők számára. Negyedrészt olyan érdeklődő kutatók számára is, akik kifejezetten a nem formális, informális tanulás kutatásával foglalkoznak.

Alapvetően elmondható, hogy minden olyan szakember számára, akik a felnőttek felzárkóztatása, térségük humán fejlesztése és közösségi tevékenységek végzése iránt elkötelezettek.

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

